N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 13 mars 1900, kl. 5 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.
(1:a U. A.)

Ordinarie anslag.

Aflöning och rekrytering m. m.

1:o. I propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under fjerde hufvudtiteln i punkten 1 föreslagit Riksdagen: Angående ökning af detta anslag. [1.]

a) att, med godkännande af det vid statsrådsprotokollet fogade förslag till stat för Karlsborgs artillericorps, medgifva, att denna corps måtte omorganiseras på sätt nämnda stat utvisade, äfvensom att under öfvergångstiden uppkommande besparingar å de till corpsen anvisade anslagsmedel finge användas till bekostande af de två nya kompaniernas första uppsättning och utrustning;

b) att staten för Vermlands fältjägarecorps måtte på det sätt ändras, att de till korpraler, vice korpraler, jägare och spel anvisade 400 nummerlöner höjdes från 65 kronor till 150 kronor, men att de nu å staten uppförda inqvarteringspenningar måtte derur uteslutas;

c) att medgifva, att sqvadronstrumpetarne vid Kronprinsens husarregemente måtte i fråga om månadslön och lega likställas med det öfriga manskapet vid regementet, samt att aflöningsstaten för nämnda regemente måtte i öfverensstämmelse härmed ändras;

d) att vid bifall till hvad under a), b) och c) föreslagits, öka anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 8,608,524 kronor, med 131,657 kronor till 8,740,181 kronor.

Till stöd för framställningen under mom. a) här ofvan har statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet den 13 januari innevarande år (sid. 4—10) anfört följande.

Frågan om fästningsartilleripersonalens omorganisation vore visserligen ännu icke så utredd, att ett fullständigt förslag till densammas lösning kunde för Riksdagen framläggas, men det oaktadt tvekade departementschefen dock ej att redan nu fästa uppmärksamheten på detta för vårt försvar så vigtiga spörsmål.

Af den redogörelse för personalfrågans utveckling vid vårt fästningsartilleri under adertonhundratalet, som lemnats af den genom kongl. brefvet den 14 maj 1897 tillsatta komitén för utredning rörande landets fasta försvar och som funnes återgifven i det till Riksdagens ledamöter utdelade sammandraget af komiténs betänkande, framginge, hurusom, jemsides med det fasta försvarets tillbakagång, äfven fästningsartilleripersonalen minskats, och detta i så hög grad, att, medan denna personal år 1815 utgjort 16 kompanier med tillsammans 960 mans numerär eller 40 procent af artilleriets hela nummerstyrka, densamma år 1892 uppgått till endast 7 kompanier med en sammanlagd styrka af 444 man eller 13 procent af artilleriets numerär. Visserligen hade sedan dess Karlskrona artillericorps, organiserad på 4 kompanier med en sammanlagd manskapsstyrka af 360 man, tillkommit, men hela personalen hade dock vid tidpunkten för afgifvandet af komiténs betänkande, i juli 1898, uppgått till endast 804 man, utgörande 21 procent af artilleripersonalen. Denna svaga stamstyrka måste uppenbarligen anses för sitt ändamål alldeles otillräcklig, hvadan komiterades förslag måste, oaktadt mobiliseringsbehofvet blifvit satt så lågt, som rimligen kunde ske, förutsätta en efter våra förhållanden högst afsevärd ökning i fästningsartilleriets stampersonal, »allra helst», hette det i komiténs betänkande, »som regeringens vid 1892 års urtima riksdag framlagda förslag till omorganisation af fästningsartilleriet af Riksdagen genom inskränkningar i den föreslagna artillericorpsen å Karlsborg i så hög grad reducerades, att fästningsartilleriets å fastlandet stamanstälda manskapsstyrka genom 1892 års förbättrade härordnings antagande minskats från 512 till 412 man.»

På grund häraf hade komitén föreslagit, att fästningsartilleripersonalen, utom Gotlands artillericorps' fästningskompani, skulle organiseras på 2 regementen, nemligen ett sjöfästningsartilleriregemente om 12 kompanier, tillhörande sjöförsvarsdepartementet samt afsedt för befästningarne vid Vaxholm och Oscar Fredriksborg, Karlskrona och Göteborg, och ett landfästningsartilleriregemente om 10 kompanier, hörande under landtförsvarsdepartementet och afsedt för befästningarne vid Karlsborg och Boden.

Emellertid hade dels de skiljaktiga meningar rörande sjöfästningsartilleripersonalens organisation, som uttalats af vederbörande myndigheter, hvilka haft att yttra sig öfver komiténs förslag, dels ock den under senaste tid väckta frågan om det fasta minförsvarets öfverflyttande från flottan till sjöfästningsartilleriet föranledt, att Kongl. Maj:t under den 17 sistlidna november tillsatt en komité, bestående af representanter från armén och flottan, åt hvilken komité uppdragits verkställandet af utredning rörande ny organisation af sjöfästningsartilleriet och fasta minförsvaret jemte sammanhang härmed egande frågor. Komitén hade börjat sina arbeten den 30 i nämnda månad, och borde desamma kunna afslutas så tidigt, att ett fullständigt förslag till ordnandet af denna vigtiga del af försvarsväsendet kunde för nästkommande års Riksdag framläggas.

Hvad åter beträffade frågan om landfästningsartilleripersonalens organisation, stode densamma visserligen i nära samband såväl med frågan om anläggandet af den föreslagna fästningen vid Boden som ock med spörsmålet om sjöfästningsartilleriets omorganisation, enär de båda grenarne af fästningsartilleriet gifvetvis borde erhålla en i viss mån likartad sammansättning; men då den ifrågavarande fästningen kräfde en jemförelsevis lång tid för sin fullbordan, och behofvet af en fullständigt organiserad besättningsstyrka först gjorde sig gällande, då densamma närmade sig sin fullbordan, borde, i betraktande af att, såsom förut vore nämndt, utredning af frågan om sjöfästningsartilleriets omorganisation nu påginge, utan olägenhet kunna tills vidare anstå med afgifvandet af ett *fullständigt* förslag till landfästningsartilleriets organisation, äfven om anslag till fästningens påbörjande, i enlighet med hvad departementschefen i det följande komme att hemställa, nu skulle äskas. För bedömande emellertid af den omfattning, en dylik organisation borde erhålla, hänvisade departementschefen till det förslag till landfästningsartilleriets organisation, som afgifvits af förutnämnda komité för ordnandet af det fasta försvaret och för hvilket tab. IX a) och c) i dess betänkande lemnade nödig öfversigt.

Om departementschefen således icke nu vore i tillfälle att afgifva ett definitivt förslag till landfästningsartilleriets organisation, sedan förutom Karlsborg äfven en befästningsanläggning vid Boden tillkommit, ansåge han likväl nödvändigt, att redan nu åtgärder vidtoges till förberedande af en sådan organisation och på samma gång för fyllande af den betydande brist i artilleripersonal, som förefunnes såväl vid vår nuvarande enda landfästning, Karlsborg, som ock för handhafvande af den nu befintliga positionsmaterielen. Bästa sättet härför syntes då vara att organisera Karlsborgs artillericorps i öfverensstämmelse med den ursprungliga, i Kongl. Maj:ts proposition till 1892 års urtima Riksdag angifna planen.

Departementschefen erinrade i detta hänseende, hurusom i det af t. f. chefen för generalstaben afgifna betänkande, hvilket legat till grund för berörda proposition, nämnda artillericorps' uppgift angifvits vara dels att tillgodose fästningens behof af stamartilleripersonal vid en mobilisering och dels att medgifva afdelandet af erforderlig personal för betjenande af den positionsartillerimateriel, som vore afsedd till bestyckning af de å strategiskt vigtiga punkter anlagda provisoriska befästningarne. Corpsen hade föreslagits organiserad på 4 kompanier med en befälskader af 1 öfverstelöjtnant och chef, 1 major, 4 kaptener af 1:a klassen, 3 kaptener af 2:a klassen, 1 regementsqvartermästare, 8 löjtnanter af 1:a klassen och 5 underlöjtnanter jemte 24 underofficerare, 1 stabstrumpetare, 1 förste bataljonsläkare och en manskapsstyrka af 300 man samt tygstat. Förslaget till aflöningsstat hade utvisat en slutsumma af 240,192 kronor 35 öre.

Härvid vore dock att märka, att, enligt nämnda förslag, till den nya corpsen skulle öfverflyttas Göta artilleriregementes båda på Karlsborg förlagda fästningskompanier med tillsammans 6 officerare, 6 underofficerare och en manskapsstyrka af 112 man, hvadan antalet af de beställningar, som skulle tillkomma, ganska väsentligt understigit det i den föreslagna staten angifna.

Riksdagen hade emellertid endast på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förslag, att de ofvannämnda, Göta artilleriregemente tillhörande båda fästningskompanierna skilts från fältartilleriet och bildat en särskild corps med en personal af 1 major och chef, 1 kapten af 1:a klassen, 1 kapten af 2:a klassen, 2 löjtnanter af 1:a klassen, 2 underlöjtnanter, 6 underofficerare och 112 man samt en mindre tygstat.

Motivet för detta Riksdagens beslut framginge af dess särskilda utskotts utlåtande, hvaruti, i likhet med statsutskottet vid 1892 års lagtima riksdag, utskottet förklarat sig finna den för Karlsborg afsedda

artillericorpsen vara »mindre af nöden, helst utskottet vore af den mening, att densamma utgjorde en mera speciel och fristående del af arméns organisation». På samma gång hade utskottet dock hemstält, att, då de båda på Karlsborg redan befintliga fästningskompanierna, i händelse Kongl. Maj:ts förslag i denna del blefve afslaget, men den förbättrade härordningen i öfrigt godkändes, skulle komma att bilda en fristående qvarlefva af den gamla organisationen, nämnda kompanier måtte organiseras såsom en sjelfständig corps under egen chef. Detta hade ock, såsom ofvan nämnts, blifvit Riksdagens beslut.

Det vore emellertid, enligt hvad departementschefen vidare anfört, uppenbart, att derest en fästning, hvilken som helst, skulle kunna fylla sin uppgift, måste densamma ega en fullt utbildad och behofvet motsvarande artilleribesättning. Detta blefve emellertid, hvad Karlsborg beträffade, vid mobilisering så långt ifrån fallet, att, äfven om fästningens omfång inskränktes till hvad 1897 års befästningskomité föreslagit och mobiliseringsbehofvet beräknades så knappt som möjligt, med nuvarande organisation af artillericorpsen en brist uppstode af icke mindre än 24 officerare, 71 underofficerare och, om ett obestämdt, men i alla händelser ringa antal f. d. konstaplar, som kunde stå till hands, ej beräknades, 290 konstaplar, att nu endast tala om befälet och underbefälet. Någon möjlighet att från fältartilleriets personal, redan i och för sig otillräcklig för behofvet och dessutom oöfvad i handterandet af fästningspjeser, fylla ens någon del af denna brist förefunnes icke. Såvida ej särskilda åtgärder vidtoges, kunde följaktligen fästningen *icke försvaras af brist på utbildad artilleripersonal,* långt mindre då kunde den personal, som funnes, förslå äfven till skötandet af positionsartillerimaterielen.

Härtill komme ock, att Karlsborgs artillericorps' nuvarande organisation vore förenad med betydliga olägenheter med afseende på fredstjenstgöringen, förorsakade af den allt för knappa befälstillgången, hvarför det hittills varit nödvändigt, trots det mindre lämpliga deri, att årligen ditkommendera personal från fältartilleriet.

Organiserades deremot corpsen i enlighet med 1892 års förslag och denna organisation genomfördes på den såsom lämplig ansedda tidrymden af 3 år, räknad från och med nästkommande år, blefve vid slutet af nämnda tid icke allenast fästningens behof af artilleripersonal nöjaktigt tillgodosedt, utan personal äfven öfrig för betjening af åtminstone en del af positionsartillerimaterielen. En afsevärd svaghet i vår nuvarande arméorganisation vore härmed undanröjd. De senaste årens krig och i synnerhet kriget mellan Spanien och Förenta staterna gåfve oförtyd-

bart vid handen af hvilken oerhörd vigt utbildningen af artilleripersonalen — den ombord på örlogsfartygen såväl som den på fästningarne — intoge. Den materiel, denna personal hade att handhafva, vore för värdefull att lemnas i oöfvade händer, och endast med en skicklig ledning vore dess tillbörliga verkan att förvänta.

Med Karlsborgs artillericorps' organiserande, såsom departementschefen sålunda föreslagit, vore ock en vigtig förberedelse gjord för den ytterligare utveckling af artilleripersonalen, som blefve af behofvet påkallad af ett påbörjande af befästningarne vid Boden. I den mån de der ifrågasatta befästningsarbetena fortginge och fullbordades, måste artilleripersonal derstädes förläggas, och det syntes då lämpligast, att dylik personal dit till en början förflyttades från Karlsborg för att der i vanlig ordning ersättas med nyantagen personal. Med all säkerhet skulle härigenom den för Boden behöfliga personalens uppsättning på bästa sätt befrämjas.

Slutligen skulle genom den föreslagna organisationen fredstjenstgöringen vid Karlsborgs artillericorps kunna bedrifvas utan att behöfva ditkommendera personal från andra truppförband till förfång för utbildningen vid dessa.

Af hvad departementschefen sålunda anfört ansåge han framgå, att äfven, innan den blifvande fästningen vid Boden kräfde särskild artilleribesättning, ökningen af vår nuvarande fästningsartilleripersonal vore en tvingande nödvändighet, som icke längre kunde uppskjutas, och att början till denna ökning borde göras med uppbringandet af Karlsborgs artillericorps till den styrka, som denna corps skulle erhållit, om Kongl. Maj:ts förslag vid 1892 års urtima riksdag till corpsens organisation vunnit Riksdagen bifall.

Det förslag till stat för Karlsborgs artillericorps, som departementschefen låtit upprätta och hvilket såsom bil. I vore fogadt till protokollet, öfverensstämde i fråga om befälskader, manskapsstyrka m. m. i allo med det för urtima Riksdagen framlagda organisationsförslaget, endast med följande mindre afsevärda ändringar:

1:o) den i 1892 års förslag upptagne »förste bataljonsläkare» med 1,800 kronors lön och 3 kronors dagaflöning hade på grund af Kongl. Maj:ts med 1893 års Riksdag fattade beslut i fråga om bataljonsläkarebeställningarne vid armén ersatts af en »bataljonsläkare» med 900 kronors lön och 2 kronors dagaflöning, och skilnaden mellan de sålunda föreslagna aflöningsbeloppen borde, på sätt departementschefen under punkten 2 af denna hufvudtitel komme att föreslå, läggas till anslaget till »ökad aflöning åt de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne»;

2:o) den i 1892 års förslag uppförde informationsofficeren med arfvode af 400 kronor, hade på grund af 1895 års Riksdags beslut i fråga om ersättning åt informationsofficerarne förslagsvis tilldelats ett arfvode af 500 kronor;

3:o) rustkammarsmedernas och stockmakarnes löner hade jemlikt 1898 års Riksdags beslut upptagits till 700 kronor för hvardera i stället för 600 kronor enligt 1892 års förslag;

4:o) på grund af Kongl. Maj:ts utaf 1896 års Riksdag godkända förslag rörande förändrad uppställning af fjerde hufvudtiteln hade ur staten utbrutits och till särskilda anslag öfverflyttats de i 1892 års förslag uppförda kostnaderna för servisersättning, portionsersättning åt underofficerare, beklädnad och underhåll åt manskap samt kaserneringskostnader, hvarjemte det i samma förslag uppförda särskilda anslag för skrifmaterialer nu uppförts under rubriken expenser;

5:o) för vinnande af likhet med andra nu gällande stater för arméns truppförband, hade benämningen »beklädnadsersättning» utbytts mot »beklädnad».

Den sålunda föreslagna staten slutade å ett kostnadsbelopp af 157,625 kronor 55 öre, som, derest den af departementschefen föreslagna omorganisationen blefve genomförd, borde bestridas från anslaget till aflöning och rekrytering m. m. Från detta anslag utginge nu för nämnda corps, enligt gällande stat, 56,849 kronor, hvadan anslaget alltså behöfde ökas med 100,776 kronor 55 öre eller, i jemnadt tal, 100,777 kronor.

Beträffande den anslagsökning i öfrigt, som af den ifrågasatta omorganisationen skulle erfordras, hade arméförvaltningen å artilleri-, intendents- och civila departementen uti gemensamt utlåtande den 19 nästlidne december hänvisat till tablån å nästa sida.

Arméförvaltningen hade jemväl erinrat, att, då för närvarande funnes å Karlsborgs artillericorps' stat uppfördt ålderstillägg af 300 kronor för en förrådsförvaltare samt i den nya staten ytterligare en förrådsförvaltarebeställning med enahanda förmån funnes upptagen, det kunde komma att inträffa, att till personal vid corpsen årligen finge utbetalas sammanlagdt 600 kronor i ålderstillägg. Då emellertid anslaget till ålderstillägg vore af förslagsanslags natur och så nyligen som år 1898 höjts från 9,500 kronor till 30,000 kronor, ansåges någon ökning i detsamma nu icke påfordras.

Hos Riksdagen borde, enligt hvad arméförvaltningen tillika hemstält, äskas medgifvande att, på sätt vid uppsättning af nya trupper under en följd af år egt rum, använda de under öfvergångstiden på samtliga titlar uppkommande besparingar till bekostande af de nya

	För Karlsborgs artillericorps		
	nu utgående belopp.	framdeles erforderliga belopp.	ökning.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Till ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne	—	1,265	1,265
» inqvarteringskostnader	462	1,212	750
» artilleriskjutskolor	850	2,300	1,450
» arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel	11,020	29,340	18,320
» mathållning vid garnisonerade armén	18,400	53,000	34,600
» arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för den garnisionerade armén	1,232	5,300	4,068
» arméns munderingsutrustning	9,069	25,080	16,011
Summa kronor	41,033	117,497	76,464
Lades härtill ofvan omförmälda förhöjning i anslaget till aflöning och rekrytering m. m.	56,849	157,625	100,777
befunnes den af ifrågavarande omorganisation påkallade förhöjning i de ordinarie anslagen under fjerde hufvudtiteln uppgå till	—	—	177,241

kompaniernas första uppsättning och utrustning, äfvensom att få tillämpa den nya staten i den mån Kongl. Maj:t pröfvade sådant kunna ske; och hade departementschefen i sistnämnda afseende i statens öfverskrift infört, att densamma skulle tillämpas i den mån Kongl. Maj:t funne skäligt derom förordna.

Beträffande inqvarteringen af den personal, hvarmed Karlsborgs artillericorps blefve ökad, vore det, med hänsyn till omöjligheten att uti eller i omedelbar närhet af Karlsborgs fästning kunna få hyra enskilda bostäder, nödvändigt, att naturainqvartering bereddes för hela personalen.

Kostnaden för denna naturainqvartering borde, såsom 1897 årsbefästningskomité föreslagit, lämpligen kunna bestridas af de vid försäljning af kronan tillhöriga tomter i Stockholm, i Göteborg och å Vaxholm inflytande medel. Af köpesumman för de redan slutsålda fotgardestomterna återstode nemligen ännu en behållning af något öfver 450,000 kronor och af försäljningsbeloppet för de ännu osålda hästgardestomterna samt tomterna å kommendantsängen i Göteborg komme

med säkerhet ett öfverskott utöfver hvad af dessa medel redan blifvit disponeradt att uppstå af omkring 1½ million kronor.

Emellertid komme departementschefen framdeles att underställa Kongl. Maj:ts pröfning ett detaljeradt förslag till ordnandet af ifrågavarande inqvartering.

I fråga om framställningen under mom. b) här ofvan har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 11—13) anfört följande.

De till manskapet vid Vermlands fältjägarecorps enligt stat utgående förmåner skilde sig i betydlig mån med afseende å såväl aflöningsslag som belopp från hvad likställdt manskap, tillhörande den icke garnisonerade armén i öfrigt, egde åtnjuta. Under det nemligen de med corpsens manskap fullt jemförlige menige eller de så kallade fast anställde volontärerna vid sjette arméfördelningens med flere truppförband i nummerlön af statsmedel bekomme 150 kronor årligen, erhölle manskapet vid Vermlands fältjägarecorps i årslön endast 65 kronor jemte 10 kronor i inqvarteringspenningar förutom ett visst belopp såsom lega.

Sedan den af Kongl. Maj:t tillsatta komité för utarbetande af förslag till ändringar i gällande förvaltningsreglementen för armén uti sitt den 5 maj 1897 afgifna betänkande angående nytt aflöningsreglemente för armén framhållit, hurusom några oöfverstigliga hinder icke syntes möta för åvägabringande af öfverensstämmelse i aflöningshänseende mellan manskapet vid Vermlands fältjägarecorps och nämnda fast anställde volontärer, hade chefen för corpsen uti skrifvelse den 11 augusti 1899 hos Kongl. Maj:t gjort framställning i enahanda syfte och dervid anfört, bland annat, att, till följd af de synnerligen obetydliga aflöningsförmåner, som kunde erbjudas manskapet vid corpsen, rekryteringen alltmer försvårats och för närvarande utfallit så ogynsamt, att af corpsens 400 manskapsnummer icke mindre än 108 vore vakanta. Jemfördes aflöningsförmånerna för corpsens manskap med dem, som åtnjötes af menige vid indelta armén, befunnes de knappast utgöra 50 procent af den indelta soldatens. Andra regementen, hvilka värfvade sitt manskap inom de orter, hvarest corpsens rekrytering hufvudsakligen egde rum, kunde genom att erbjuda vida bättre förmåner lättare erhålla manskap. Corpschefen hade derför hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga åtgärder, ledande derhän, att årslönen för menige vid fältjägarecorpsen — utgörande, inqvarteringspenningarne inberäknade, 75 kronor — måtte uppgå till 150 kronor för år, samt att det å corpsens stat upptagna

rekryteringsanslag måtte höjas med så stor summa, att gratifikationer till dem, hvilka utförde värfning vid corpsen, skulle kunna ökas från hittills utgående 10 kronor till samma belopp, som nu erbjödes andra truppförbands värfvare i orten, eller 40 kronor för hvarje anvärfd rekryt. Med beräkning af en årlig värfning af 130 man skulle sålunda rekryteringsanslaget vid corpsen behöfva höjas från 4,640 kronor till 8,540 kronor samt anslaget till nummerlöner enligt angifna grunder böra ökas från 30,000 kronor till 60,000 kronor för år.

Uti häröfver afgifvet yttrande har chefen för tredje arméfördelningen förklarat sig finna ifrågavarande framställning desto mera beaktansvärd, som den närvarande bristen af omkring 25 procent i corpsens manskapsnumerär uppstått, oaktadt tillfälle hittills funnits att af tillgängliga besparingar från föregående år bereda manskapet något bättre förmåner, än årsanslagen kunnat medgifva. Då emellertid dessa besparingar snart vore förbrukade, kunde man emotse, att corpsens rekrytering inom kort skulle blifva ännu mera försvårad än nu, i synnerhet som de fördelar, hvilka kunde erbjudas värfvarne, vore vida högre vid andra värfvade truppförband. Arméfördelningschefen ansåge dock, att det till corpsen nu utgående rekryteringsbidraget tills vidare borde bibehållas oförändradt.

Vid öfverlemnande af handlingarne i detta ärende hade arméförvaltningen å civila departementet uti skrifvelse den 5 december 1899 erinrat, hurusom det varit att emotse, att Vermlands fältjägarecorps' stamtrupp icke i längden skulle kunna hållas fulltalig för den aflöning, som nu utginge till det obefordrade manskapet, helst de med detta manskap i öfrigt fullt jemförliga, fast anstälde volontärerna vid de norrländska infanteriregementena, Gotlands infanteriregemente samt Hallands och Blekinge bataljoner i årslön uppbure dubbelt så mycket. De af corpschefen och arméfördelningschefen anförda skäl syntes ock med nödvändighet påkalla en aflöningsförhöjning, för hvilken jemväl talade fördelen, att derigenom en för endast nämnda corps bestående aflöningskategori för manskap komme att försvinna. Arméförvaltningen ansåge sig derför böra tillstyrka en förhöjning i årslönen för manskapet vid Vermlands fältjägarecorps till 150 kronor. Vidkommande rekryteringspenningarne, funnes visserligen sådana ej ännu å stat anvisade vid de öfriga ofvan uppräknade truppförbanden, men det hade befunnits nödvändigt att år efter år tillhandahålla de norrländska bland dessa dylika anslagsmedel genom särskilda anvisningar, hvadan de förhoppningar, man hittills kunnat hysa om detta behofs temporära art, icke syntes blifva förverkligade. Under sådant förhållande borde det icke sättas i

fråga att nu indraga det redan befintliga rekryteringsbidraget vid Vermlands fältjägarecorps, hvaremot arméförvaltningen ansåge det af corpschefen gjorda förslaget om äfven detta bidrags ökning icke böra bifallas.

Nummerstyrkan på stat vid denna corps utgjorde 400 man. För beredande af årslön med 150 kronor till en hvar af dessa erfordrades		kr. 60,000: —
För närvarande funnes å stat anvisade för 400 nummerlöner à 65: —	kr. 26,000: —	
samt för inqvarteringspenningar, hvilka komme att upphöra	» 4,000: —	» 30,000: —
Den behöfliga anslagsförhöjningen skulle alltså utgöra		kr. 30,000: —

Departementschefen har slutligen anfört, att, då, på sätt ofvan blifvit nämndt, billigheten fordrade, att manskapet vid Vermlands fältjägarecorps erhölle lika aflöningsförmåner med ofvannämnda, fast anstälda volontärer, med hvilka de numera i öfrigt vore likstälda, och dertill komme, att all möjlig omsorg borde egnas deråt, att corpsens personal hölles fulltalig samt vid bifall till ifrågavarande förslag en af de i allt fall mångtaliga kategorierna för aflöning åt arméns manskap skulle försvinna och ett steg, om ock ringa, tagas till uppnående af önskvärd enhet i berörda afseende, departementschefen i allo anslöte sig till den af arméförvaltningen i ämnet uttalade åsigt.

I fråga om den under mom. c) gjorda framställningen innehåller ofvannämnda statsrådsprotokoll (sid. 13—15) följande.

Kongl. Maj:t hade den 4 december 1885, jemte fastställande af förändrade grunder för manskapets anställning, tjenstgöring och aflöning vid en del af Göta artilleriregemente samt vid Vendes artilleriregemente och Kronprinsens husarregemente, tillika förklarat, att, beträffande spelet vid dessa regementen, komme att tills vidare förblifva vid hvad dittills i berörda hänseenden varit gällande. Ehuru bestämmelserna angående aflöning åt spelet vid nämnda artilleriregementen sedermera blifvit förändrade, hade likväl, enligt aflöningsreglementet den 8 juli 1898, det vid Kronprinsens husarregemente anstälda spel af manskapsklassen fortfarande bibehållits vid samma aflöningsförmåner, som till detsamma utgått vid tiden för utfärdandet af ofvanberörda kongl. bref.

Före den år 1892 beslutade förbättrade härorganisationen hade vid detta regemente funnits anställda sex sqvadronstrumpetare och tolf extra trumpetare, men då regementet derefter organiserats på fem sqvadroner, hade en sqvadronstrumpetare och två extra trumpetare indragits, i sammanhang hvarmed benämningarna ändrats till »stabstrumpetare» för de förra och »sqvadronstrumpetare» för de senare. Af dessa vore stabstrumpetarne, i likhet med förhållandet vid åtskilliga andra truppförband, beträffande aflöningen likstälda med underofficerare, under det att sqvadronstrumpetarne tillhörde manskapsklassen, men vore lägre aflönade än manskapet, oaktadt spel af samma klass vid andra garnisonerade truppförband åtnjöte full manskapaflöning. Då nemligen för allt manskap, som aflönades enligt system II i aflöningsreglementet, vore anvisade månadslön med 10 kronor och lega med 40 kronor de två första tjenståren och 80 kronor de följande, vore för trumpetarne af manskapet vid Kronprinsens husarregemente anslagna i månadslön endast 7 kronor och i lega blott 20 kronor under alla tjenståren förutom arfvode med 3 kronor i månaden.

Under erinran härom hade chefen för regementet anhållit, att sqvadronstrumpetarnes löneförmåner måtte förbättras, samt i sådant afseende hemstält, att månadslönen och legan måtte höjas till enahanda belopp som för manskapet, samt att i arfvodet måtte för detta år göras ett tillfälligt tillägg af ytterligare tre kronor i månaden.

Arméförvaltningen å civila departementet hade, med öfverlemnande af regementschefens ofvanberörda, af vederbörande arméfördelningschef förordade framställning, tillstyrkt bifall till densamma, i hvad den afsåge höjning af månadslönen och legan. För den begärda tillfälliga höjningen i arfvodet hade arméförvaltningen dock ej funnit skäl föreligga, hvaremot förvaltningen ansett, att den ifrågasatta höjningen i månadslönen och legan borde utgå äfven för innevarande år och då bestridas från fjerde hufvudtitelns allmänna besparingar.

Den tillökning i kostnad, som skulle blifva en följd af den tillstyrkta höjningen i aflöningen till sqvadronstrumpetarne, beräknades af arméförvaltningen på följande sätt:

till bestridande af *månadslön* till 10 trumpetare i 12 månader à 10 kronor i månaden	kr. 1,200: —
samt till *lega,* under förutsättning att af denna personal 2 befunne sig inom de två första tjenståren, men att 8 vore till tjensten äldre,	
Transport	kr. 1,200: —

	Transport kr.	1,200: —
för 2 trumpetare à 40 kr.	80: —	
» 8 » » 80 »	640: — kr.	720: —
	eller tillsammans kronor	1,920: —

hvadan, då för denna personal funnes å staten anvisade till

lön	840: —	
lega	200: — kr.	1,040: —
den erforderliga anslagsförhöjningen skulle uppgå till kronor		880: —

Då det enligt departementschefens åsigt måste anses billigt, att sqvadronstrumpetarne vid Kronprinsens husarregemente, i likhet med trumpetare af samma klass vid andra truppförband, erhölle samma månadslön och lega som manskapet, och då den närvarande skiljaktigheten i deras aflöningsförmåner i förhållande till det öfriga manskapets innebure en oegentlighet, som borde undanrödjas, så mycket hellre som kostnaden härför vore jemförelsevis obetydlig, ansåge departementschefen ansökningen i denna del förtjena afseende, och ämnade han framdeles, derest denna uppfattning vunne Kongl. Maj:ts och Riksdagens bifall, underställa Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida den förhöjda aflöningen borde med anlitande af de till Kongl. Maj:ts förfogande stående medel utgå jemväl för innevarande år.

Hvad åter anginge den af regementschefen begärda tillfälliga höjningen i sqvadronstrumpetarnes arfvode under år 1900 med tre kronor i månaden, ansåge departementschefen, i likhet med arméförvaltningen, framställningen i denna del ej böra föranleda åtgärd.

Beträffande den ökning af utgifter under anslaget till aflöning och rekrytering m. m., som skulle föranledas af bifall till hvad ofvan under a), b) och c) föreslagits, erinrade departementschefen, att, såsom ofvan nämnts, anslaget, vid bifall till framställningen under a), skulle behöfva förhöjas med 100,777 kronor. Ett bifall till framställningen under b) skulle föranleda en anslagsförhöjning af 30,000 kronor. Och slutligen skulle detta anslag, derest hvad under c) här ofvan hemstälts vunne godkännande, behöfva ökas med 880 kronor. Anslaget skulle alltså förhöjas med sammanlagdt 131,657 kronor.

Hvad först vidkommer frågan om Karlsborgs artillericorps' omorganisation, har utskottet af de skäl, som blifvit i åberopade statsrådsprotokollet anförda, funnit en utvidgning af nämnda corps vara af behofvet påkallad, på det att Karlsborgs fästning icke må vid mobilisering komma att lida en betänklig brist på lefvande försvarskrafter. Deremot har utskottet velat ifrågasätta, huruvida icke utvidgningen lämpligen skulle kunna företagas i något mindre omfattning, än Kongl. Maj:t nu föreslagit. Utskottet har trott sig finna stöd för en sådan uppfattning i hvad t. f. chefen för generalstaben i denna fråga anfört uti det förslag till förbättrad härordning, som låg till grund för Kongl. Maj:ts proposition till 1892 års urtima Riksdag, nemligen att fästningen Karlsborg, till följd af sitt undandragna läge i det inre af landet, icke kunde tänkas blifva föremål för anfall förr än vid vändpunkten — må hända slutakten — i ett långvarigt krig. Under tiden torde nemligen lemnas tillfälle, ej blott såsom t. f. chefen för generalstaben framhållit, till en ganska väsentlig förbättring i utbildningen af fästningens artilleribesättning, utan äfven till förstärkning af dess antal genom sammandragning till fästningen af andra truppförband.

Utskottet har derför ansett sig böra föreslå Riksdagen, att Karlsborgs artillericorps må omorganiseras, så att den kommer att bilda tre kompanier, hvartdera om 75 man, i stället för, enligt Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, fyra kompanier med likaledes 75 man i hvarje. Huruledes corpsen efter en dylik mindre omfattande utvidgning skulle blifva organiserad, inhemtas af det förslag till stat för Karlsborgs artillericorps, hvilket på utskottets begäran blifvit upprättadt och som här bifogas. (Bil. I.)

Den af utskottet föreslagna organisationsändringen medför ock, att de förhöjningar af vissa anslag under fjerde hufvudtiteln, hvilka Kongl. Maj:t i samband med denna fråga föreslagit, blifva i någon mån minskade. Utskottet har med anledning deraf införskaffat de uppgifter, hvilka såsom Bil. 2—4 äro fogade vid detta utlåtande. Af dessa uppgifter inhemtas, att ökning i anslag under denna hufvudtitel blifver på grund häraf erforderlig med följande belopp:

	För Karlsborgs artillericorps					
Ordinarie anslag.	nu utgående belopp		framdeles erforderliga belopp		Ökning i jemnadt tal	
Anslaget till						
aflöning och rekrytering m. m.	56,849	—	125,272	—	68,423	—
ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne	—	—	1,265	—	1,265	—
inqvarteringskostnader	462	—	1,008	—	546	—
artilleriskjutskolor	850	—	1,700	—	850	—
arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel	11,020	—	22,040	—	11,020	—
mathållning för garnisonerade armén	18,400	—	39,870	—	21,470	—
arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för garnisonerade armén	1,232	—	3,475	—	2,243	—
arméns munderingsutrustning	9,069	—	18,810	—	9,741	—
Summa	97,882	—	213,440	—	115,558	—
Extra anslag.						
Anslaget till						
tillfällig löneförbättring åt underbefäl m. fl.	1,381	—	4,256	—	2,875	—
Summa	1,381	—	4,256	—	2,875	—

Då den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen af Karlsborgs artillericorps skulle hafva medfört en ökning i de ordinarie anslagen under fjerde hufvudtiteln af 177,241 kronor och i extra anslaget till tillfällig löneförbättring åt underbefäl m. fl. för år 1901 af 4,000 kronor, komma således, derest utskottets förslag varder af Riksdagen godkändt, de af Kongl. Maj:t föreslagna anslagshöjningarne att minskas beträffande de ordinarie anslagen med 61,683 kronor och beträffande det extra anslaget med 1,125 kronor.

I fråga om Kongl. Maj:ts framställning derom, att de under öfvergångstiden på samtliga till corpsen anvisade anslagsmedel uppkommande besparingar måtte få användas till bekostande af den nybildade delens af corpsen första uppsättning och utrustning, äfvensom att den nya staten måtte få tillämpas i den mån Kongl. Maj:t pröfvar sådant kunna ske, har utskottet icke haft något att erinra; och har utskottet i förslagsstatens öfverskrift infört, att densamma skall tillämpas i den mån Kongl. Maj:t finner skäligt derom förordna.

Hvad derefter vidkommer Kongl. Maj:ts under b) och c) af punkten 1 gjorda framställningar om förbättrade aflöningsvilkor dels för manskapet vid Vermlands fältjägarecorps och dels för sqvadronstrumpetarne vid Kronprinsens husarregemente, har utskottet funnit desamma egnade att befordra likformighet i arméns aflöningssystem och samtidigt undanrödja förhållanden, som vid jemförelse med eljest likställdt manskaps förmåner måste förefalla orättvisa, hvadan utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till dessa framställningar.

Derest Riksdagen godkänner hvad utskottet sålunda finner sig böra föreslå, skulle anslaget till aflöning och rekrytering m. m. behöfva ökas dels med 68,423 kronor, dels med 30,000 kronor och dels med 880 kronor eller tillhopa med 99,303 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa:

a) att Riksdagen, med godkännande af det vid detta utlåtande fogade förslag till stat för Karlsborgs artillericorps, må medgifva, att denna corps må omorganiseras på sätt nämnda stat utvisar, äfvensom att under öfvergångstiden uppkommande besparingar å de till corpsen anvisade anslagsmedel må användas till bekostande af den nybildade delens af corpsen första uppsättning och utrustning;

b) att staten för Vermlands fältjägarecorps må på det sätt ändras, att de till korpraler, vice korpraler, jägare och spel anvisade 400 nummerlöner höjas från 65 kronor till 150 kronor, men att de nu å staten uppförda inqvarteringspenningar må derur uteslutas;

c) att Riksdagen må medgifva, att sqvadronstrumpetarne vid Kronprinsens husarregemente må i fråga om månadslön och lega likställas med det öfriga manskapet vid regementet, och att aflöningsstaten för nämnda regemente må i öfverensstämmelse härmed ändras; samt

d) att Riksdagen, vid bifall till hvad utskottet under a), b) och c) här ofvan föreslagit, må öka anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 8,608,524 kronor, med 99,303 kronor till 8,707,827 kronor.

Ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne.

2:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad i punkt 1 a) under denna hufvudtitel af Kongl. Maj:t föreslagits, höja anslaget till ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne, nu 41,911 kronor, med 1,265 kronor till 43,176 kronor. Angående ökning af detta anslag. [2.]

Departementschefen har med afseende å denna anslagsökning erinrat, hurusom i Kongl. Maj:ts för 1892 års urtima Riksdag framlagda förslag till stat för Karlsborgs artillericorps funnits upptagen en »förste bataljonsläkare» med aflöning, uppgående till sammanlagdt 2,895 kronor. Någon dylik beställning hade icke af Riksdagen uppförts i den stat för corpsen, som Riksdagen godkänt, men i den stat för Karlsborgs artillericorps, som departementschefen under nyssnämnda punkt föreslagit Kongl. Maj:t att förelägga Riksdagen, hade upptagits en »bataljonsläkare» med sammanlagdt 1,630 kronors aflöning. Skälet till denna förändring af 1892 års förslag vore, såsom departementschefen redan förut anfört, att söka i Kongl. Maj:ts med 1893 års Riksdag fattade beslut angående bataljonsläkarebeställningarne vid armén. Med stöd af samma beslut syntes skilnaden mellan berörda två aflöningsbelopp, eller 1,265 kronor, böra läggas till anslaget till ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne.

Utskottet, som icke ifrågasatt någon ändring i den af Kongl. Maj:t föreslagna nya staten för Karlsborgs artillericorps, för så vidt angår den deruti upptagne bataljonsläkaren, har ej heller haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, hvadan utskottet hemställer,

att Riksdagen må, vid bifall till hvad utskottet under punkt 1:o här ofvan angående omorganisation af Karlsborgs artillericorps föreslagit, höja anslaget till ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne, nu 41,911 kronor, med 1,265 kronor till 43,176 kronor.

Inqvarteringskostnader.

Angående ökning af detta anslag. [3.]

3:o. Uti punkten 3 under fjerde hufvudtiteln har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad af Kongl. Maj:t uti punkten 1 a) föreslagits, öka anslaget till inqvarteringskostnader, nu 172,470 kronor, med 750 kronor till 173,220 kronor.

Såsom skäl för denna anslagsökning har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 17) anfört, att derest den af honom föreslagna omorganisationen af Karlsborgs artillericorps blefve genomförd, komme årlig servisersättning att erfordras för 1 öfverstelöjtnant, 1 major och 8 kaptener med 30 kronor till hvardera, eller tillhopa kronor 300: —

för 8 löjtnanter, 5 underlöjtnanter, 1 bataljonsläkare och 2 förrådsförvaltare med 24 kronor till hvar och en, eller tillsammans ... » 384: —

samt för 8 styckjunkare, 16 sergeanter, 1 stabstrumpetare, 1 tygunderofficer, 2 besigtningsrustmästare, 2 tygskrifvare, 2 handtverksmästare, 8 rustkammarsmeder och 4 stockmakare med 12 kronor till hvardera, eller tillsammans ... » 528: —

Summa kronor 1,212: —

Då den för servisersättning åt corpsens personal beräknade andel af anslaget till inqvarteringskostnader för närvarande utgjorde ... kronor 462: —

erfordrades alltså, derest omorganisationen genomfördes, en ökning af nu ifrågavarande anslag med ... kronor 750: —

Till följd af den af utskottet föreslagna ändringen af staten för Karlsborgs artillericorps, skulle, på sätt här ofvan under punkt 1:o omförmälts, ifrågavarande anslag behöfva ökas allenast med 546 kronor.

Utskottet får derför hemställa,

att Riksdagen, vid bifall till hvad utskottet under punkt 1:o här ofvan angående omorganisation af Karlsborgs artillericorps föreslagit, må öka anslaget till inqvarteringskostnader, nu 172,470 kronor, med 546 kronor till 173,016 kronor.

Ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation.

Angående anslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation. [4.]

4:o. Kongl. Maj:t har i statsverkspropositionen under punkt 4 af fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att ej mindre den till marinregementets qvarstående personal utgående aflöning samt det afskedad personal från samma regemente enligt 1888 års Riksdags beslut och kongl. brefvet den 31 maj samma år tillkommande pensionstillägg än äfven den auditörerne J. M. A. Grenander och C. F. A. von Post tillkommande aflöningsfyllnad måtte från och med innevarande år få utgå från anslaget till »ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation», i den mån detta kunde ske utan öfverskridande af anslagets i riksstaten anvisade slutsumma, hvilken derför borde för år 1901 uppföras med oförändradt belopp.

Beträffande denna framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 18—20) erinrat, hurusom i riksstaten för år 1897 af 1896 års Riksdag under ofvanstående benämning upptagits ett anslag, afsedt för bestridande af vissa i förutvarande stater upptagna aflöningsförmåner, som skulle utgå allenast så länge innehafvarne af vissa befattningar i desamma qvarstode. Uti det inom landtförsvarsdepartementet uppgjorda förslag, som legat till grund för Kongl. Maj:ts proposition till nämnda Riksdag i hvad den rörde förändrad uppställning af fjerde hufvudtiteln, tablå 1, folio H., bil. 2, återfunnes fullständig redogörelse för de utgifter, som skulle med detta anslag bekostas. Anslaget hade af Riksdagen bestämts

till	56,822	kronor,
men i följd af inträffad afgång bland de embets- och tjenstemän, för hvilka anslaget varit afsedt, hade detsamma sedermera minskats af 1897 års Riksdag till	53,500	»
af 1898 års Riksdag till	47,000	»
och af 1899 års Riksdag till	40,885	» .

I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 8 december 1899 har arméförvaltningen å civila departementet erinrat, att den till marinregementets qvarstående personal utgående aflöning samt de afskedad personal från samma regemente enligt 1888 års riksdagsbeslut och kongl. brefvet den 31 maj 1888 tillkommande pensionstillägg tillförne utgått från statsanslaget till »marinregementet», men, sedan detta anslag vid 1893 års

riksdag blifvit från och med år 1894 med hela sitt belopp öfverflyttadt till det nya statsanslaget för »det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning», från detta senare anslag. Då emellertid vid den af 1896 års Riksdag beslutade förändrade uppställningen af hufvudtiteln sistnämnda jemte flera andra anslag uppgått i statsanslaget för »aflöning och rekrytering», hade detta senare anslags belopp blifvit beräknadt sålunda, att derunder ej kommit att inbegripas de för marinregementet, enligt hvad ofvan blifvit sagdt, erforderliga medel. Anslaget till »aflöning och rekrytering» hade nemligen bildats af de sammanlagda summorna af alla de *bestående* truppförbandens aflöningsstater — med undantag af de under omorganisation varande kavalleriregementenas — hvadan derå ej funnits anvisade medel för det *indragna* marinregementet. Enligt arméförvaltningens åsigt hade detta förfaringssätt väl varit rigtigt, men medel bort för marinregementets indragningsstat på annat ställe i riksstaten reserveras, och den härför lämpligaste platsen hade arméförvaltningen ansett vara det särskilda förslagsanslaget till »ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation».

Å detta statsanslag hade arméförvaltningen ansett vissa aflöningsfyllnadsbelopp för auditören vid Vestgöta regemente J. M. A. Grenander och auditören vid lifregementet till fot C. F. A. von Post jemväl bort upptagas.

För Grenander funnes å anslaget såsom aflöningsfyllnad uppfördt ett belopp af 920 kronor, och om dertill lades det för auditör enligt 1892 års lönereglering bestämda arfvodet, 500 kronor, vore således för hans aflönande anvisade tillhopa 1,420 kronor, eller det belopp, som vid 1875 års lönereglering bestämts såsom auditörs-aflöning, men enär Grenander egde rätt att beräkna sin aflöning efter 1833 års aflöningssystem, hade såsom fyllnad i aflöningen åt Grenander bort, utöfver redan anvisade 920 kr., upptagas ytterligare ett belopp af omkring 400 kr.

Hvad åter von Post anginge, vore förhållandet, att vid lifregementet till fot för närvarande funnes två auditörer med rätt till aflöning efter 1875 års aflöningsgrunder, af hvilka tjenstemän en qvarstode från lifregementets grenadiercorps, den andre från Nerikes regemente. För dessas aflönande med hvardera 1,420 kronor hade bort å ifrågavarande ersättningsanslag uppföras, icke — såsom skett — två poster å 920 kronor hvardera, utan ett belopp å 920 kronor och ett å 1,420 kronor, på det att, med inräkning af auditörsarfvodet å nya staten, 500 kronor, de erforderliga två lönebeloppen å 1,420 kronor hvartdera skulle blifva att tillgå. Enligt nuvarande bestämmelser måste således i anmärkta hänseende en brist af 500 kronor årligen i aflöningsmedlen uppstå.

Då, enligt hvad sålunda framhållits, å riksstaten icke funnits anvisade medel, vare sig till marinregementets qvarstående och afgångna personal eller till aflöningsfyllnad åt de båda auditörerna, hade arméförvaltningen nödgats förskjuta de erforderliga beloppen mot ersättning, som blifvit af Kongl. Maj:t för åren 1897 och 1898 anvisad från fjerde hufvudtitelns allmänna besparingar. Dessa utgifter hade emellertid varit af den art, att de bort upptagas i riksstaten, helst anledningen dertill, att sådant icke egt rum, redan vid 1896 års riksdag finge sökas allenast i ett vid en så vidtomfattande omreglering af hufvudtiteln lätt förklarligt förbiseende.

Den utgift, som härigenom skulle komma att under någon tid drabba ifrågavarande anslag, skulle, att döma efter förhållandena under år 1899, blifva

för marinregementets personal	kronor	2,403: —
» auditören Grenander omkring	»	400: —
» » von Post	»	500: —
eller tillsammans omkring	kronor	3,303: —

Då utgifterna å förevarande anslag för nästlidet år, enligt hvad arméförvaltningen upplyst, antagligen komme att uppgå till icke fullt 39,000 kronor och alltså sjunkit med omkring 1,900 kronor under den beräkning, som legat till grund vid bestämmandet af anslaget för innevarande år, och sannolikheten talade för, att en liknande minskning under detta år komme att inträda, blefve, enligt departementschefens åsigt, någon höjning af anslaget för år 1901 ej erforderlig, äfven om förenämnda till omkring 3,303 kronor beräknade utgifter skulle till detsamma öfverflyttas.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer alltså,

att Riksdagen må medgifva, att ej mindre den till marinregementets qvarstående personal utgående aflöning samt det afskedad personal från samma regemente enligt 1888 års Riksdags beslut och kongl. brefvet den 31 maj samma år tillkommande pensionstillägg än äfven den auditörerna J. M. A. Grenander och C. F. A. von Post tillkommande aflöningsfyllnad må från och med innevarande år få utgå från anslaget till ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns

omorganisation», i den mån detta kan ske utan öfverskridande af anslagets i riksstaten anvisade slutsumma, hvilken derför bör för år 1901 uppföras med oförändradt belopp.

Remontering och skoning m. m. för garnisonerade arméns hästar.

Angående ökning af detta anslag. [5.]

5:o. Uti punkten 5 under fjerde hufvudtiteln har Kongl. Ma:jt föreslagit Riksdagen att öka anslaget till remontering och skoning m. m. för garnisonerade arméns hästar, nu 172,270 kronor, med 18,500 kronor till 190,770 kronor.

Beträffande denna framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 20—23) anfört följande.

Genom kongl. bref den 5 april 1889 hade Kongl. Maj:t, på förslag af dåvarande remonteringskommissionen, bestämt femhundra kronor såsom det lägsta och niohundra kronor såsom det högsta pris, hvilket finge erläggas för remont, som för statens räkning inköptes.

Med erinran härom och under förmälan, att chefen för remonteringsstyrelsen, hvilken det, jemlikt föreskrifterna i § 2 mom. 3 af kungörelsen den 9 juli 1896 angående remonteringen vid värfvade armén, ålåge att upprätta förslag öfver erforderliga medel för de årliga remontuppköpen, förklarat, att han för innevarande år nödgades föreslå en ökning i medelinköpspriset från sjuhundra till åttahundra kronor per remont, hade inspektören för kavalleriet i skrifvelse den 2 november nästlidet år anfört, att den utveckling, industrien och jordbruket, särskildt inom landets hästproducerande provinser, under de senaste årtiondena uppnått, medfört en alltjemt ökad efterfrågan på arbetshästar, i följd hvaraf och då dylika hästar, hvilkas uppfödande vore förenadt med mindre risk och mindre kostnader, än hvad vore fallet med den till ridbruk afsedda remonten, icke desto mindre betingade ett pris, som i regeln öfverstege 700 kronor och understundom uppginge ända till 1,200 kronor, allt flere hästegare öfvergått till uppfödandet af arbetshästar, under det att tillgången på dugliga remonter för armén i jembredd dermed aftagit. Om än arméns remontering hittills kunnat försiggå för ett medelpris af sjuhundra kronor per remont, kunde man dock, enär allt flere hästuppfödare vägrade att antaga det pris, som af remonteringsstyrelsen kunde erbjudas, befara, att remontmarknaden allt hastigare komme att

försämras, såvida ej staten genom remontprisets ökande härför i tid satte en gräns. I annan händelse komme intresset för frambringande af det för armén erforderliga hästmateriel att ytterligare aftaga och remonttillgången inom kort blifva så ringa, att härigenom betydande kostnader och olägenheter skulle uppstå.

Inspektören för kavalleriet hade derför hemstält, att inköpspriset för remonter måtte höjas, det lägsta till sexhundra och det högsta till ett tusen kronor, samt i sammanhang härmed föreslagit, att, enär, enligt § 2 mom. 8 i ofvannämnda kungörelse, remonter vid inköpet skulle mäta minst 1,45 meter bakom sadeln, men det visat sig, att hästar med denna höjd vanligen vore för klena att motsvara de fordringar, som nu måste ställas på den för krigsbruk afsedda hästens uthållighet och förmåga att i hvilken terräng som helst bära en belastning af ända till 130 kilogram, Kongl. Maj:t täcktes meddela den ändring i nämnda stadgande, att remont skulle vid inköpet ega en höjd bakom sadeln af minst 1,47 meter.

Uti detta ärende hade arméförvaltningen å intendentsdepartementet afgifvit utlåtande och deri anfört, att, enär det antal remonter, som, med tillämpning af bestämmelserna i ofvanberörda kungörelse, i medeltal årligen skulle inköpas, vid de värfvade beridna truppförbanden till 185 och vid indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, efter genomförd omorganisation, till 220, den föreslagna höjningen i remontpriset, uppgående, med särskild hänsyn till den föreslagna ändringen i föreskrifterna om remonternas storlek, till i medeltal 100 kronor, komme att medföra en ökning i förevarande anslag af 18,500 kronor och i anslaget till »omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland» af 22,000 kronor. Mot denna beräkning kunde visserligen invändas, att till statsverket ännu icke öfverlemnats samtlige nummerhästar vid det omorganiserade kavalleriet, men enär omsättningen bland hästarna vid denna del af kavalleriet, på grund hufvudsakligen af beskaffenheten hos de till kronan öfverlemnade rusthållshästarna, hittills varit och under omorganisationstiden fortfarande syntes blifva så stor — ända till 11 procent årligen — att de i sistnämnda anslag för remonteringen ingående beloppen icke vore för ändamålet tillräckliga, komme den besparing, som under vanliga förhållanden kunnat antagas uppstå genom den nu föreslagna anslagsökningen, att helt och hållet erfordras till täckande af de ökade remonteringskostnader, som, enligt hvad sålunda angifvits, kunde förutsättas komma att fortfarande under omorganisationstiden uppstå.

Departementschefen har för egen del anfört, att, då, på sätt inspektören för kavalleriet framhållit, under de senare åren en afsevärd stegring å hästprisen inom landet inträffat, i följd hvaraf ökade utgifter för remonteringen vid de beridna truppförbanden påkallades för erhållande af fullt dugliga remonter, samt det obestridligen vore af största vigt, att statens för armén afsedda hästar egde den styrka och uthållighet, som oundgängligen fordrades för att kavalleriet skall kunna fylla de ansvarsfulla pligter, som i nutidens krig äro detta vapen ålagda, han ansåge förevarande framställning vara synnerligen behjertansvärd.

Med beslut om den föreslagna ändringen af § 2 mom. 8 i ofvannämnda kungörelse borde emellertid anstå, till dess sig visat, huruvida Riksdagen medgåfve de ifrågasatta anslagshöjningarna.

Ett bifall till dessa skulle, på sätt ofvan blifvit nämndt, föranleda ändring i såväl förevarande anslag som i anslaget till omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, och ville departementschefen, som ej haft något att anmärka mot arméförvaltningens beräkning af de erforderliga anslagsbeloppen, sedermera återkomma till frågan om höjandet af sistnämnda anslag.

Angående en inom Andra Kammaren väckt motion.

Till behandling i sammanhang med denna Kongl. Maj:ts framställning har utskottet förehaft en inom Andra Kammaren af herr *N. Åkesson* väckt motion (n:o 19), deruti föreslagits, att Riksdagen ville anslå ett förslagsanslag af 40,000 kronor utöfver det vanliga anslaget för inköp af remonter för arméns behof.

Beträffande de af motionären till stöd för detta förslag anförda skäl tillåter sig utskottet att hänvisa till sjelfva motionen.

Kongl. Maj:ts uti nu förevarande punkt samt i punkten 16 under denna hufvudtitel gjorda framställningar, att, för beredande af tillfälle till höjning af medelinköpspriset för remont, de anslag, från hvilka medel till dylika inköp utgå, måtte ökas, har utskottet funnit sig böra tillstyrka. Och då vid bifall till dessa framställningar de för nämnda behof tillgängliga medel komma att ökas dels på nu ifrågavarande anslag med 18,500 kronor och dels på anslaget till omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland med 22,000 kronor eller tillhopa med 40,500 kronor, lärer det med motionärens framställning om anvisande af 40,000 kronor åsyftade ändamål blifva till fullo vunnet, hvadan något vidare yttrande angående motionen icke synes erforderligt.

Utskottet, som under punkten 16:o härnedan kommer att afgifva hemställan med anledning af motionen, hemställer,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, öka anslaget till remontering och skoning m. m. för garnisonerade arméns hästar, nu 172,270 kronor, med 18,500 kronor till 190,770 kronor.

Ridskolan.

6:o. Kongl. Maj:t har i punkten 6 under fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att öka anslaget till ridskolan, nu 30,000 kronor, med 10,000 kronor till 40,000 kronor. Angående ökning af detta anslag. [6.]

Såsom skäl för en dylik anslagsökning har departementschefen till statsrådsprotokollet anfört följande (sid. 23—26).

Enligt § 1 i det för ridskolan å Strömsholm den 5 augusti 1892 utfärdade reglemente hade skolan till ändamål i första rummet att åt det vid kavalleriet inträdande befäl bereda undervisning i ridning, veterinärlära och hofbeslag m. m. samt vidare att utbilda stallmästare och beridare äfvensom att lemna nödig undervisning i ridning åt de officerare af de öfriga truppslagen, som deraf kunde vara i behof. Skolan vore närmast afsedd för 12 ordinarie elever, af hvilka 10 i kavalleriofficerskursen och 2 i lärokursen för stallmästare- och beridareelever.

Med erinran härom hade kavalleriinspektören i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 13 oktober 1899 framhållit, hurusom bestämmelserna rörande elevernas antal väl motsvarade förhållandena före genomförandet af 1892 års förbättrade härorganisation, då medeltalet af elever i allmänhet utgjort 13 à 14 årligen, men att derefter det ökade officersantalet vid kavalleriet samt i synnerhet artilleriets, fortifikationens och trängens större behof af stallmästare och ridlärare föranledt en ökning i elevantalet till i medeltal 16 à 17. Det oaktadt hade emellertid ett ej ringa antal kavalleriofficerare icke kunnat kommenderas till ridskolan året efter deras befordran till officerare, i följd hvaraf de under sitt första tjenstår ej lämpligen kunnat användas såsom ridinstruktörer. Till nu pågående kurs vid ridskolan hade sålunda sex underlöjtnanter vid kavalleriet icke kunnat kommenderas. Vid krigsskolan på Karlberg genomginge 17 elever utbildning för befordran under år 1899 till kavalleriofficerare, och då härtill komme, att tre officerare af andra

vapenslag ej kunnat kommenderas till nu pågående ridskolekurs samt antagligen komme att dertill å nyo anmälas, kunde sålunda ett antal af 26 elever ifrågasättas för kommendering till 1900 års kurs.

I den mån utländska ridskolor blefve mindre tillgängliga för våra kavalleriofficerare, vore det äfven nödvändigt att bereda skicklige svenska ryttare tillfälle till omkommendering vid ridskolan å Stömsholm, hvilken numera kunde anses fullt jembördig med de bästa i utlandet.

På grund häraf och då möjlighet äfven borde beredas för omkommendering till skolan af de kavalleriofficerare, hvilka ej på ett tillfredsställande sätt kunnat tillgodogöra sig undervisningen under en första kurs, hade kavalleriinspektören hemstält om vidtagande af åtgärder för sådan utvidgning af skolan, att såsom *ordinarie* elever måtte kunna årligen kommenderas 14 officerare af kavalleriet samt 2 officerare af andra vapenslag, de sistnämnde för genomgående af lärokursen för stallmästareelever. I följd af den vid urtima riksdagen beslutade omorganisationen af kavalleriet erfordrades deremot ej vidare, att några beridareelever vid skolan utbildades.

En utvidgning af skolan kräfde emellertid fastställande för densamma af ny och förhöjd stat, och en sådan betingades jemväl deraf, att flere af posterna i den gällande staten äfven med skolans nuvarande organisation visat sig vara otillräckliga i följd af den prisstegring å förnödenheter m. m., som under senare åren inträdt.

De poster i nuvarande staten, som behöfde höjas, vore följande:

Räkenskapsförarens arfvode	från	500	till	800	kr.	eller med	300: —
Aflöning åt stallbetjenter	»	3,500	»	7,500	»	» »	4,000: —
Ved och vedhuggning	»	1,000	»	2,500	»	» »	1,500: —
Lyshållning och lampors underhåll	»	150	»	200	»	» »	50: —
Underhåll af möbler och sängkläder	»	250	»	330	»	» »	80: —
d:o af ridtyg och stallpersedlar	»	300	»	400	»	» »	100: —
d:o af vapen	»	150	»	200	»	» »	50: —
d:o af hinderbana och för smärre reparationer af byggnader	»	350	»	500	»	» »	150: —
Oförutsedda behof	»	350	»	1,120	»	» »	770: —

Dagaflöning till officerare af indelta kavalleriet, hvilka kommenderas att genomgå lärokursen för kavalleri-officerare	från	5,000	till	7,000 kr.	eller med	2,000: —
Fourage för lönlösa kavalleri-officerares tjenstehästar...	»	2,000	»	3,000 »	» »	1,000: —
Summa erforderliga medel, utöfver de för skolan nu anslagna, kr.						10,000: —

Såsom skäl för de sålunda äskade förhöjningarne i anslagets särskilda titlar hade kavalleriinspektören anfört: att de för räkenskapsföraren ökade göromålen gjort för honom nödigt att använda särskildt skrifbiträde; att med hänsyn till nuvarande höga arbetspris aflöningen till de för skolan erforderliga stallbetjenter ej kunnat sättas lägre än till 2 kronor 50 öre om dagen; att otillräckligheten af det för stallbetjenter i gällande stat upptagna belopp under flera år beredt skolans förvaltning de största svårigheter; att, enär allt flera af slottsrummen å Strömsholm behöft för skolan tagas i anspråk, kostnaderna för ved redan länge öfverskridit det derför nu anslagna beloppet, 1,000 kronor; att anslaget för oförutsedda behof, för närvarande upptaget till 350 kr., under senare åren visat sig vara fullkomligt otillräckligt och borde höjas jemväl med hänsyn till nödvändigheten att kunna möta möjliga prisstegringar å kostnaderna för fourage m. m.; samt att öfriga begärda höjningar i statens olika titlar påkallats af den föreslagna ökningen i elevantalet.

Skolans utvidgning förorsakade emellertid äfven, att ökadt utrymme åt stallbetjeningen måste beredas. I ridskolans nuvarande s. k. fodermarskbyggnad funnes endast 3 boningsrum disponibla för hästskötare, med utrymme för högst 7 personer. Om antalet skötare höjdes till 10, erfordrades således rum för ytterligare 3, utom för 1 à 2 skötare af extra hästar samt för de menige, hvilka kommenderades till skolan för skötande af de från kavalleriregementena för inridning öfverlemnade nyantagna remonter.

För afhjelpande af detta behof borde fodermarskhuset tillbyggas, hvilket enligt uppgjord ritning jemte kostnadsförslag kräfde en utgift af 2,614 kronor 30 öre.

Härjemte hade kavalleriinspektören framlagt förslag till de ändringar i ridskolans reglemente, hvilka i händelse af bifall till hans ofvanberörda framställningar blefve behöfliga.

Arméförvaltningen å intendentsdepartementet, som i detta ärende afgifvit yttrande, hade icke haft något att anmärka mot de gjorda beräkningarne vare sig beträffande höjningen af skolans årliga utgifter eller i fråga om fodermarskhusets tillbyggnad. Det af inspektören för kavalleriet väckta förslag om utvidgning af ridskolan ansåge sig departementschefen af de skäl, för hvilka ofvan redogjorts, böra på det kraftigaste tillstyrka, dock med erinran, att, enär anslaget till skolan utginge för kalenderår, men den föreslagna ökningen i elevernas antal — vid det förhållande att ridskolekursen påginge från den 1 oktober ena året till samma dag påföljande år — icke kunde ske före den 1 oktober det år, för hvilket ökadt anslag erhållits, besparingar första året kunde emotses, tillräckliga att dermed bestrida kostnaden för tillbyggnaden af fodermarskhuset. Med afgörandet af frågan om anvisande af medel för sistnämnda ändamål borde derför kunna tillsvidare anstå.

Utskottet, som af hvad sålunda anförts funnit framgå, att anslaget till ridskolan torde behöfva i någon mån ökas, har dock icke ansett den förebragta utredningen i ärendet föranleda dertill, att den äskade anslagsförhöjningen i dess helhet nu måste anses oundgängligen erforderlig. Om ock elevantalet vid skolan varder ökadt, lärer nemligen härigenom icke förorsakas ökning i samma proportion af skolans samtliga utgifter, enär en del af dessa tydligen äro mera konstanta och måste utgå med nästan samma belopp, vare sig ett större eller mindre antal elever undervisas vid skolan.

Utskottet har af detsamma tillhandakomna uppgifter om ställningen af ridskolans anslag under en följd af år ej heller kunnat finna, att detta anslag i allmänhet visat sig så otillräckligt, att af sådan anledning en ökning måste anses påkallad.

På grund häraf har utskottet ansett, att en höjning af anslaget till skolan med anledning af dennas utvidgning skäligen kunde begränsas till 7,500 kronor, och hemställer derför,

att Riksdagen må öka anslaget till ridskolan, nu 30,000 kronor, med 7,500 kronor till 37,500 kronor.

Artilleriskjutskolor.

Angående ökning af detta anslag. [7.]

7:o. Kongl. Maj:t har i punkt 7 af fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad af Kongl. Maj:t under punkten 1 a)

föreslagits, öka anslaget till artilleriskjutskolor, nu 26,175 kronor, med 1,450 kronor till 27,625 kronor.

På sätt utskottet här ofvan under punkt 1:o omförmält, erfordras, vid bifall till utskottets förslag i fråga om Karlsborgs artillericorps' omorganisation, en höjning af nu förevarande anslag med allenast 850 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, vid bifall till hvad utskottet här ofvan under punkten 1:o a) föreslagit, må öka anslaget till artilleriskjutskolor, nu 26,175 kronor, med 850 kronor till 27,025 kronor.

Det icke garnisonerade infanteriets och det indelta kavalleriets vapenöfningar.

8:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad af Kongl. Maj:t uti punkten 24 under denna hufvudtitel föresloges, öka detta anslag, nu 1,134,110 kronor, med 26,530 kronor till 1,160,640 kronor. Angående ökning af detta anslag. [8.]

Departementschefen har beträffande denna framställning erinrat, att derest hvad under punkten 24 föreslagits om anvisande på extra stat för år 1901 af återstående beloppet utaf de af 1899 års Riksdag beviljade medel till anskaffning af lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige blefve godkändt, så måste förevarande vapenöfningsanslag ökas med 26,530 kronor för underhåll och tvätt af nämnda persedlar.

På sätt af punkten 25:o här nedan inhemtas, tillstyrker utskottet bifall till Kongl. Maj:ts förslag om anvisande af återstoden af det redan beviljade anslaget för ofvannämnda anskaffning; och får utskottet i enlighet dermed jemväl förorda den häraf föranledda förhöjningen i nu förevarande anslag.

Utskottet hemställer derför,

att Riksdagen må, under förutsättning af bifall till hvad nedan under punkt 25:o föreslås, höja anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och det indelta kavalleriets vapenöfningar, nu 1,134,110 kronor, med 26,530 kronor till 1,160,640 kronor.

De värnpligtiges vapenöfningar.

Angående ökning af detta anslag. [9.]

9:o. Kongl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad under punkten 24 föresloges, öka anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar, nu 3,148,020 kronor, med 53,060 kronor till 3,201,080 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, att om framställningen under punkten 24 angående anvisande på extra stat för år 1901 af återstoden utaf det belopp, som af 1899 års Riksdag beviljats till anskaffning af lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige blefve godkänd, måste för underhåll och tvätt af nämnda persedlar höjning i förevarande anslag ske med 53,060 kronor.

Enär utskottet i punkten 25:o här nedan tillstyrker anvisande på extra stat för år 1901 af återstoden af det utaf nästlidet års Riksdag beviljade anslag till anskaffning af lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige, förordar utskottet jemväl bifall till den deraf betingade förhöjningen i anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar.

Utskottet får derför hemställa,

att Riksdagen må, under förutsättning af bifall till hvad under punkten 25:o här nedan föreslås, öka anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar, nu 3,148,020 kronor, med 53,060 kronor, till 3,201,080 kronor.

Arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel.

Angående ökning af detta anslag. [10.]

10:o. Uti punkten 10 under fjerde hufvudtiteln har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad under punkten 1 a) föreslagits, öka anslaget till arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel, nu 1,430,155 kronor, med 18,320 kronor, till 1,448,475 kronor.

Såsom skäl härför har departementschefen anfört, att, på sätt han under punkten 1 a) omförmält, bifall till den derstädes gjorda framställningen om godkännande af ny stat för Karlsborgs artillericorps skulle, enligt den af arméförvaltningen verkstälda utredning, föranleda en ökning i nu förevarande anslag af 18,320 kronor.

Till följd af den af utskottet föreslagna ändring af Kongl. Maj:ts förslag till omorganisation af Karlsborgs artillericorps, skulle, såsom framgår af hvad utskottet under punkten 1:o yttrat, detta anslag behöfva ökas med allenast 11,020 kronor.

Utskottet hemställer derför,

att Riksdagen, vid bifall till hvad under punkten 1:o a) föreslagits, må öka anslaget till arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel, nu 1,430,155 kronor, med 11,020 kronor till 1,441,175 kronor.

Mathållning vid garnisonerade armén.

11:o. I punkten 11 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad af Kongl. Maj:t under 1 a) föreslagits, öka anslaget till mathållning vid garnisonerade armén, nu 1,421,830 kronor, med 34,600 kronor till 1,456,430 kronor. Angående ökning af detta anslag. [11.]

Med iakttagande af den ändring i den föreslagna staten för Karlsborgs artillericorps, som utskottet här ofvan under 1:o funnit sig böra förorda, och i enlighet med hvad utskottet vid samma punkt anfört beträffande nu förevarande anslag, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, vid bifall till hvad under punkten 1:o a) föreslagits, må öka anslaget till mathållning vid garnisonerade armén, nu 1,421,830 kronor, med 21,470 kronor till 1,443,300 kronor.

Arméns munderingsutrustning.

12:o. Kongl. Maj:t har i punkten 12 under fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att öka anslaget till arméns munderingsutrustning, Angående ökning af detta anslag. [12.]

nu 1,946,440 kronor, dels med 101,000 kronor, dels ock, vid bifall till hvad under punkten 1 a) föreslagits, med 16,011 kronor till 2,063,451 kronor.

Beträffande denna framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 28—37) anfört följande.

Enligt de af Kongl. Maj:t den 22 juli 1875 gifna förnyade instruktioner för beklädnadsdirektionerna vid *indelta roterade infanteriregementen och corpser* samt för beväringsbeklädnadsdirektionerna vid *indelta roterade infanteri-* samt *afsutna kavalleriregementen och corpser* skulle de särskilda anslagsbelopp, hvilka nämnda direktioner egt uppbära för bestridande af kostnaderna för underhåll och nyanskaffning af manskapets beklädnad, beräknas för *stammen* i förhållande till antalet effektiva nummer och för *beväringen* enligt uppgjord plan öfver manskapsstyrkan vid hvarje truppförband, och sålunda i intetdera fallet med hänsyn till det verkliga antalet af manskapets tjenstgöringsdagar under året. De för beklädnaden afsedda medlen hade utbetalats, hvad beträffade stammen, från anslaget till »lif- och släpmunderingar vid rotehållsregementena och Vermlands fältjägarecorps», samt, hvad vidkomme beväringsmanskapet, från anslaget »försvarsverket till lands i allmänhet». Det hade tillkommit beklädnadsdirektionerna vid hvarje truppförband att till förvaltning och redovisning mottaga de till truppförbandet anslagna beklädnadsmedlen, af hvilka bildats särskilda beklädnadskassor för stam och för beväring. Den del af kassornas medel, som pröfvats under någon längre tid icke komma att användas, hade fått göras fruktbärande genom inköp af statsobligationer, utlåning mot säkerhet af inteckning m. m.

Vid *rusthållstrupperna* åter hade manskapets beklädnad bekostats af rusthållarne intill åren 1885 och 1886, då beklädnadsskyldigheten öfvertagits af statsverket.

Genom beklädnadsreglementet af den 23 september 1887 hade grunderna för beräkningen af munderingsunderhållet vid *indelta armén*, *Vermlands fältjägarecorps*, *Gotlands infanteriregemente*, *beväringsbataljonerna* och *beväringen* ändrats på det sätt, att hänsyn skulle tagas, icke till stammens effektiva nummerantal eller beväringsstyrkan enligt uppgjord plan, utan till det verkliga antalet tjenstgöringsdagar, hvarjemte förvaltningsdirektionerna, som trädt i stället för de förutvarande beklädnadsdirektionerna, fått från arméförvaltningen öfvertaga det direkta bestyret med underhållet af kappor samt, med några få undantag, jemväl remtygs- och utredningspersedlar. På Kongl. Maj:ts förslag hade härefter af 1888

års Riksdag alla de statsmedel, som afsetts för munderingsunderhållet vid *indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps* och *Jemtlands hästjägarecorps,* sammanförts till ett anslag af allmänt anslags natur, hvaremot de för det *berustade kavalleriet* erforderliga beklädnadsmedlen, enligt beslut vid 1884 års Riksdag, utgått från ett reservationsanslag.

Munderingskassorna hade emellertid alltjemt bibehållits åtskilda för stam och beväring, och kassornas besparingar hade vid respektiva truppförband qvarblifvit till vederbörande förvaltningsdirektioners omedelbara förfogande och förvaltning.

Hvad anginge den *garnisonerade armén*, hade vid nämnda tid de då gällande bestämmelserna om munderingsunderhållet vid *stammen* innefattats i särskilda för olika truppförband utfärdade förvaltningsreglementen, enligt hvilka förvaltningsdirektionerna haft att mot uppbärande af visst årsanslag, utgående från statsanslaget »försvarsverket till lands i allmänhet», ansvara för persedlarnes underhåll och ersättande med nya i mån af förslitning. Dessa årsanslag hade jemväl beräknats i förhållande till det å stat upptagna antalet tjenstgöringsdagar, men utbetalats från arméförvaltningen endast i mån af behof, så att uppkomna behållningar i årsanslagen qvarstått under arméförvaltningens vård, ehuru reserverade för hvarje särskildt truppförbands behof under kommande år. Under slutet af 1880-talet hade emellertid, på grund af tid efter annan gifna föreskrifter, vid garnisonerade armén den ändring blifvit vidtagen, att munderingsanslagen för stammen beräknats efter verkliga tjenstgöringsdagar och ej efter det å stat upptagna dagantalet.

Vid den af 1892 års urtima Riksdags beslut föranledda uträkning rörande den ökning, som i hufvudtitelns särskilda anskaffningsanslag påkallades med tillämpning af de utaf Kongl. Maj:t och Riksdagen godkända prissättningar, hade *alla* för arméns munderingsutrustning afsedda medel sammanslagits till ett gemensamt statsanslag af reservationsanslags natur, kalladt *arméns munderingsutrustning,* med undantag af de från vapenöfnings- och skolanslag för samma ändamål utgående belopp, hvilka alltjemt bibehållits under dessa senare anslag.

En följd af denna sammanslagning, hvilken på Kongl. Maj:ts förslag af 1896 års Riksdag gillats, hade blifvit, att skilnaden vid truppförbanden emellan stammens och beväringsmanskapets munderingsmedel upphäfts, och att sålunda för hvarje truppförbands behof beräknades ett för stam- och beväringsmanskap gemensamt årligt munderingsanslag, hvarjemte numera också enhet för armén i dess helhet genomförts derutinnan, att de å dessa årsanslag uppkommande behållningar,

reserverade för hvart regementes egen räkning, qvarblefve hos arméförvaltningen, intill dess de för afsedt ändamål reqvirerades.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 3 november 1899 hade arméförvaltningen å intendentsdepartementet hemstält om förhöjning i statsanslaget till arméns munderingsutrustning, hvilket alltjemt från och med år 1897, då det först börjat utgå, visat sig vara otillräckligt. Såsom skäl för den begärda höjningen hade arméförvaltningen anfört:

Utaf de, i enlighet med gällande bestämmelser i beklädnadsreglementet den 23 september 1887 och förvaltningsreglementena för garnisonerade armén, af arméförvaltningen fastställda årsanslagen för munderingsunderhållet vid arméns särskilda truppförband hade under åren 1897 och 1898 följande belopp afsetts att utgå från ifrågavarande statsanslag, nemligen:

för år 1897	kronor	2,058,885: 52
» » 1898	»	2,045,094: 30
	eller tillhopa kronor	4,103,979: 82,

under det att i riksstaten varit för såväl dessa som arméförvaltningens direkta utgifter för munderingsunderhållet för hvartdera året anvisade blott 1,939,191 kronor eller för båda åren tillsammans 3,878,382 kronor.

Arméförvaltningen hade alltså för munderingsunderhållet vid armén, med undantag af det under omorganisation stående kavalleriet i Skåne och Norrland, under dessa tvenne år varit nödsakad att från anslaget till arméns munderingsutrustning såsom årsanslag åt munderingskassorna anvisa 225,597 kronor 82 öre, eller i medeltal ungefär 112,800 kronor för hvartdera året, utöfver hvad som för utrustningen i dess helhet funnits i riksstaten upptaget. Härförutom hade från anslaget fortfarande måst utgå de utgifter, hvilka det tillkommit arméförvaltningen att direkt bestrida. Dessa förhöjda anslag hade, i den mån de af truppförbanden tagits i anspråk, måst betäckas från munderingskassornas hos arméförvaltningen innestående behållningar. I den mån vederbörande truppförband behöfde använda dessa tillgångar för de med dem afsedda ändamål, måste medel anskaffas för beloppens återgäldande. Det vore uppenbart, att med ett så betydligt öfverskridande af det årliga statsanslaget, i hvilket öfverskridande någon minskning icke vore att motse, den dag ej kunde vara aflägsen, när kassornas hos arméförvaltningen innestående behållningar vore förbrukade, och åtgärder måste derför i tid vidtagas såväl för vinnande af tillgång till täckande af redan befintlig brist som ock för beredande af sådan förhöjning,

att detta anslag måtte för framtiden blifva tillräckligt till täckande af samtliga enligt gällande föreskrifter detsamma åliggande utgifter.

Till frågans belysande samt för utredande af anledningen dertill, att detta statsanslag, omedelbart efter dess upptagande i riksstaten under dess nuvarande benämning och natur, kommit att visa sig för sitt ändamål otillräckligt, hade arméförvaltningen lemnat nedanstående redogörelse för såväl anslagets tillkomst som de förändringar, hvilka under senare åren vidtagits beträffande de statsanslag, hvilka från ingången af år 1897 sammanförts till reservationsanslaget »till arméns munderingsutrustning».

På sätt inhemtades af tablå V, fol. 5 och 15 till det inom landtförsvarsdepartementet utarbetade, för 1896 års Riksdag framlagda förslag till ändrad uppställning af riksstatens 4:de hufvudtitel, hade detta anslag bildats

af de för beklädnadsunderhållet afsedda delar af förutvarande anslaget till »försvarsverket till lands i allmänhet», nemligen:

från titeln »de värfvade regementenas beklädnad»	kr. 882,587: 40	
» beväringsmanskapets utredning	» 741,802: 60	
» förlorade persedlars ersättande	» 300: —	1,624,690: —
af anslaget till »beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps»		366,073: 57
samt af anslaget »till anskaffande och underhåll af beklädnads-, beverings-, remtygs- samt häst- och sadelmunderingspersedlar vid det berustade kavalleriet»		81,248: —
	S:a kr.	2,072,011: 57.

Af dessa tillgångar hade till redovisning under anslaget till omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland öfverförts 139,728 kronor 95 öre, och skulle sålunda till munderingsutrustning vid armén i öfrigt återstå 1,932,282 kronor 62 öre. Den nämnd, som granskat omförmälda förslag, hade emellertid erinrat, dels att från ofvan angifna summa borde afföras det för gevärsunderhållet vid rusthållsinfanteriet afsedda belopp 10,192 kronor, dels ock att till anslaget borde läggas 17,100 kronor 16 öre, ökadt behof af munderingsmedel för VI arméfördelningens infanteritruppförband, och hade Riksdagen, i enlighet med dessa yrkanden, för år 1897 fastställt anslaget för »arméns munderingsutrustning» till 1,939,191 kronor.

Enär den af nämndens erinringar föranledda anslagsförhöjningen afsett ökning af tillgångarne under »beklädnad och utredning m. m.», kunde samtliga för beklädnadsunderhållet under anslaget till arméns munderingsutrustning anvisade medel sammanföras sålunda, nemligen:

för de värfvade garnisonerade truppförbanden	kr.	882,587: 40
» beväringsmanskapet	»	741,802: 60
» förlorade persedlars ersättande	»	300: —
» beklädnad m. m. vid icke garnisonerade infanteriet	»	372,981: 73
» d:o d:o d:o rusthållskavalleriet	»	81,248: —
S:a	kr.	2,078,919: 73

och om härifrån droges för det omorganiserade kavalleriet afsedda kr. 139,728: —
erhölles det af Riksdagen i rundt tal anvisade beloppet » 1,939,191: —

Af ett upprättadt sammandrag öfver beklädnadskassornas utaf arméförvaltningen fastställda årsanslag för 1897 — det sista år, hvarunder anslag fastställts särskildt för stam och särskildt för beväring, — hade framgått, att de till kassorna från anslaget till arméns munderingsutrustning utgående årsanslagen enligt ofvan angifna gruppering fördelats sålunda, nemligen:

a) för de värfvade garnisonerade truppförbanden	kr.	812,832: 80
b) » beväringsmanskapet	»	767,486: 43
c) » det icke garnisonerade infanteriet	»	406,007: 25
d) » rusthållskavalleriet	»	72,559: 04
S:a	kr.	2,058,885: 52,

hvilket gifvit vid handen, att de anvisade tillgångarne öfverskridits med följande belopp, nemligen under grupp b) med kronor 25,683: 83 och under grupp c) med 33,025: 52, samt att de under nämnda år från anslaget till arméns munderingsutrustning för truppförbanden, utom det omorganiserade kavalleriet, anvisade årsanslagen

till munderingsunderhållet	2,058,885: 52
öfverstigit nämnda statsanslag	1,939,191: —
med kronor	119,694: 52.

Då de vid omförmälda förslag till hufvudtitelns förändrade uppställning fogade tabeller och sammandrag hade gifvit vid handen, att det belopp, som öfverförts till munderingsunderhållet vid det omorganiserade kavalleriet, utgått från grupp a), hade det under denna grupp upptagna

ursprungliga anslaget nedbringats till sådant belopp, att återstoden af ofvan angifna anslagsbrist fallit på denna grupp.

Otillräckligheten af de under grupp a) upptagna anslagstillgångar hade arméförvaltningen ansett härleda sig deraf, att truppförbandens årsanslag numera beräknades efter verkliga antalet tjenstgöringsdagar, under det att förut i flere värfvade regementens stater upptagits ett bestämdt årsanslag till beklädnaden.

En minskning i antalet tjenstgöringsdagar skulle visserligen under de sista åren hafva inträdt i följd af ökadt antal vakanser bland manskapsklassen, om icke samtidigt ett ännu större antal af det manskap, som beräknats vara permitteradt, ej begagnat sin ledighet, utan föredragit att stanna i tjenstgöring.

Anledningen till ökning af anslagsbehofven under grupp b) hade arméförvaltningen funnit vara den, att beväringens nummerstyrka samt antalet af de värnpligtiges tjenstgöringsdagar öfverskridit hvad i berörda hänseenden förutsatts vid beräknandet af de utaf den nya härordningen föranledda ökade medelsbehofven.

Hvad slutligen beträffade bristen i de under grupp c) anvisade tillgångarna, hufvudsakligen bildade af det anslag, som fordom varit i riksstaten upptaget under benämning »lif- och släpmunderingar vid rotehållsregementena och Vermlands fältjägarecorps», vore enligt arméförvaltningens uppfattning denna brist beroende deraf, att de anvisade medlen visat sig vara för afsedt ändamål otillräckliga långt innan de blifvit till det nya gemensamma anslaget öfverförda.

Anslaget till lif- och släpmunderingar, hvilket från och med år 1879 varit i riksstaten upptaget med 304,063 kronor, hade väl vid 1888 års riksdag höjts till 385,583 kronor genom ditförande dels från anslaget för »försvarsverket till lands i allmänhet» af 55,000 kronor för anskaffning och underhåll af kapotter samt remtygs- m. fl. persedlar vid rotehållsinfanteriet, dels af det såsom sjelfständigt anslag i riksstaten förut upptagna beloppet 26,520 kronor till »trossens underhåll», men någon ökning i medel till bestridande af det ursprungliga anslaget åliggande utgifter hade genom denna anordning icke egt rum. Någon dylik ökning hade icke heller varit förenad med den vid 1889 års riksdag vidtagna åtgärd att höja detta anslag, från och med sistnämnda år benämndt »beklädnad och utredning m. m. för indelta infanteriet, Vermlands fältjägarecorps och Jemtlands hästjägarecorps», till 436,583 kronor, enär denna höjning uteslutande betingats af skyldighet för kronan att öfvertaga munderingsunderhållet vid det berustade infanteriet.

Efter afförande från sistnämnda anslagsbelopp af vissa utgifter, som

i följd af den förbättrade härordningen skulle upphöra, men tillförande åter af åtskilliga utgifter, som efter härordningens genomförande tillkommit, samt efter ytterligare afskiljande af vissa procent till intendentur- och sjukvårdsträng, allt enligt hvad den vid oftanämnda förslag fogade tablå V, fol. 16 närmare innehölle, hade detta anslag ingått i det gemensamma munderingsanslaget med ofvan upptagna 366,073 kronor 57 öre. — Härvid hade dock arméförvaltningen ansett sig böra erinra, dels att i det ursprungliga anslaget till lif- och släpmunderingar icke ingått några medel till bekostande af intendentur- och sjukvårdsträng, dels ock att vid samtliga sist omförmälda truppförband de från statsanslaget till lif- och släpmunderingar m. m. utfallande årsanslagen för beklädnadsunderhållet till och med utgången af år 1887 beräknats efter visst årsanslag, till storleken oberoende deraf, om truppen till större eller mindre del varit till militärtjenstgöring eller arbete kommenderad, då deremot, såsom ofvan blifvit nämndt, från och med ingången af år 1888 årsanslagen beräknats efter verkliga tjenstgöringsdagar. Grunderna för dessa årsanslags beräknande hade sålunda ändrats, utan att någon motsvarande ändring i anslagets storlek egt rum.

Att förhöjning i anslaget till lif- och släpmunderingar påkallats af de ändrade grunderna för beräknandet af beklädnadskassornas årsanslag, framginge emellertid med tydlighet deraf, att å nämnda anslag till och med år 1887 årligen uppstått större eller mindre öfverskott, 4:de hufvudtitelns allmänna besparingar till godo, under det att år 1888, vid tillämpning af de ändrade föreskrifterna för beräknandet af årsanslagen till munderingsunderhållet vid ifrågavarande truppförband, å anslaget uppstod en brist af 22,347 kronor 11 öre, men då detta anslag, likasom det nya anslaget till beklädnad och utredning m. m., i hvilket lif- och släpmunderingsanslaget sedermera uppgått, varit af allmänt anslags natur, hade härigenom någon större olägenhet af anslagets otillräcklighet icke uppstått, enär uppkommande brister årligen täckts från öfverskott å andra bland hufvudtitelns anslag af samma natur.

Härförutom borde icke lemnas oanmärkt, att ändrade rekryteringsförhållanden med deraf föranledda större årskontingenter vid rekrytskolorna, särskildt vid VI arméfördelningens truppförband samt vid Hallands och Blekinge bataljoner, föranledt en ökning i kostnaderna för beklädnadsunderhållet, ganska afsevärdt öfverskridande det af omförmälda granskningsnämnd beräknade beloppet 17,100 kronor 16 öre.

Till närmare belysande af angifna förhållanden hade arméförvaltningen hänvisat till ett uppgjordt sammandrag öfver årsanslagen för beklädnadsunderhållet vid indelta roterade infanteriet och Vermlands

fältjägarecorps, hvaraf framginge, att dessa anslag år 1887 uppgått till sammanlagdt 281,797 kronor 69 öre, under det att motsvarande anslag för det icke garnisonerade infanteriet, med undantag af f. d. rusthålls-infanteriet, för år 1897 belöpt sig till 361,478 kronor 73 öre.

Då storleken af de årliga munderingsanslagen grundade sig på antalet tjenstgöringsdagar vid arméns särskilda truppförband, men detta antal åter vore beroende på en del tjenstgörings- m. fl. förhållanden, öfver hvilka arméförvaltningen icke egde någon bestämmanderätt, hade det för arméförvaltningen mött oöfverstigliga hinder att med framtida tjenstgöringsförhållanden såsom grund beräkna storleken af nu erforderliga årliga anslagsförhöjning. För arméförvaltningen hade det sålunda återstått endast att med ledning af sista årens anslagsbehof föreslå den förhöjning, som för den närmaste framtiden kunnat antagas oundgängligen erforderlig.

Såsom af det ofvan anförda framginge, hade bristen i anslaget uppgått till i medeltal omkring 112,800 kronor för hvart och ett af åren 1897 och 1898, för så vidt afsåges beklädnadskassornas behof. Arméförvaltningen hade emellertid att från anslaget bestrida jemväl en del för munderingsunderhållet i dess helhet erforderliga utgifter, hvilka kunde beräknas till omkring 4,200 kronor. Under förutsättning att de 16,000 kronor, som för närvarande tillfördes munderingsanslaget från Norrbottens hästjägaresqvadrons fond, fortfarande kunde påräknas, skulle den nu erforderliga anslagsförhöjningen sålunda böra bestämmas till 101,000 kronor för år räknadt, i följd hvaraf anslaget till arméns munderingsutrustning, nu i riksstaten upptaget till 1,946,440 kronor, borde från och med år 1901 upptagas med 2,047,440 kronor.

Slutligen hade arméförvaltningen framhållit nödvändigheten deraf, att till täckande af den brist i anslagets tillgångar, som på grund af ofvan anförda förhållanden under åren 1897—1899 redan uppstått och kunde antagas ytterligare under innevarande år uppstå, i sammanhang med förestående anslagsökning beviljades ett extra anslag af 404,000 kronor, motsvarande sammanlagda beloppet af bristen under hvart och ett af nämnda fyra år.

Efter att sålunda hafva redogjort för hvad i ärendet förekommit, har departementschefen vidare anfört följande.

Vid urtima riksdagen år 1892 beräknades för munderingsutrustning till de värnpligtige 2,124,000 årliga tjenstgöringsdagar, men alldeles uppenbart vore, enligt departementschefens åsigt, att detta dagantal, i ett land stadt i den utveckling som Sverige, så länge årsklasserna icke

begränsades, oupphörligen måste stiga och sålunda också påkalla häremot svarande stegrade anslagskraf. Då detta dagantal numera vuxit till i det närmaste 200,000 öfver det ursprungligen beräknade, fordrades sålunda för närvarande efter 35 öre för tjenstgöringsdag ett årligt tillskott af inemot 70,000 kronor för de värnpligtiges munderingsutrustning i hvad denna år 1892 ansetts betinga. Men ej allenast denna ökning af tjenstgöringsdagarnes antal kräfde växande anslagstillgångar för arméns munderingsutrustning, utan sådana måste jemväl beredas med anledning af de i den enskilde soldatens utrustning ständigt nytillkommande persedlar, som vapenteknikens framsteg och lärdomar, hemtade från utländska arméer, påvisade såsom oumbärliga. Detta senare skäl för ökning af anslaget gälde naturligtvis icke endast de värnpligtige, utan med lika berättigande den stamanstälde soldaten. Att sålunda de beräkningar, som vid tiden för urtima Riksdagens beslut år 1892 upprättats å kostnaderna för arméns munderingsutrustning, numera icke kunde vara till fyllest, ansåge departementschefen vara sjelfklart.

Under de senaste åren hade, enligt hvad ofvan framhållits, på grund af nyss åberopade omständigheter, de anvisade medlen för arméns munderingsutrustning visat sig alldeles otillräckliga, och arméförvaltningen hade varit nödsakad att tillfälligtvis, för täckande af de härvidlag uppkomna bristerna, tillgripa innestående, för olika truppförband reserverade behållningar å anvisade årsanslag. Man skulle ju kunna vara frestad antaga, att, då betydande behållningar å de för truppförbanden af arméförvaltningen anvisade årsanslagen förefunnes, dessa anslag blifvit för högt tillmätta, derest icke de från truppförbanden årligen inkommande persedelredogörelserna, som påvisade högst betydande brister i denna utrustning, hvilka ej närmelsevis kunde täckas medelst dessa behållningar, bestämdt jäfvade ett dylikt antagande.

Anledningen till dessa behållningar vore också att söka derutinnan, att försök för vinnande af den för armén mest tillfredsställande utrustning påginge, och att vederbörande regementsförvaltningar, i afvaktan på utgången af dessa försök och deraf föranledda modellförändringar, så vidt möjligt undanskjutit den annars behöfliga nyanskaffningen.

De för munderingsutrustningens kompletterande hos arméförvaltningen af truppförbandens årsanslag tillfälligtvis innestående behållningar vore sålunda redan beräknade och afsedda för täckande af brister i munderingsutrustningen, till hvilkas fyllande de oundgängligen erfordrades.

Slutligen erinrade departementschefen, att derest framställningen under punkten 1 a af denna hufvudtitel angående omorganisation af Karlsborgs artillericorps vunne bifall, måste, enligt den inom arméförvaltningen verkstälda utredning, nu förevarande anslag höjas med 16,011 kronor.

Utskottet har funnit hvad i ärendet sålunda förekommit, innebära giltiga skäl för detta anslags ökning med föreslagna beloppet 101,000 kronor, och har alltså icke haft något att emot denna del af Kongl. Maj:ts framställning erinra.

Hvad deremot angår den af Karlsborgs artillericorps omorganisation påkallade anslagsförhöjningen kommer densamma, såsom utskottet vid punkt 1:o erinrat, att, vid bifall till utskottets förslag beträffande denna omorganisation, begränsas till 9,741 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

> att Riksdagen må öka anslaget till arméns munderingsutrustning, nu 1,946,440 kronor, dels med 101,000 kronor, dels ock, vid bifall till hvad utskottet under punkt 1:o a) föreslagit, med 9,741 kronor till 2,057,181 kronor.

Arméns intendentur- och sjukvårdsträng samt diverse intendenturbehof.

Angående sammanslagning af dessa anslag. [13.]

13:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att anslagen till »arméns intendentur- och sjukvårdsträng», nu 83,855 kronor, samt till »diverse intendenturbehof», nu 33,323 kronor, måtte få med hvarandra sammanslås till ett reservationsanslag benämndt »arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehof», samt att detta anslag måtte få med 117,178 kronor i riksstaten uppföras näst efter anslaget till »arméns munderingsutrustning».

Till statsrådsprotokollet (sid. 38) har departementschefen i denna fråga anfört följande.

Arméförvaltningen å intendentsdepartementet hade i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 3 november 1899 föreslagit, att de för närvarande i riksstaten uppförda båda reservationsanslagen till arméns »intendentur- och sjukvårdsträng» samt till »diverse intendenturbehof» måtte med hvarandra sammanslås till bildande af ett nytt anslag under titel »arméns

diverse intendentur- och sjukvårdsbehof». Såsom stöd för detta förslag hade arméförvaltningen anfört, att anslaget till diverse intendenturbehof visat sig alldeles otillräckligt till täckande af de utgifter, som från detsamma borde bestridas, då deremot det förstnämnda anslaget årligen lemnat afsevärda reservationer, tillräckliga att, om de kunnat dertill användas, täcka det andra anslagets brister.

Anledningen dertill att anslaget till diverse intendenturbehof visat sig otillräckligt, framginge af en jemförelse mellan de tabeller och sammandrag, som funnes fogade vid det för 1896 års Riksdag framlagda förslaget till förändrad uppställning af fjerde hufvudtiteln. Enligt tab. 5 fol. 5 och 24 hade nemligen genom sammanslagning af åtskilliga under det förra anslaget till »försvarsverket till lands i allmänhet» upptagna titlar bildats ett anslagsbelopp af 33,397 kronor 5 öre, afsedt för intendentur- och sjukvårdsförråden i Stockholm och å Karlsborg. Häraf hade emellertid 17,324 kronor öfverförts till anslaget för omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, under det att för den öfriga armén afsetts återstoden 16,073 kronor 5 öre, hvilket belopp af den nämnd, som haft att granska berörda förslag, sammanslagits med ett för troféer m. m. afsedt anslag å 16,850 kronor till bildande af det i riksstaten för år 1897 första gången upptagna anslaget till diverse intendenturbehof. Då de flesta af de under anslaget för »försvarsverket till lands i allmänhet» upptagna utgiftstitlar, som bildat det ursprungligen föreslagna anslaget för intendentur- och sjukvårdsförråden i Stockholm och å Karlsborg, redan förut årligen i regeln öfverskridits, låge det i öppen dag, att det sålunda bildade anslaget till diverse intendenturbehof, särskildt efter nyss omförmälda öfverföring till omorganisationsanslaget, måste blifva otillräckligt.

På grund af de utaf arméförvaltningen anförda skäl, och då utgifterna under ifrågavarande båda anslag i vissa afseenden vore ganska likartade, i följd hvaraf tvekan mången gång uppstått, huruvida en utgiftspost rättast bort å det ena eller andra anslaget bokföras, samt genom den föreslagna åtgärden sålunda borde vinnas förenkling och lättnad i bokförings- och redovisningshänseende, ansåge departementschefen den ifrågasatta sammanslagningen af anslagen böra ega rum.

Utskottet, som icke haft något att mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning erinra, hemställer,

att Riksdagen må medgifva, att anslagen till »arméns intendentur- och sjukvårdsträng», nu 83,855 kronor, samt till »diverse intendenturbehof», nu 33,323

kronor, må få med hvar andra sammanslås till ett reservationsanslag benämndt »arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehof», samt att detta anslag må få med 117,178 kronor i riksstaten uppföras näst efter anslaget till »arméns munderingsutrustning».

Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för den garnisonerade armén.

14:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, vid bifall till hvad af Kongl. Maj:t under punkten 1 a) föreslagits, höja anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för den garnisonerade armén, nu 213,378 kronor, med 4,068 kronor till 217,446 kronor. Angående ökning af detta anslag. [14.]

Såsom utskottet här ofvan under punkten 1:o omförmält, erfordras, vid bifall till utskottets förslag i fråga om Karlsborgs artillericorps omorganisation, en höjning af nu förevarande anslag med allenast 2,243 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, vid bifall till hvad utskottet här ofvan under punkten 1:o a) föreslagit, må öka anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för den garnisonerade armén, nu 213,378 kronor, med 2,243 kronor till 215,621 kronor.

Lindring i rustnings- och roteringsbesvären.

15:o. Uti punkten 15 under fjerde hufvudtiteln har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att förevarande anslag, nu 3,000,000 kronor, måtte ökas med i rundt tal 330,000 kronor till 3,330,000 kronor. Angående ökning af detta anslag. [15.]

Departementschefen har till statsrådsprotokollet anfört, hurusom enligt § 11 i lagen den 2 december 1892, angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären, de rust- och rotehållare, hvilka utgjorde besvären effektivt eller genom erläggande af vakansafgift till regemente eller corps, skulle erhålla lindring i nämnda besvär medelst utbetalning till en hvar af dem af ett efter vederbörlig uppskattning

bestämdt belopp, för hvilket ändamål nu ifrågavarande anslag blifvit anvisadt. Enligt 1900 års riksstat utginge detta anslag med 3,000,000 kronor, deri dock ej vore inberäknad belöpande lindring för ännu ej vakanssatta rusthåll och rotar vid Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente, hvilken lindring skulle gäldas af det särskilda anslaget till »fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland».

Under erinran härom hade statskontoret uti skrifvelse till Kongl. Maj:t den 9 december 1899 anfört, att med beräkning efter de genom kungörelsen den 27 oktober 1899 bestämda nya värden å rustnings- och roteringsprestationerna, lindringen, som under åren 1900 och 1901 utginge med 80 % af hela värdet, komme att för sistnämnda år erfordra ett belopp af sammanlagdt 3,633,099 kronor 24 öre, hvaraf belöpte på Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 302,879 kronor 11 öre samt på öfriga indelta truppförband 3,330,220 kronor 13 öre.

På grund af hvad sålunda i statsrådsprotokollet anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen må öka anslaget till lindring i rustnings- och roteringsbesvären, nu 3,000,000 kronor med 330,000 kronor till 3,330,000 kronor.

Omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland.

Angående ökning af detta anslag. [16.]

16:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att öka anslaget till omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, nu 1,786,083 kronor, *dels* med 11,400 kronor *dels ock*, vid bifall till hvad under punkten 5:o föreslagits med 22,000 kronor, till 1,819,483 kronor.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 19) har, på sätt utskottet under punkten 5:o härofvan erinrat, herr *N. Åkesson* föreslagit, att Riksdagen ville anslå ett förslagsanslag af 40,000 kronor utöfver det vanliga anslaget för inköp af remonter för arméns behof.

Beträffande Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning har departementschefen till statsrådsprotokollet erinrat, hurusom Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente för närvarande vore under omorganisation från indelta till värfvade truppförband, hvilken

omorganisation komme att pågå under ännu obestämbar tid, beroende af den längre eller kortare tidrymd, som förflöte till dess det före omorganisationens början antagna indelta manskapet hunnit afgå från innehafvande beställningar samt rust- och rotehållsnumren i mån deraf kunnat vakanssättas. Under hela omorganisationstiden komme kostnaderna för dessa truppförband att bestridas *dels* af rust- och rotehållarne, i den mån vakanssättningen ej blifvit genomförd, och *dels* i öfrigt af statsmedel, dock att vederbörande rust- och rotehållare, som effektivt fullgjorde rustning och rotering, egde att af statsmedel åtnjuta ersättning för dessa besvärs uppskattade värde, i den mån lindring i besvären skulle ega rum.

I 1897 års riksstat hade, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, första gången uppförts nu ifrågavarande anslag, från hvilket skulle bestridas alla utgifter, som för omförmälda tre regementen under omorganisationstiden erfordrades, hvarefter anslaget komme att ur riksstaten utgå och dess belopp fördelas å de anslag, hvarifrån kostnaderna för öfriga värfvade truppförband bestredes.

Samtliga utgifter för ifrågavarande tre regementen hade vid 1896 års riksdag beräknats komma att efter genomförd omorganisation uppgå till 2,033,613 kronor 90 öre, men då ett visst antal rust- och rotehållare tillsvidare komme att utgöra rustnings- och roteringsbesvären effektivt, hade häraf ett belopp, motsvarande fulla värdet af de vid regementena icke vakanssatta 1,150 nummer, beräknade efter 300 kronor för hvarje nummer, eller 345,000 kronor, blifvit öfverfördt till ett särskildt anslag under benämning *»fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland»*, från hvilket sedermera vid hvarje riksdag skulle, i den mån vakanssättningen vid de tre regementena fortginge, till omorganisationsanslaget öfverföras ett belopp, motsvarande vakansafgifter enligt nyssnämnda beräkning för de sedan föregående riksdag vakanssatta numren. Anslaget till omorganisationen, hvilket således i 1897 års riksstat upptagits med (2,033,613: 90 — 345,000) i jemnadt tal 1,688,614 kronor, hade sedermera af ofvan angifna orsak blifvit vid 1897 och 1898 årens riksdagar ökadt med sammanlagdt 96,000 kronor, förutom 1,469 kronor för beredande af höjd aflöning åt beställningsmän, samt hade sålunda i 1899 års riksstat upptagits med 1,786,083 kronor. Anslaget till fortgående vakanssättning af ifrågavarande regementen hade i nämnda riksstat uppförts med 249,000 kronor, motsvarande, efter 300 kronor för hvarje nummer, 830 nummer, som antagits skola under året effektivt fullgöra rustnings- och roteringsskyldigheten. Då emellertid det sedermera visat sig, att detta

antagande hvilat på origtiga grunder, enär, enligt de vid 1898 års slut lemnade uppgifter, antalet nummer, som under år 1900 kunde antagas effektivt fullgöra rustningen och roteringen, öfverstege den för år 1899 beräknade siffran, hade anslaget för regementenas omorganisation för år 1900 blifvit uppfördt med oförändradt belopp.

Enligt de uppgifter, som från vederbörande arméfördelnings- och regementschefer kommit departementschefen tillhanda, kunde antagas, att antalet nummer, som under år 1901 effektivt skulle fullgöra rustningen och roteringen, komme att uppgå till 360 rusthåll vid hvart och ett af Skånska husar- och dragonregementena och 72 rotar vid Norrlands dragonregemente eller tillhopa 792 nummer. Antalet af de nummer, som komme att vakanssättas, skulle alltså uppgå till (830 — 792) 38, i följd hvaraf med tillämpning af ofvan omförmälda grunder för anslagens bestämmande ett belopp af 11,400 kronor borde till »omorganisationsanslaget» öfverföras från anslaget »till fortgående vakanssättning». Visserligen inträffade nu, att äfven sistnämnda anslag måste väsentligt förhöjas, beroende på de ökade värdena å rustnings- och roteringsprestationerna, men dessa ökade värden kunde icke föranleda dertill, att vid beräkning af det belopp, som skulle till omorganisationsanslaget öfverföras, värdet å de vakanssatta numren sattes till högre belopp än det af Riksdagen förut bestämda eller 300 kronor. Departementschefen ansåge sålunda, att ifrågavarande anslag borde, jemlikt de af 1896 års Riksdag godkända grunder för dess beräkning, höjas med ett belopp af (38 × 300) 11,400 kronor, som skulle öfverflyttas från anslaget »till fortgående vakanssättning».

Om framställningen under punkten 5 af denna hufvudtitel angående ökning af medelinköpspris för remonter vunne bifall, måste, på sätt der omförmälts, förevarande anslag ytterligare ökas med ett belopp af 22,000 kronor.

Mot den ifrågasatta höjningen af detta anslag till följd af öfverflyttning af 11,400 kronor från anslaget till fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland har utskottet icke funnit något att erinra.

Beträffande den utaf ifrågasatt höjning af medelinköpspriset för remont orsakade höjningen af nu förevarande anslag äfvensom angående ofvanberörda motion får utskottet hänvisa till hvad derom under punkten 5:o härofvan anförts.

Utskottet hemställer,

a) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må höja anslaget till omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, nu 1,786,083 kronor, *dels* med 11,400 kronor, *dels ock*, vid bifall till hvad utskottet under punkten 5:o härofvan föreslagit, med 22,000 kronor till 1,819,483 kronor; samt

b) att vid bifall till hvad utskottet under punkten 5:o härofvan samt under a) i denna punkt föreslagit, herr Åkessons ofvanberörda motion må anses besvarad.

Fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland.

17:o. Uti punkten 17 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att öka anslaget till fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, nu 249,000 kronor med 42,600 kronor till 291,600 kronor.

Angående ökning af detta anslag. [17.]

Departementschefen har i fråga härom anfört följande:

För uppkomsten af och ändamålet med detta anslag hade under nästföregående punkt redogjorts. I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 9 December 1899 hade statskontoret anmält, att, med beräkning af de genom kungörelsen den 27 oktober samma år bestämda värden å rustnings- och roteringsbesvären, lindringen, som för år 1901 skulle utgå med 80 procent, komme att för Skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente erfordra ett belopp af 302,879 kronor 11 öre, eller i jemnadt tal 303,000 kronor. Enligt hvad departementschefen inhemtat, hade statskontorets beräkning af anslagsbehofvets storlek grundats på de effektiva rust- och rotehållens antal år 1899, och vid valet af denna beräkningsgrund hade hänsyn tagits till nödvändigheten af den under anslaget till omorganisation af dessa regementen omförmälda öfverflyttningen af ett belopp motsvarande vakansafgifterna för de, sedan föregående riksstat uppgjordes, vakanssatta numren. Derjemte hade beaktats, att lindring för år 1901 borde från detta anslag utbetalas till alla de nummer, hvilka den 1 januari samma år utgjorde rustningen och roteringen effektivt, äfven om ett större eller mindre antal af dem under samma år blefve vakanta. Enär en öfverflyttning af 11,400 kronor, på sätt under nästföregående punkt omförmälts, från

det sålunda till 303,000 kronor beräknade anslaget alltså kunde utan olägenhet ega rum, borde detsamma bestämmas till 291,600 kronor.

Utskottet får, på grund af hvad sålunda anförts, hemställa,

att Riksdagen må öka anslaget till fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, nu 249,000 kronor, med 42,600 kronor till 291,600 kronor.

Öfriga ordinarie anslag.

Angående öfriga ordinarie anslag.

18:o. Beträffande öfriga under fjerde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag har Kongl. Maj:t icke föreslagit någon förändring.

Utskottet hemställer,

att samtliga de ordinarie anslagen under denna hufvudtitel, i afseende å hvilka utskottet icke härofvan framstält särskilda förslag, må i 1901 års riksstat uppföras till oförändrade belopp; dock att anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli må få jemkas i den mån, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderligt.

Extra anslag.

Tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere.

Angående anslag för tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere. [18.]

19:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att *ej mindre* för tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere å extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 301,000 kronor;

än äfven medgifva, att från nämnda anslag må under år 1901 till nedan omförmälde befattningsinnehafvare utbetalas tillfälliga löneförbättringar med följande belopp och under samma vilkor som aflöningen under de aflöningstitlar, hvartill de, enligt hvad nedan sades, skulle utgöra tillägg, nemligen:

dels till dagaflöningen under tjenstgöring:

för fanjunkare, styckjunkare, regementstrumslagare och regementstrumpetare samt intendenturcorpsens förvaltare 50 öre;

för sergeanter, hautboister, stabs-, sqvadrons- och batteritrumpetare äfvensom fältmusikanter vid Vermlands fältjägarecorps, Gotlands infanteriregemente, Hallands bataljon, Vesternorrlands regemente och Blekinge bataljon, trumslagare och hornblåsare vid Gotlands infanteriregemente samt Hallands och Blekinge bataljoner äfvensom trumpetare vid Gotlands artillericorps 40 öre;

för gevärshandtverkare och pistolsmeder vid den icke garnisonerade armén 20 öre;

för korpraler vid den icke garnisonerade armén 25 öre;

för vicekorpraler vid den icke garnisonerade armén 40 öre;

dels till lönen för vaktmästare vid intendenturcorpsen 180 kronor;

dels till månadsarfvodena:

för distinktionskorpraler och 1:e konstaplar vid garnisonerade armén, skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor;

för korpraler och 2:e konstaplar vid garnisonerade armén, skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor; och

för vicekorpraler vid garnisonerade armén, skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor.

Föredragande departementschefen har i detta ärende till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari innevarande år erinrat, hurusom, sedan i statsverkspropositionen till sistlidet års Riksdag väckts förslag, att för åstadkommande af höjning i de till arméns underbefäl med vederlikar utgående aflöningsförmåner ökning måtte beviljas i samtliga de statsanslag, hvarifrån nämnda förmåner utgingo, denna framställning väl ej vunnit Riksdagens bifall, men dock synts Riksdagen vara synnerligen behjertansvärd, i det att Riksdagen funnit en förbättring i underbefälets aflöningsvilkor vara fullt befogad och af omständigheterna påkallad. Vid bedömandet af framställningen hade Riksdagen dock ansett sig böra taga hänsyn till önskvärdheten af en genomgripande förenkling i hela arméns aflöningsväsende, och hade Riksdagen trott sig finna, att möjligen, i fall ökad aflöning åt ifrågavarande personal uppfördes å ordinarie stat, derigenom skulle kunna skapas förhållanden, hvilka skulle ytterligare försvåra genomförandet af en dylik förenkling. Då Riksdagen emellertid ansåge en löneförbättring åt underbefälet vara så vigtig, att dess åvägabringande icke lämpligen borde undanskjutas, hade Riksdagen funnit sig böra anlita den utvägen att å extra stat anslå medel dertill. Med anledning häraf och då det synts vara lämpligast att icke uppdela de extra anslagsmedlen å särskilda anslagstitlar, hade Riksdagen för *tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere* å extra stat för år 1900 beviljat ett anslag af 297,000 kronor, att utgå enligt närmare angifna grunder.

I sammanhang härmed hade, enligt hvad departementschefen vidare erinrat, Riksdagen på anförda skäl anhållit, att Kongl. Maj:t måtte, så snart ske kunde, låta verkställa fullständig utredning, huruvida och på hvad sätt härens aflöningssystem i dess helhet måtte kunna förenklas, samt derefter, och om möjligt till innevarande års Riksdag, inkomma med det förslag i ämnet, hvartill utredningen kunde befinnas föranleda. Sedan Kongl. Maj:t för åstadkommande af nämnda utredning och förslag under den 9 juni sistlidet år tillsatt en komité, hade emellertid ordföranden i denna komité i en till departementschefen ställd skrifvelse anmält, att den komitén förelagda uppgift kräfde arbete till den omfattning, att detsamma icke inom den närmaste tiden kunde medhinnas, och att följaktligen något på utlåtande af komitén grundadt förslag uti ifrågavarande afseende icke syntes kunna till innevarande års Riksdag inlemnas.

Enär sålunda den af Riksdagen begärda utredning rörande förenkling i härens aflöningssystem i dess helhet ej för närvarande kunde framläggas, samt vid sådant förhållande det icke syntes nu böra begäras, att

ökade aflöningsförmåner åt underbefälet med vederlikar måtte uppföras å ordinarie stat, men de skäl, som vid sistlidet års riksdag anförts för en dylik löneförbättring, fortfarande vore lika gällande, ansåge departementschefen medel böra för samma ändamål äskas å extra stat äfven för år 1901.

Såsom förut erinrats, vore förevarande extra anslag uppfördt i innevarande års riksstat med ett belopp af 297,000 kronor. Derest den af Kongl. Maj:t uti punkten 1 a under denna hufvudtitel föreslagna omorganisationen af Karlsborgs artillericorps blefve genomförd, syntes en förhöjning af nämnda belopp vara erforderlig för att bereda jemväl den vid corpsen nytillkomna personalen af underbefälet ifrågavarande ökade aflöningsförmåner. Enligt hvad arméförvaltningen å civila departementet upplyst, komme under innevarande år löneförbättring till underbefäl med flere vid Karlsborgs artillericorps att utgå med 1,381 kronor. Derest omorganisationen blefve genomförd, skulle erfordras under år 1901 för samma ändamål 5,382 kronor, hvadan den tillökning i anslaget, som af ofvannämnda anledning skulle påkallas, utgjorde 4,001 kronor.

Emot Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning har utskottet icke funnit annat att erinra, än att vid det förhållande, att utskottet funnit sig böra förorda utvidgning af Karlsborgs artillericorps till endast tre i stället för af Kongl. Maj:t ifrågasatta fyra kompanier, den af berörda artillericorps' omorganisation föranledda höjningen af nu ifrågavarande extra anslag kan begränsas till 2,874 kronor 50 öre eller i jemnadt tal till 2,875 kronor; hvadan hela det erforderliga anslaget kommer att uppgå till 299,875 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må *ej mindre* för *tillfällig löneförbättring åt underbefäl med flere* å extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 299,875 kronor,

än äfven medgifva, att från nämnda anslag må under år 1901 till nedan omförmälde befattningsinnehafvare utbetalas tillfälliga löneförbättringar med följande belopp och under samma vilkor som aflöningen under de aflöningstitlar, hvartill de, enligt hvad nedan säges, skola utgöra tillägg, nemligen:

dels till dagaflöningen under tjenstgöring:

för fanjunkare, styckjunkare, regementstrumslagare och regementstrumpetare samt intendenturcorpsens förvaltare 50 öre;

för sergeanter, hautboister, stabs-, sqvadrons- och batteritrumpetare äfvensom fältmusikanter vid Vermlands fältjägarecorps, Gotlands infanteriregemente, Hallands bataljon, Vesternorrlands regemente och Blekinge bataljon, trumslagare och hornblåsare vid Gotlands infanteriregemente samt Hallands och Blekinge bataljoner äfvensom trumpetare vid Gotlands artillericorps 40 öre;

för gevärshandtverkare och pistolsmeder vid den icke garnisonerade armén 20 öre;

för korpraler vid den icke garnisonerade armén 25 öre;

för vicekorpraler vid den icke garnisonerade armén 40 öre;

dels till lönen för vaktmästarne vid intendenturcorpsen 180 kronor;

dels till månadsarfvodena:

för distinktionskorpraler och 1:e konstaplar vid garnisonerade armén, skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kr.;

för korpraler och 2:e konstaplar vid garnisonerade armén, skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor; och

för vicekorpraler vid garnisonerade armén, skånska husar- och dragonregementena samt Norrlands dragonregemente 3 kronor.

Tillämpning af värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m.

Angående anslag för tillämpning af värnpligtslagens föreskrifter.

[19.]

20:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för tillämpning af värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m. på extra stat för år 1901 bevilja ett belopp af 53,000 kronor.

Artilleribehof.

Arméns eldhandvapen.

Angående anslag till arméns eldhandvapen. [20.]

21:o. Uti punkten 20 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t uti statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att bevilja 3,390,470 kronor till fortsatt tillverkning vid statens gevärsfaktori af 55,000 gevär och 5,000 karbiner samt att af detta belopp för 1901 å extra stat anvisa 1,116,000 kronor till anskaffande af 15,000 gevär och 5,000 karbiner.

Beträffande denna framställning har departementschefen till ofvan åberopade statsrådsprotokoll anfört följande:

Uti skrifvelse den 15 november 1888 hade dåvarande generalfälttygmästaren gjort framställning om beviljande af medel till förändring af 200,000 stycken 1867 års gevär jemte 20,000 karbiner till en mera tidsenlig modell. Att detta antal emellertid redan då betraktats såsom ett minimibehof framginge deraf, att generalfälttygmästaren på samma gång erinrat, att enligt gjorda beräkningar arméns *hela* behof ej kunde fullt tillgodoses genom nämnda antal gevär, utan att ett visst antal nya gevär måste i sinom tid anskaffas. 1888 års Riksdag, vid hvilken denna fråga förekom till afgörande, hade dock beviljat medel till förändring af endast 100,000 gevär, hvarefter de erforderliga årsbeloppen uppå Kongl. Maj:ts förslag af 1889—1893 årens Riksdagar anvisats till utbetalning å extra stat.

Då Kongl. Maj:t sedermera för 1894 års Riksdag framlagt planen för anskaffning af 6,5 mm. vapen med repetermekanism och dervid föreslagit en anskaffning af 100,000 gevär och 20,000 karbiner, hade Riksdagen bifallit denna framställning endast i den mån, att medel anvisats för inköp af 5,000 karbiner. För anskaffning af ytterligare 10,000 karbiner hade derefter anslag beviljats af 1895 års Riksdag.

Till statsrådsprotokollet af den 2 januari 1896 hade emellertid dåvarande departementschefen framhållit, hurusom det antal gevär, hvilket förut ansetts vara med nödvändighet behöfligt, blifvit efter antagande af den förbättrade härorganisationen alldeles otillräckligt för a

behof, samt att, »såvidt målet verkligen skulle uppnås, det icke vore nog att beräkna 100,000 nya gevär, jemte den befintliga tillgången af 100,000 *jemförelsevis* tidsenliga gevär, utan att steget borde tagas fullt ut och de nya gevärens antal bestämmas till åtminstone 200,000 stycken».

Derjemte hade framhållits att, enär anslag redan vore beviljade för 15,000 karbiner, hvad som jemte dessa närmast borde anskaffas vore 75,000 gevär, hvarefter borde följa återstoden af det första 100,000-talet gevär och de återstående erforderliga 5,000 stycken karbinerna. 1896—1898 årens Riksdagar hade sedermera beviljat anslag för anskaffning af tillhopa 55,000 gevär att tillverkas vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, hvarefter sistlidet års Riksdag anvisat medel till anskaffning under åren 1899 eller 1900 inom eller utom landet af ytterligare 40,000 gevär utöfver det antal, som under samma år kunde för redan tillgängliga medel tillverkas vid nämnda faktori. I fråga om beloppen af de extra anslag, hvilka af de särskilda Riksdagarne för ifrågavarande ändamål beviljats, hänvisade departementschefen till uppgifterna i den tabell hvilken såsom bilaga IV vore fogad till statsrådsprotokollet.

I skrifvelse af den 15 november sistlidet år hade generalfälttygmästaren anfört, att, till följd af en mängd ogynsamma och oförutsedda omständigheter, för hvilka han uti skrifvelse af den 15 november 1898 för Kongl. Maj:t närmare redogjort, tillverkningen vid statens gevärsfaktori icke kunnat komma i gång så snart som beräknadt varit, och att den för gevärstillverkningen vid faktoriet utstakade vägen derför icke kunnat följas, men att likväl, i följd af Riksdagens beslut sistlidet år, det först beräknade antalet af 75,000 gevär — samt antagligen något derutöfver — antagligen skulle vid innevarande års slut vara fyldt.

De 40,000 gevär, hvartill Riksdagen anvisat medel på 1900 års stat, hade, jemlikt medgifvande i kongl. bref den 14 april 1899, blifvit beställda vid »Waffenfabrik Mauser» i Oberndorf, och enligt kontrakt af den 15 april skulle leveransen vara fullgjord på våren 1900.

Generalfälttygmästaren erinrade vidare, att han i sin nyssnämnda skrifvelse af den 15 november 1898 uttalat den förhoppning, att de största svårigheterna vid gevärsfaktoriet skulle vid nämnda tid vara öfvervunna, sedan personalen då blifvit något inöfvad och ett mera lättarbetadt material genom försök, utförda vid ett inhemskt jernbruk, blifvit funnet, och att omkring 15,000 färdiga gevär borde under 1899 kunna förfärdigas, hvarefter svårigheter icke borde möta att uppdrifva tillverkningen icke blott till den normala, omkring 20,000 gevär om året, utan äfven derutöfver. Anledning vore att antaga, det dessa förhoppningar skulle gå i fullbordan.

Under maj månad 1899 hade nemligen vid gevärsfaktoriet tillverkats 1,000 fullt färdiga gevär och sedermera hade tillverkningen oafbrutet fortgått med minst 2,000 gevär i månaden, och vore detta resultat att anse såsom synnerligen godt, särskildt i betraktande deraf, att faktoriet haft att kämpa med rätt stora svårigheter, genom minskad drifkraft till följd af vattenbrist. På grund af det erhållna resultatet hade man all anledning att hoppas en tillverkning år 1899 af minst 15,000 gevär, och den årliga tillverkningen borde derefter — åtminstone till dess faktoriet blefve upptaget af reparationsarbeten å de utlemnade gevären — kunna uppdrifvas till ett antal af omkring 25,000.

Af föregående Riksdagar hade, enligt hvad generalfälttygmästaren vidare anfört, medel anvisats för tillverkning vid statens gevärsfaktori af sammanlagdt 55,000 st. 6,5 mm. gevär. Af dessa borde den 1 januari 1901 endast 15,000 återstå att tillverka, eller omkring $^{2}/_{5}$ af det antal gevär, som årligen kunde vid faktoriet förfärdigas. För att faktoriet skulle kunna ostördt fortgå i sin verksamhet vore det sålunda nödvändigt, att för gevärstillverkningen under år 1901 ytterligare medel anvisades, men derjemte vore det för fabrikationens jemna gång af synnerlig stor betydelse, att medel beviljades för en längre följd af år, eller åtminstone att antalet vapen, som borde anskaffas, blefve bestämdt. En mängd materialier måste nemligen anskaffas långt i förväg — så till exempel borde stockämnen och handskydd vara lagrade under minst 3 år — och detta läte sig icke göra utan att den normala tillverkningen vore fastslagen för en viss tid framåt.

Vid uppgörandet af en plan för fortsatt gevärsanskaffning syntes man tills vidare lämpligen kunna utgå ifrån det sedan gammalt beräknade minimibehofvet af 200,000 gevär och 20,000 karbiner.

Kostnaden borde enligt styresmannens för gevärsfaktoriet kalkyler fortfarande beräknas såsom förut, dock med iakttagande af att patentafgiften för i Sverige tillverkade vapen utöfver 100,000 st. nedginge med 1 mark eller 90 öre, och skulle sålunda prisen för 38,300 vapen utöfver dem, som vore tillverkade och dem, för hvilka anslag redan vore beviljade, utgöra:

för gevär	kronor	57,35,
» karbin	»	51,15

och vid fortsatt tillverkning:

för gevär	kronor	56,45,
» karbin	»	50,25.

Ofvan åberopade tabell utvisade samtliga af Riksdagen för ifrågavarande ändamål hittills beviljade anslag och antalet vapen, som vore och beräknades blifva för dessa medel anskaffade, samt innehölle tillika en plan för fortsatt anskaffning.

Kostnaden för 105,000 gevär och 5,000 karbiner skulle enligt denna beräkning uppgå i rundt tal till 6,213,000 kronor, men hade generalfälttygmästaren ansett sig böra i detta samband framhålla, att ett icke oväsentligt antal *reservdelar* framdeles borde tillverkas, för hvilket ändamål ytterligare medel sannolikt komme att erfordras. Som dessa behof ännu icke kunde med tillräcklig noggrannhet bedömas, hade någon summa härför i ofvannämnda plan icke intagits, men årstillverkningarna hade af ifrågavarande orsak mot slutet beräknats något mindre än förut.

Under åberopande af hvad sålunda anförts samt innehållet af ofvanberörda plan, hade generalfälttygmästaren hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att för fortsatt anskaffning af eldhandvapen bevilja 6,213,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 1,402,750 kronor.

Departementschefen har för egen del framhållit, hurusom af förestående redogörelse för frågan om anskaffande af nya eldhandvapen för armén framginge, att man såsom ett första mål uppstält erhållandet af 100,000 gevär och 20,000 karbiner. Riksdagen, som gillat denna plan för arméns första beväpnande med de nya repetergevären, hade från 1895 årligen med olika belopp bidragit till dess genomförande och hittills beviljat medel till anskaffande af inalles 95,000 gevär och 15,000 karbiner, hvadan medel till anskaffande af 5,000 gevär och 5,000 karbiner ännu i första rummet borde återstå att af Riksdagen beviljas.

Om man ock kunnat uppställa anskaffandet af 100,000 gevär och 20,000 karbiner såsom ett första mål vid arméns förseende med vapen af den nya modellen, kunde dock, enligt hvad departementschefen vidare anfört, dess verkliga behof genom detta måls nående ingalunda anses vara fullt tillgodosedt. En afsevärd reserv af dessa vapen måste nemligen alltid förefinnas dels till ersättande af oundviklig förbrukning i fält, dels ock till beväpning af sådana truppformationer, som under krigets gång alltid måste nyuppsättas och utrustas. Till en dylik reserv kunde våra förändrade remingtongevär icke afsättas, dels emedan dessa vapen vore afsedda för landstormen, hvilkens beväpnande och möjlighet till användning såsom ett första vilkor kräfde, att de för densamma afsedda gevären verkligen skulle ställas till dennas

förfogande, dels ock emedan ersättning af förbrukning vid fälthären icke kunde ske med de gamla gevären. Ett sådant tillvägagångssätt skulle nemligen inom kort föranleda en sammanblandning af olika vapen med olik ammunition inom samma truppförband. Hvilka följder detta skulle hafva låge i öppen dag. I likhet med generalfälttygmästaren och anslutande sig till de uttalanden af dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet, som återfunnes i statsrådsprotokollet af den 2 januari 1896, ansåge departementschefen sålunda, att det antal 6,5 mm. gevär, som vid en mobilisering af vår armé måste finnas, icke kunde sättas lägre än till 200,000 stycken, och önskvärdt vore utan tvifvel, att man vid sådant tillfälle kunde hafva att påräkna ännu ett 100,000-tal af samma gevär. Först härigenom komme man upp till det antal, som motsvarade den fordran, man i detta hänseende inom de stora europeiska arméerna för sig uppstält. Emellertid syntes det för våra förhållanden knappast vara nödvändigt att nu fastslå såsom en bestämd gräns för gevärstillverkningens fortsättande framställandet af ytterligare 200,000 gevär.

I afseende på antalet gevär, som under de närmaste åren borde tillverkas, delade departementschefen visserligen generalfälttygmästarens mening angående det önskvärda deruti, att det erforderliga antalet så fort som möjligt måtte tillverkas, samt att årstillverkningen för flera år å rad finge blifva ungefär lika, men sedan det första 100,000-talet gevär vore levereradt, syntes det dock icke af förhållandena vara påkalladt eller ens önskvärdt, att gevärsfaktoriets yttersta förmåga toges i anspråk uteslutande för nytillverkning, allrahelst ganska omfattande reparationsgöromål antagligen skulle erfordras för att sätta samtliga de gevär af äldre modell i fullgodt skick, hvilka vore afsedda för landstormens behof och hvilka enligt departementschefens förmenande borde, innan de till denna utlemnades, fullständigt iordningställas. Departementschefen ansåge derför, att årstillverkningen af nya eldhandvapen vid faktoriet icke borde bestämmas till högre siffra än 20,000 gevär om året.

Departementschefen har härefter förklarat, att han på grund af hvad sålunda anförts och med hänsyn till hvad generalfälttygmästaren framhållit i afseende på önskvärdheten af att säkerhet för tillverkningens jemna gång vid faktoriet för en längre tid framåt måtte betryggas, skulle helst se, att Riksdagen redan nu beslutade en fortsatt tillverkning af de nya gevären intill 200,000 stycken, men att det, med tanke på det stora belopp, som härför på en gång skulle beviljas, syntes honom lämpligt att för närvarande af Riksdagen äska anslag för en fortsatt tillverkning af de nya gevären endast intill 150,000

stycken. Enligt de uppgifter, som lemnats af generalfälttygmästaren, kunde priset per vapen beräknas för 33,300 gevär efter 57 kronor 35 öre, för karbinerna efter 51 kronor 15 öre samt för 21,700 gevär efter 56 kronor 45 öre. Hela kostnaden för 33,300 gevär blefve sålunda 1,909,755 kronor, för 5,000 karbiner 255,750 kronor och för 21,700 gevär 1,224,965 kronor eller tillsammans för 55,000 gevär och 5,000 karbiner 3,390,470 kronor. Enligt den af departementschefen föreslagna anskaffningsplan skulle för nedannämnda år erfordras:

under 1901 för 15,000 gevär och 5,000 karbiner	1,116,000	kronor
» 1902 för 20,000 gevär, deraf 18,300 efter det högre priset	1,145,470	»
» 1903 för 20,000 gevär efter lägre priset	1,129,000	»
Summa	3,390,470	kronor.

Utskottet anser sig på grund af de i statsrådsprotokollet anförda skäl böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning och hemställer derför,

att Riksdagen må till fortsatt tillverkning vid statens gevärsfaktori af 55,000 gevär och 5,000 karbiner bevilja 3,390,470 kronor samt af detta belopp för år 1901 å extra stat anvisa 1,116,000 kronor till anskaffande af 15,000 gevär och 5,000 karbiner.

Mobiliseringsammunition för eldhandvapen.

Angående anslag till mobiliserings-ammunition för eldhand-vapen. [21.]

22:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för anskaffning af ammunition för eldhandvapen bevilja en summa af 3,390,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 954,000 kronor, hvaraf 300,000 kronor afsedda för utvidgning af ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen i fråga om det ämne som genom ifrågavarande framställning beröres, till en början erinrat, hurusom i Kongl. Maj:ts proposition till 1892 års lagtima Riksdag den behöfliga qvantiteten ammunition för arméns 8 mm. gevär m/67—89, under antagande af att den personliga ammunitionsutrustningen uppginge till 100 patroner, beräknats till 36,000,000 patroner. Dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet hade i sitt anförande till

statsrådsprotokollet af den 2 januari 1896 framhållit, att denna siffra, hvilken redan 1892 ansetts såsom ett minimum, blifvit beräknad efter arméns dåvarande numerär, men som denna genom 1892 års förbättrade härordning blifvit ökad, hade följden deraf blifvit, att det ofvan angifna antalet patroner måste ökas till minst 40,000,000. Äfven denna siffra måste emellertid numera anses alltför låg, om man toge i betraktande att, med öfvergång till 6,5 mm. ammunition, till följd af den mindre vigten af hvarje patron, den personliga utrustningen kunde väsentligt ökas, då ett större antal patroner utan ökad belastning kunde rymmas i hvarje patronlåda.

Till den häraf uppkommande ökningen borde äfven läggas erforderligt antal patroner för kavalleri, ingeniörtrupper, kolonner och träng, hvilka 1892 varit beväpnade med gamla karbiner och sålunda icke medräknade vid bedömandet af ammunitionsbehofvet.

Utförda beräkningar gåfve äfven vid handen, att det behof af 24,000,000 patroner, som år 1892 ansetts i första hand behöfligt, nu borde höjas till i rundt tal 31,000,000, hvilken summa vore beräknad för omkring 100,000 gevär och 20,000 karbiner, men dervid hade hänsyn ej tagits till landstormens behof.

Till följd af den ökade personliga ammunitionsutrustningen borde äfven den i förråd behöfliga reservammunitionen ökas i ungefärligen motsvarande grad. Antoge man denna till omkring $^3/_5$ af behofvet i första hand eller 19,000,000, skulle sålunda hela behofvet blifva i rundt tal 50,000,000 patroner. Då för närvarande funnes omkring 20,000,000 6,5 mm. patroner, anskaffade för de utaf Riksdagen under föregående år anvisade medel för mobiliseringsammunition, återstode sålunda till behofvets fyllande i rundt tal 30,000,000 patroner.

Beträffande den nuvarande *tillverkningsförmågan* vid ammunitionsfabriken, meddelade departementschefen, att vid dess båda afdelningar å Marieberg och Karlsborg kunde utan nattarbete årligen tillverkas kulor, tändhattar och laddramar till omkring 12,000,000 skarpa patroner och samma antal patroner hopsättas och paketeras, men i fråga om *hylstillverkningen* hade denna hittills ej kunnat uppdrifvas till mer än omkring 6,000,000 hylsor.

Årsförbrukningen hade under senare åren uppgått till närmare $5^1/_2$ millioner skarpa patroner, men med de alltjemt ökade krafven på skjutskicklighet samt det ökade intresset hos våra frivilliga skytteföreningar, borde nämnda förbrukning i en kalkyl för framtiden beräknas till $6^1/_2$ millioner. Under sådana förhållanden skulle sålunda vid statens fabrik kunna tillverkas omkring $5^1/_2$ millioner kulor, tändhattar och

laddramar *utöfver* årsförbrukningen, men fabrikationen af hylsor deremot sannolikt ej stegras utöfver det årliga behofvet.

Utan en ökning af hylsfabrikationen skulle alltså samtliga de för mobiliseringsbehofvet erforderliga hylsor (30,000,000) behöfva anskaffas från enskilda fabriker, och en stor del deraf måste under sådana förhållanden med all sannolikhet anskaffas från utlandet. Det för mobilisering beräknade behofvet af kulor, tändhattar och laddramar skulle deremot kunna vid statens fabrik tillverkas och motsvarande antal patroner hopsättas under loppet af 5½ år eller, med någon ökning af produktionsförmågan, under 5 år.

Beträffande *tillverkningskostnaden*, så stälde sig denna icke oväsentligt olika om samtliga patrondelar skulle tillverkas vid statens fabrik eller vissa delar förfärdigas vid enskilda verkstäder.

Enligt uppgjorda beräkningar skulle kostnaderna för hvarje patron uppgå:

a) om samtliga patrondelar tillverkades vid ammunitionsfabrikens egna verkstäder till ..... 9,9 öre;

b) om samtliga patrondelar skulle anskaffas från enskilda verkstäder, men sammansättningen ske vid ammunitionsfabriken till ..... 11,6 öre;

c) om endast hylsorna skulle levereras af enskilda verkstäder, men tillverkningen i öfrigt utföras vid ammunitionsfabriken till ..... 10,9 öre.

Af denna beräkning framginge, att en icke oväsentlig besparing skulle kunna åstadkommas, derest möjlighet funnes att under anskaffningstiden äfven tillverka hylsorna vid statens fabrik, med anledning hvaraf det syntes vara lämpligt att i detta samband upptaga frågan om anordnande af en *hylsfabrik vid ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg*. Genom fabrikens utvidgning för detta ändamål skulle ett ytterligare steg jemväl tagas till förverkligandet af det länge hysta önskningsmålet, att till Karlsborg förlägga hela ammunitionstillverkningen. Den enda patrondel, som för närvarande ej kunde framställas å nämnda afdelning, vore hylsan. Komme deremot äfven en dylik tillverkning derstädes till stånd, vunnes derigenom, utom ofvannämnda besparing, den fördelen, att å Karlsborg komme att finnas en fullständig *gevärsammunitionsfabrik*.

Beräknade man för behofvets fyllande den förut angifna tiden af 5 år, borde en hylsfabrikation hinna att under samma tid å Karlsborg an-

ordnas och äfven en rätt stor del af de för mobiliseringsbehofvet erforderliga hylsorna derstädes tillverkas, allt under förutsättning att de härför erforderliga medlen beviljades senast i samband med anslag för ammunitionens anskaffande.

En utvidgning af ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg, så att vid båda afdelningarna (Marieberg och Karlsborg) årligen skulle kunna tillverkas minst 12,000,000 patronhylsor, erfordrade dels en tillbyggnad af den nuvarande fabriksbyggnaden med ungefärligen 1½ gång dennas golfarea, dels ock uppförande af en bostadsbyggnad med tillhörande uthus för den personal, som tillverkningen komme att taga i anspråk.

Beträffande sistnämnda byggnad ansåge departementschefen sig dock böra framhålla att, äfven om en hylstillverkning å Karlsborg nu icke skulle komma till stånd, vore dock bostäder derstädes behöfliga för en omkring 50 personer större arbetsstyrka än den nuvarande under den tid tillverkning för mobiliseringsbehofvets fyllande komme att derstädes pågå.

Den föreslagna tillbyggnaden vore afsedd att äfven kunna inrymma den uppsättning maskiner för 6,5 mm. ammunition, som nu funnes på Marieberg, och hvilken syntes så småningom böra flyttas till Karlsborg för erhållande derstädes af en dubbel uppsättning maskiner.

Kostnaden för ofvannämnda byggnader kunde beräknas sålunda:

för tillbyggnad af fabriksbyggnaden	kr.	67,000: —
för uppförande af bostadshus med uthus	»	133,000: —
Summa	kr.	200,000: —

hvartill dock ytterligare komme kostnaden för maskiner, transmissioner, värme-, vatten- och afloppsledningar m. m., som erfordrades för hylsfabrikationens anordnande. En detaljerad kostnadsberäkning för dessa senare behof hade emellertid icke ännu kunnat uppgöras, men om man utginge från den beräkning, som i 1883 års förslag till ammunitionsfabrik å Karlsborg häröfver blifvit gjord, skulle kostnaden komma att belöpa sig till *minst* 100,000 kronor, hvilken summa för ett skyndsamt bedrifvande af arbetena med fabrikens iordningställande syntes böra anslås samtidigt med det till byggnadernas uppförande erforderliga beloppet.

Såsom förut blifvit nämndt, skulle, enligt hvad departementschefen vidare anfört, med hänsyn till ammunitionsfabrikens tillverkningsförmåga, en tid af 5 år vara behöflig för mobiliseringsbehofvets fyllande.

Om sålunda en anskaffningsperiod af 5 år fastställdes med anslagen

derunder jemnt fördelade, borde, under förutsättning att medel för utvidgning af fabriken vid Karlsborg beviljades, kunna antagas, att under de 3 sista åren hela behofvet skulle kunna tillverkas vid statens egna verkstäder. Kostnaden borde således för dessa år beräknas efter de ofvan under a) angifna grunder, men deremot för de tvenne första åren enligt under c) angifven beräkning.

Totalkostnaden för det beräknade behofvet af 30,000,000 patroner skulle under sådana förhållanden uppgå till 3,090,000 kronor, hvilken summa syntes böra fördelas med 654,000 kronor på hvart och ett af de två första åren och 594,000 kronor på hvart och ett af de följande.

Utskottet, som finner nödvändigheten af den föreslagna ökningen af mobiliseringsammunition vara ådagalagd genom hvad derom i statsrådsprotokollet anförts, har icke funnit något att erinra emot Kongl. Maj:ts framställning, att medel må beviljas till anskaffning under de fem nästkommande åren af tillhopa 30,000,000 patroner.

Beträffande patrontillverkningen har utskottet velat erinra, att behofvet af *mobiliseringsammunition* icke synes kunna i afsevärd mån fyllas af den inhemska enskilda industrien. Det torde nemligen kunna blifva erforderligt, att anlita densamma redan för fyllande af det *årliga* behofvet af ammunition, hvilket alltjemt torde komma att ökas, i synnerhet derest Riksdagen beviljar ökade anslag till det frivilliga skyttevåsendet. För tillverkningen af mobiliseringsammunition har Kongl. Maj:t föreslagit, att en hylsfabrik skulle anläggas å Karlsborg för en beräknad kostnad af 300,000 kronor, hvilken fabrik, om medel dertill anvisades af innevarande års Riksdag, antoges blifva färdig så tidigt, att de tre senare anskaffningsårens hela hylstillverkning skulle kunna ega rum derstädes och vid den nuvarande fabriken vid Marieberg. De uppgifter angående kostnaden för nämnda nya hylsfabrik, hvilka varit för utskottet tillgängliga, hafva visserligen synts utskottet icke vara så fullständiga, som önskligt varit. Men äfven om anläggningskostnaden skulle i verkligheten blifva något högre än den nu af Kongl. Maj:t såsom sannolik angifna, har utskottet af skäl, som härnedan skola angifvas, ansett detta förhållande icke böra få tillmätas afgörande betydelse. Det bör emellertid icke lemnas obeaktadt att, derest fabriken icke anlägges, betydande extra kostnader skulle uppstå utöfver de nu beräknade dels derigenom att äfven de tre senare anskaffningsårens ammunitionstillverkning då komme att betinga det högre priset 10,9 öre i stället för 9,9 öre pr patron, hvilket skulle medföra en prisökning af tillhopa 180,000 kronor, dels ock af den anledning att, på

sätt i statsrådsprotokollet meddelats, i hvarje fall bostadshus skulle behöfva uppföras å Karlsborg för en omkring 50 personer större arbetsstyrka än den nuvarande under den tid tillverkningen för mobiliseringsbehofvets fyllande komme att derstädes pågå. Härtill kommer ock, att den nuvarande fabriken vid Marieberg, hvilken under hösten 1899 skadades af eldsvåda, lärer vara ganska bristfällig och förorsaka drygare arbetskostnader än den å Karlsborg samt derjemte till följd af det trånga utrymmet icke medgifver tillfälle till vissa förbättringar i anordningarna, hvadan dess förflyttande till Karlsborg redan af dessa skäl ansetts önskvärdt.

Dock är det icke dessa mera ekonomiska eller praktiska skäl, huru vägande de än må vara, som hufvudsakligen varit för utskottet bestämmande, då det funnit sig böra förorda Kongl. Maj:ts förslag jemväl i afseende på anläggandet af en hylsfabrik å Karlsborg, utan har utskottet dervid främst tagit hänsyn till det ur försvarssynpunkt sedt oafvisliga krafvet att inom landet må finnas en fabrik, inrättad för fullständig tillverkning af ammunition i så pass stor skala, att fabriken kan uppdrifva sin produktion till att under fortgången af ett krig förse hären med så stor del som möjligt af det ammunitionsbehof, som för densamma uppstår genom fortgående förbrukning af det vid krigets början befintliga lagret af mobiliseringsammunition. En ur försvarets synpunkt lika vigtig fordran är också att denna fabrik skall vara belägen på en så skyddad plats inom riket som möjligt. Huru äfventyrligt det skulle vara att vid krigstillfälle behöfva för ammunitionstillförseln vara beroende af utlandet, hvarifrån transporterna dessutom kunna blifva omöjliga, särskildt i händelse af våra kusters blockad, torde vara uppenbart, och hvad Marieberg beträffar, lärer det vara tydligt, att fabriken derstädes icke åtnjuter det trygga läge, som är önskvärdt, utan tvärtom lätteligen redan vid ett krigs början kan komma att se sin verksamhet hotad. Af dessa skäl synes det utskottet vara, såsom departementschefen jemväl framhållit, särdeles önskligt, att hela ammunitionstillverkningen småningom varder flyttad till Karlsborg. För detta ändamåls uppnående är den nu föreslagna hylsfabriken, hvilken är afsedd att uppföras så stor, att den kan framdeles inrymma jemväl de nu å Marieberg uppstälda maskinerna, oundgängligen nödvändig.

Ett uppskof med afhjelpande af de nuvarande ogynsamma förhållandena i förevarande afseende, hvilka kanske vid krigstillfälle skulle visa sig ödesdigra, har utskottet icke kunnat tillråda.

Af dessa skäl får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, må för anskaffning af ammunition för eldhandvapen bevilja en summa af 3,390,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisa ett belopp af 954,000 kronor, hvaraf 300,000 kronor afsedda för utvidgning af ammunitionsfabrikens afdelning å Karlsborg.

Ny fältartillerimateriel.

Angående anslag till ny fältartillerimateriel. [22.]

23:o. Uti punkten 22 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition bevilja 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa en sjettedel eller 2,000,000 kronor.

Uti en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion (n:r 30) har herr *S. Wieselgren* med flere hemstält, att Riksdagen måtte för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition bevilja 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa en fjerdedel eller 3,000,000 kronor.

Af statsrådsprotokollet den 13 januari 1900 inhemtas i detta ämne följande.

Sedan sistlidet års Riksdag på extra stat för år 1900 beviljat ett belopp af 235,000 kronor för anställande af försök med nya fältkanoner jemte lavetter och fordon samt för anskaffning af derför erforderlig materiel och ammunition, hade redan under sistlidet år dylika försök och dermed sammanhängande arbeten blifvit påbörjade, i det att *dels* en kommission af fyra officerare varit beordrad att vid utländska verkstäder studera nyare fältartillerimateriel, och *dels* ganska omfattande skjut- och körförsök med materiel från firmorna Friedr. Krupp i Essen och John Cockerill i Seraing (Belgien) blifvit utförda, hvarjemte en del af den pröfvade materielen blifvit inköpt. I dessa skjutförsök hade för åstadkommande af jemförelse äfven vår nuvarande fältkanon varit använd.

Den svensk-norska artillerikomitén, som på grund af generalorder sammanträdt i Kristiania, har jemväl lemnat ett icke oväsentligt arbete för lösande af frågan om den för de båda länderna lämpligaste fältkanonen.

Sistnämnda komité hade i sitt betänkande, bland annat, dels föreslagit bestämmelser angående den nya materielen i syfte att möjliggöra användandet af gemensam patron för de båda artilleriernas kanoner, dels ock, i fråga om anordnandet af försök för val af fältkanonsystem, uttalat den åsigt att sådana borde i båda länderna så anordnas, att norska officerare skulle beredas tillfälle deltaga i de svenska försöken och svenska officerare i de norska. De nu afslutade försöken här i Sverige hade äfven varit på enahanda sätt anordnade och liknande försök påginge för närvarande i Norge, hvarvid dock pjeser af delvis andra typer vore under pröfning.

Den ofvannämnda, för studium af artillerimateriel beordrade kommissionen hade icke funnit någon af de för densamma förevisade kanon- och lavett-typer vara de öfriga så öfverlägsen, att den kunde föreslås till antagande utan att jemförande försök först gjordes i Sverige, och hade kommissionen på grund häraf föreslagit, att sådana jemförande försök måtte få göras, hvarvid till pröfning borde upptagas såväl det system, der pjesen medelst hydraulisk rekylhämningsanordning tillätes rekylera i lavetten, som äfven det system, hvilket icke använde någon hydraulisk anordning. Af hvartdera systemet borde, enligt kommissionens åsigt, pröfvas tvenne olika typer och hade kommissionen, med fäst afseende på hvad den nuvarande tekniken kunde åstadkomma och de förhållanden, under hvilka vårt fältartilleri kunde komma att uppträda, föreslagit, att vissa dimensioner och vigter m. m. borde fastställas för samtliga de olika typer, som skulle komma under pröfning.

Enligt hvad generalfälttygmästaren i skrifvelse den 15 november 1899 anfört, hade emellertid jemförande försök, på sätt kommissionen föreslagit, icke, såsom beräknadt varit, kommit till stånd sistlidne höst, men skulle sådana utföras innevarande år. De firmor, som lofvat leverera materiel af det förstnämnda systemet — med hydraulik — hade nemligen sedermera förklarat sig icke kunna till den önskade tiden lemna någon materiel, som uppfylde de uppställda fordringarna, synnerligast med afseende på vigten, i hvilket afseende deremot de redan färdiga typerna af det andra systemet — utan hydraulik — väl fylde dessa fordringar. Då emellertid ett sådant uppskof — synnerligast med hänsyn till att den 7 cm. materiel, som vore tilldelad de ridande

batterierna, och hvartill användes ändrade lavetter och fordon af 1874 års konstruktion, numera vore synnerligen försliten och borde ersättas med ny — icke kunde anses lämpligt, hade, enligt Kongl. Maj:ts medgifvande, försök blifvit redan under hösten sistlidet år utförda till sådan omfattning, som lämpligen kunnat ske.

Vid dessa försök hade dock icke pröfvats någon lavett-typ af det system, som medelst hydraulisk bromsanordning läte kanonen rekylera inom lavetten, men då möjligt vore, att detta system i vissa afseenden kunde ega fördelar framför det nu pröfvade och härtill komme att, enligt de upplysningar, som kunnat erhållas, förstnämnda system vore antaget inom en stormakts (Frankrikes) artilleri, funnes, enligt generalfälttygmästarens mening, många skäl för att samma system borde underkastas en jemförande pröfning, innan något definitivt beslut fattades angående konstruktionen af Sveriges blifvande fältkanon.

Ehuru sålunda de hittills utförda försöken icke kunnat gifva ett sådant afgörande resultat, att en för ombeväpning af vårt fältartilleri i sin helhet gällande modell å ny fältkanon kunde hos Kongl. Maj:t till fastställelse föreslås, hade de, enligt hvad generalfälttygmästaren vidare anfört, dock gifvit vid handen, att af de pröfvade typerna en väl genomtänkt och utarbetad samt fullt fältmessig materiel, omfattande såväl pjeser som fordon och ammunition, redan nu kunde erhållas, och man kunde, på grund af den erfarenhet, som redan vunnits, hysa grundad förhoppning, att de fortsatta försök, som vore afsedda att utföras dels i Norge och dels här i Sverige, inom ganska kort tid skulle leda till sådant resultat, att en materieltyp kunde föreslås till fastställelse. Under sådana förhållanden hade det synts generalfälttygmästaren vara af vigt, att uti 1901 års stat uppfördes erforderligt anslag för påbörjande af fältartilleriets ombeväpning i enlighet med de närmare bestämmelser, som kunde varda af Kongl. Maj:t fastställda, och hade generalfälttygmästaren på denna grund ansett tiden vara inne att redan nu för Kongl. Maj:t framlägga en generell plan för genomförandet af en sådan ombeväpning.

Den materiel, som i första hand behöfde ersättas med ny, vore — på förut angifna skäl — de ridande batteriernas 7 cm. materiel, men enär ett icke oväsentligt antal 8 cm. kanoner af det slag, som nu tillhörde fältartilleriet, inginge i den af senaste befästningskomité föreslagna bestyckningen å rikets fästningar, och då pjeser af detta slag under den närmaste framtiden komme att erfordras för uppställning i fästningsverk, som redan vore under byggnad, så borde

äfven ett utbyte af 8 cm. materielen mot ny snabbskjutande materiel snarast möjligt påbörjas.

Med stöd af de prisuppgifter, som från olika fabrikanter erhållits, hade generalfälttygmästaren låtit uppgöra en kostnadsberäkning för svenska artilleriets ombeväpning med så kallad snabbskjutande materiel under förutsättning, att artilleriets organisation fortfarande blefve lika med den nuvarande, d. v. s. att liniebatteriernas antal komme att förblifva 40 jemte 6 depotbatterier och 2 depotafdelningar, och gälde sålunda nedan angifna summor endast för en nybeväpning af det *nuvarande* artilleriet.

Den enligt dessa grunder beräknade kostnaden komme att utgöra:

För ett batteri:

Kanoner med lavettage och förställare	kr. 77,000: —	
Ammunitionsvagnar	» 55,000: —	kr. 132,000: —
Ammunition		» 95,000: —
	Summa	kr. 227,000: —

För 46 batterier sålunda:	kr. 10,442,000: —	
2 depotafdelningar	» 151,000: —	kr. 10,593,000: —
Reservdelar och utredning ej ofvan inräknade		» 50,000: —
Nyanskaffning af rid- och anspannspersedlar, hufvudsakligen för de batterier, som hade den äldsta utredningen		kr. 443,000: —
Ändring af batteriernas äldre ammunitionsvagnar att användas vid ammunitionskolonnerna		» 170,000: —
Reservlavetter för kolonnerna		» 205,000: —
Transportkostnader		» 47,000: —
	Summa	kr. 11,508,000: —

Härtill borde läggas för oförutsedda utgifter och prisökningar, förslagsvis omkring 4 %	kr. 492,000: —
och skulle sålunda slutsumman komma att blifva	kr. 12,000,000: —

Med afseende på *sättet* för anskaffningen hade generalfälttygmästaren ansett, att minst 1/3 af materielen måste beställas vid den utländsk

verkstad, hvars konstruktion deraf kunde blifva antagen, och att återstoden af nytillverkad materiel samt all ändring af äldre fordon borde ske inom landet. Hvad ammunitionen anginge borde man beräkna, att ett visst antal projektiler samt patronhylsor och tändhattar måste beställas utomlands, dock möjligen i något mindre proportion i förhållande till behofvet än för materielen antagits.

Beträffande den *tid*, som kunde beräknas åtgå för nybeväpningens genomförande, borde tagas i betraktande å ena sidan de jemförelsevis ogynsamma förhållanden, som, till följd af olikheter i afseende på utrustning och ammunition under ombeväpningstiden, uppstode för artillerivapnet och på grund hvaraf denna tid borde beräknas så kort som möjligt, men å andra sidan att anskaffningsperioden borde bestämmas med hänsyn till att — såvidt inom rimliga tidsgränser läte sig göra — den inhemska industrien tillförsäkrades så stor del af den blifvande tillverkningen som möjligt. Med hänsyn till båda dessa förhållanden hade generalfälttygmästaren ansett den erforderliga summan lämpligen kunna komma till användning, om anslagen fördelades på en period af fyra år, räknad från och med 1901; och hade han sålunda hemstält, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, att för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition bevilja 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisa $^1/_4$ eller 3,000,000 kronor.

Sedan departementschefen sålunda redogjort för hvad som i ärendet dittills förekommit, har han för egen del förklarat sig i likhet med sin företrädare anse, att fältartilleriet i den nutida krigföringen spelade en så stor och för stridens utgång afgörande roll, att intet borde försummas, som vore egnadt att hålla vårt fältartilleri i jemnhöjd med den ställning, detta vapen intoge i andra arméer. Ju mindre en armé vore och ju fåtaligare dess kanoner, desto vigtigare vore det att kanonernas qvalitativa egenskaper icke vore underlägsna, och skulle det vara möjligt för en armé, hvilkens infanteri till följd af öfningstidens korthet måste vara sin motståndare underlägset i utbildning, att gå segrande ur striden, kräfdes ovilkorligen stödet af ett fullt tidsenligt snabbskjutande fältartilleri. Man måste vid här föreliggande frågas bedömande komma ihåg, att, om äfven våra värnpligtiges utbildning skulle komma att tillgodoses bättre än för närvarande, öfningstiden för desamma dock antagligen skulle blifva afsevärdt kortare än för de värnpligtige i de flesta öfriga europeiska arméerna, der densamma uppginge till 2 eller flera år.

Vår nuvarande fältkanon hade väl försvarat sin plats bland den materiel, man nu öfverallt ginge att utbyta mot en ny, men den vore afsevärdt underlägsen den moderna *snabbeldskanonen* af den ena eller andra konstruktionstypen. Granskade man förhållandena inom Europas arméer, skulle man finna, att Tyskland och Frankrike redan genomfört ombeväpningen af fältartilleriet och försett det med materiel, som i afseende på verkningsförmåga vore mångfaldigt öfverlägsen och i afseende på lätthandterlighet under eldgifning vida fördelaktigare än vår nuvarande. Man visste äfven, att inom alla öfriga stater med ifver arbetades på anskaffandet af tidsenlig fältartillerimateriel, men huru nära afgörandet man kommit inom de särskilda staterna vore ännu icke kändt, och vissheten härom skulle sannolikt från många håll äfven medföra underrättelsen om påbörjad eller redan långt framskriden anskaffning af den antagna materielen. Försöken bedrefves nemligen af helt naturliga orsaker med den största hemlighet, och en beslutad ombeväpning måste af militära skäl genomföras på kortast möjliga tid. Sålunda hade i Tyskland de främmande staternas militära fullmägtige vid underrättelsen om att en ny fältkanon var antagen samtidigt öfverraskats af meddelandet om att densamma skulle inom närmaste tiden utlemnas till flera truppförband, och i Frankrike hade allt, som anginge den nya fältkanonens anskaffning och utlemnande, omgifvits med så stor hemlighet, att man ännu knappast kände dess konstruktion eller med huru stort antal den blifvit införlifvad i fälthären. I Schweiz hade 1898 anslaget till ett försöksbatteri beviljats 3 dagar efter sedan det hos regeringen blifvit af artilleriprö-fningskommissionen föreslaget och efter ytterligare 3 dagar hade beställningen af detsamma varit gjord hos firman Krupp i Essen. I Norge vore anslag till ny fältartillerimateriel beviljadt, ehuru försök med snabbeldsfältkanoner vid tidpunkten för medlens beviljande ännu icke påbörjats. Samma land hade dessutom till landstormen bestält 16 kanoner af fullt tidsenlig fältkanontyp att levereras från utländsk firma under instundande vår. I Ryssland påginge omfattande försök, ehuru detta land hade en fältkanon af tidsenligare konstruktion än vår, och enligt uppgifter i den utländska militärlitteraturen skulle i Italien 23,000,000 lire vara afsatta till nyanskaffning af en snabbeldskanon, angående hvilkens konstruktion man emellertid ännu icke fattat beslut.

Af nu anförda exempel syntes framgå, att fältartilleriets ombeväpning, som inom alla länder, der den icke redan vore verkställd, vore nära förestående, med all sannolikhet komme att bedrifvas med största energi. Departementschefen ansåge det under sådana förhållanden vara

klokt, att till 1900 års Riksdags kännedom framställa de anslagskraf, hvilka erfordrades till vårt nuvarande fältartilleris ombeväpning, och hvilka icke längre syntes kunna undanskjutas, utan att vår armés stridsduglighet i afsevärd grad skulle försummas.

Den plan till anskaffande af ny fältartillerimateriel, som generalfälttygmästaren framlagt, förklarade departementschefen sig icke kunna annat än till fullo gilla, och han skulle hafva ansett det lyckligt, om förhållandena medgifvit att lägga densamma till grund för anslagsäskanden af instundande Riksdag. Emellertid hade det ansetts behöfligt, med hänsyn till andra anslagsbehof för försvarsväsendets utveckling, som i öfrigt måste göras gällande, att utsträcka anskaffningstiden till 6 i stället för 4 år.

Försöken med ny fältartillerimateriel hade visserligen ännu icke afslutats, men de försök, som redan egt rum, hade dock ådagalagt, att ett definitivt förslag till ny fältartillerimateriel komme att under år 1900 underställas Kongl. Maj:ts pröfning. Vid sådana förhållanden och då det synts nödvändigt, att anskaffningstiden, såsom ofvan nämnts, utsträcktes längre än hvad önskligt hade varit, vore det af synnerlig vigt att redan före 1900 års utgång kunna inlåta sig på aftal med vederbörande verkstäder. I detta fall borde vi taga exempel från broderlandet, der man redan beviljat anslag för den nya materielens anskaffande, innan den blifvit definitivt fastställd, en åtgärd, som mer än annat visade af huru stor vigt man der ansåge införandet af den nya snabbskjutande fältartillerimaterielen vara.

Den tvingande nödvändigheten af ett snart utbyte af de ridande batteriernas materiel gjorde det äfven önskvärdt, att anskaffningen af den nya materielen så mycket som möjligt måtte påskyndas, och den gamla materielens användande vid redan eller inom den närmaste framtiden fullbordade verk å våra under byggnad varande fästningar gjorde det också i hög grad önskligt, att den derför afsedda materielen i tid måtte frigöras för detta ändamål.

Den minskning i kostnaden för bestyckningens anskaffande för de, enligt komiténs för ordnande af det fasta försvaret den 25 juli 1898 afgifna förslag, ifrågasatta befästningar genom användande af en del af de nuvarande 8 cm. fältpjeserna med tillhörande ammunition derstädes i stället för anskaffande af ny dylik materiel hade af generalfälttygmästaren beräknats till 803,200 kronor, och hade härvid de af nämnda komité antagna prisen blifvit lagda till grund för beräkningarna. Huru stor denna besparing i verkligheten blefve, läte sig icke för närvarande

beräknas såsom varande beroende af de ändringar i priset, som under tiden för befästningarnas uppförande kunde komma att inträffa.

Slutligen har departementschefen framhållit, att en ombeväpning af vårt fältartilleri med nya kanoner ingalunda i sig innebure ett kasserande af den nuvarande materielen med dess ammunition, utan en stor del af densamma kunde fortfarande komma till användning vid landets försvar. Vid fältartilleriet funnes för närvarande 264 8 cm. kanoner, deraf 162 med modell år 1881 och 102 med modell år 1894. Af dessa skulle enligt ofvanstående 70 st. inom den närmaste tiden tagas i anspråk för fästningsbestyckningen. Af de på fästningarna nu befintliga 42 st. 8 cm. kanonerna vore samtliga tillverkade före eller under år 1885, hvadan desamma dels vore af den äldre modellen, dels ock redan i viss grad förslitna, hvarför ett utbyte äfven af dessa mot fältkanoner af senare tillverkningsår inom den närmaste tiden blefve önskvärdt. Af fältartilleriets nuvarande 264 8 cm. kanoner skulle sålunda kunna med fördel vid fästningarna användas 70 + 42 = 112 st. Af de återstående 152 vore 48 st. tillverkade 1881 och hade sålunda snart varit i bruk 20 år, hvilket kunde anses såsom en tid, utöfver hvilken en fältkanons fulla fältduglighet knappast sträckte sig. Sålunda återstode ett hundratal kanoner i lavetter, hvilka kunde blifva af stor nytta vid lokalförsvaret, vare sig de komme att betjenas af nyuppsatta positionsartilleritrupper eller af landstormsafdelningar, för hvilka sistnämnda dessa kanoner syntes vara särskildt lämpliga.

Genom öfverförandet af de 70 8 cm. kanonerna till det fasta försvaret komme en stor del af nu befintlig fältartilleriammunition att blifva använd, dels såsom mobiliseringsammunition vid fästningarna, dels ock till skjutöfningar derstädes och någon slopning af densamma skulle knappast behöfva ifrågakomma.

Af befintliga 293 st. ammunitionsvagnar m 81 erfordrades 187 st. för att vid våra nuvarande ammunitionskolonner kunna få utrangera de nu använda ammunitionsvagnarna, hvilka dels lastade vägde 100 kilogram mer än de förstnämnda och dels vore så gamla (ursprungligen af 1831 års modell) att de med skäl kunde anses hafva tjenat ut sin tid. Emellertid medförde införandet af snabbskjutande kanoner vid fältartilleriet äfven utan tvifvel, att man måste öka ammunitionsmängden vid batterierna och ammunitionskolonnerna, och detta medförde i sin tur ett ökadt behof af ammunitionsvagnar, hvilket antagligen skulle komma att erbjuda användning för äfven större delen af de återstående 8 cm. ammunitionsvagnarna. De öfverblifna komme naturligtvis att med fördel

användas vid positions- eller landstormsartilleriet. Det nuvarande fältartilleriets öfriga fordon skulle med undantag af reservlavetterna kunna användas äfven vid de nya batterierna.

Då departementschefen sålunda ansåge, att krafven på en ny kraftig och tidsenlig fältartillerimateriel icke längre utan fara för arméns stridsduglighet kunde undanskjutas; då utbytet af de ridande batteriernas materiel icke kunde längre anstå; då en afsevärdt stor del af de medel, som härtill erfordrades enligt den framlagda planen komme den inhemska industrien tillgodo, utan att densamma behöfde betungas med kostnader för dyrbara förberedande försök; och då en direkt kontant utgift för fästningarnas bestyckning kunde undvikas genom redan befintliga men för sitt nuvarande ändamål olämpliga kanoners öfverflyttande från fält- till fästningsartilleriet samt på grund jemväl af hvad för öfrigt i statsrådsprotokollet anförts, hemstälde han om aflåtande till Riksdagen af nu förevarande framställning.

Uti ofvanberörda motion hafva motionärerna till en början redogjort för de skäl, som generalfälttygmästaten anfört för den af honom förordade nyanskaffningens af fältartillerimateriel och ammunition fördelande på allenast fyra år, hvilka skäl finnas härofvan i redogörelsen för statsrådsprotokollets innehåll återgifna, samt derefter framhållit, hurusom departementschefen förklarat sig nödsakad föreslå anskaffningstidens utsträckande till sex år. Motionärerna hafva, då på grund af hvad generalfälttygmästaren sålunda anfört i afseende å anskaffningen af den nya fältartillerimaterielen hinder icke syntes möta att verkställa densamma på 4 år och då motionärerna icke funne närvarande omständigheter vara af beskaffenhet att böra medgifva en utsträckning af denna för härens stridsduglighet så ytterst vigtiga ombeväpning på längre tid, än hvad statens tillgångar skulle kunna tillåta, hemstält, att en fjerdedel af anslaget måtte med 3,000,000 kronor anvisas till utgående under år 1901.

Då utskottet anser den nu ifrågasatta anskaffningen af tidsenlig snabbskjutande fältartillerimateriel vara för vårt försvar af stor vigt, finner utskottet sig böra förorda Kongl. Maj:ts förslag, att dertill måtte beviljas 12 millioner kronor. Hvad anskaffningstiden angår, anser utskottet, att densamma bör bestämmas till hvad Kongl. Maj:t efter öfvervägande af på frågan inverkande omständigheter funnit sig böra föreslå eller sex år, och får utskottet alltså afstyrka motionärernas

yrkande om kortare anskaffningstid. Hvad slutligen beträffar det belopp, 2,000,000 kronor, som till följd häraf lärer böra för år 1901 anvisas, håller utskottet före, att, då försöken med olika modeller af ifrågavarande slags artillerimateriel ännu icke afslutats, nämnda belopp lämpligen bör tills vidare för ändamålet afsättas för att, sedan efter afslutade försök modell till den nya artillerimaterielen blifvit af Kongl. Maj:t fastställd och Riksdagen förelagd, efter medgifvande af Riksdagen få af Kongl. Maj:t användas.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

> att Kongl. Maj:ts förevarande framställning och herr Wieselgrens med flere i ämnet väckta motion må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition beviljar å extra stat 12,000,000 kronor och deraf för år 1901 afsätter en sjettedel eller 2,000,000 kronor för att efter Riksdagens medgifvande användas.

Fortifikations- och artilleribehof.

Det fasta försvaret i allmänhet.

Angående anslag till det fasta försvaret. [23.]

24:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel i punkten 23 föreslagit Riksdagen att *dels* medgifva, att den till minflankeringsbatteri vid inloppet till Göteborg för år 1900 anslagna återstoden af en-permille-fonden finge, i den mån sådant utan hinder för nämnda batteris fullbordande kunde ske, användas äfven till försänkningarne derstädes, *dels ock* för fortsatt stärkande af landets fasta försvar bevilja 4,853,100 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 2,147,500 kronor.

Statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokoll öfver landtförsvarsärenden rörande denna framställning anfört följande.

Sedan frågan om stärkandet af vårt lands fasta försvar under en längre tidrymd fått stå tillbaka för andra vigtiga försvarsspörsmål, hvaribland främst det om en förbättrad härordning, hade densamma trädt i förgrunden vid *1896 års riksdag*, då statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framlagt en plan till ordnandet af denna del af

försvaret. Nämnda plan hade grundat sig på ett af honom såsom chef för generalstaben afgifvet omfattande betänkande öfver Sveriges fasta försvar, enligt hvilket det fasta kustförsvaret i första rummet borde stärkas — främst Stockholms och Karlskronas försvar åt sjösidan — och derefter de vigtigaste strategiska punkterna inuti landet såväl på Gotland som på fastlandet tryggas medelst befästningar, och hade han dervid särskildt fäst uppmärksamheten på nödvändigheten af att ordna ett fast försvar i öfre Norrland.

Kostnaden för planens genomförande hade beräknats till omkring 33,000,000 kronor.

Häraf hade af Riksdagen, utom anvisande af förut beviljade anslag, äskats följande belopp, nemligen:

för Stockholms sjösida	2,275,400	kronor
» Karlskrona	412,600	»
» Gotland	801,800	»
Summa	3,489,800	kronor.

Dessutom hade såsom årsanslag för befästningsarbetena å Karlsborg begärts 200,000 kronor.

Af de sålunda äskade anslagen hade Riksdagen beviljat:

för Stockholms sjösida	2,275,400	kronor
» Karlskrona	412,600	»
Summa	2,688,000	kronor,

— hvaraf 1,394,000 kronor jemte återstoden, utgörande 221,750 kronor, af det år 1895 beviljade anslaget till sjöfästningarna, anvisats att utgå under år 1897 — samt till fortsättning af arbetena på Karlsborg med Vaberget 200,000 kronor.

Deremot hade icke framställningen om medel till befästningar på Gotland bifallits, enär Riksdagen ansett mindre lämpligt, att anläggandet af nya fästningsverk påbörjades, innan redan anlagda blifvit försatta i försvarbart skick, och då, hvad en föreslagen befästning vid Tingstäde beträffade, departementschefen förklarat, att densamma borde tagas under förnyad granskning. Riksdagen hade dock i sin skrifvelse anfört, att »det ville synas, som skulle de militära förråden i Visby böra förflyttas till någon för öfverraskande fara mindre blottställd plats».

Vid den derpå följande *1897 års riksdag* hade Kongl. Maj:t äskat *dels* anvisande för år 1898 af återstoden, 1,294,000 kronor, af de utaf 1896 års Riksdag beviljade medel till befästningsarbeten jemte anordningar för försvarets ledning vid *Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs* fäst-

ning äfvensom till förstärkningsarbeten vid *Kungsholmens* fästning, *dels* beviljande af 200,000 kronor till arbetena på *Karlsborg* med Vaberget, 500,000 kronor till påbörjande af *Göteborgs* befästande åt sjösidan och ett lika stort belopp till påbörjande af befästningsarbeten vid *Boden.*

Riksdagen hade anvisat det förstnämnda, redan beviljade beloppet af 1,294,000 kronor till *sjöfästningarna* att utgå under år 1898 samt beviljat det äskade beloppet, 200,000 kronor, till *Karlsborg.*

Beträffande deremot beviljandet af medel till de ifrågasatta nya befästningarna hade kamrarne stannat i olika beslut. *Första Kammaren* hade nemligen bifallit ett framställdt yrkande, att Riksdagen med anledning af berörda framställningar måtte anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en fullständig utredning af frågan om ordnandet af landets fasta försvar i det syfte, som angåfves i en af herr Lundeberg m. fl. afgifven reservation till statsutskottets utlåtande i berörda fråga. I motiveringen till denna reservation hade anförts, bland annat, hurusom det icke kunde förnekas, att frågan om ordnandet af landets fasta försvar, sedan Riksdagen fattat beslut om fortsättande af den norrländska stambanan från *Boden,* inträdt i ett nytt skede, i det att stambanans framdragande till riksgränsen betingade anläggande af ett fästningsverk i öfre Norrland, hvilket borde vara färdigt, när banan nått sitt slutmål. Tillika hade Första Kammaren antagit det förslag, som innefattats i den ofvannämnda reservationen, i hvilken yrkats, att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1898 uppföra ett belopp af 1,000,000 kronor, att afsättas för att efter Riksdagens medgifvande användas för de af Kongl. Maj:t ifrågasatta ändamål.

Andra Kammaren hade visserligen också beslutit att hos Kongl. Maj:t anhålla om en fullständig utredning af frågan om ordnandet af landets fasta försvar, men hade anslutit sig till statsutskottets majoritet i fråga om motiveringen. Hufvudsakliga olikheten mellan denna och den ofvannämnda, af Första Kammaren antagna motiveringen hade varit, att enligt den förra det icke kunde förnekas, att frågan om ordnandet af landets fasta försvar skulle inträda i ett nytt skede, om Riksdagen komme att besluta fortsättande af den norrländska stambanan från *Kalix elf.* Med afseende på beviljandet af medel till påbörjande af de föreslagna befästningarna vid Göteborg och vid Boden hade Andra Kammaren bifallit statsutskottets afstyrkande hemställan.

Som någon sammanjemkning mellan kamrarnes skiljaktiga beslut icke egt rum, hade någon Riksdagens skrifvelse rörande ifrågavarande utredning icke kommit till stånd, ej heller hade något belopp för ifrågavarande ändamål beviljats.

Med anledning af hvad inom Riksdagen förefallit beträffande berörda fråga, hade derefter Kongl. Maj:t den 14 maj 1897 förordnat en af såväl militärer som ledamöter af Riksdagens båda kamrar sammansatt komité för verkställande af en allsidig utredning rörande landets fasta försvar. Denna komité hade börjat sina arbeten den 20 maj sistnämnda år och afslutat sin verksamhet den 25 juli 1898, då densamma afgifvit sitt omfattande betänkande.

1898 års Riksdag hade således inträffat medan befästningskomiténs arbeten ännu pågingo, och dessa hade följaktligen icke kunnat läggas till grund för Kongl. Maj:ts proposition i ärendet till Riksdagen. I sagda proposition hade ock betonats, att, innan komitén inkommit med sitt betänkande, några anslag icke borde äskas till andra befästningsåtgärder än till dem, som då pågingo och ej utan allvarsamma olägenheter kunde afbrytas, såsom fallet vore med Karlsborgs fästningsbyggnad, eller som icke utan fara för neutralitetens upprätthållande kunde uppskjutas, tills de af berörda komité gjorda framställningarna hunnit blifva af Riksdagen behandlade. Då emellertid den återstående kostnaden för ordnandet af landets fasta försvar enligt den i 1896 års statsverksproposition angifna planen uppgått till omkring 33,000,000 kronor, vore detta belopp, enligt dåvarande statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet åsigt, uttryckt i anförandet till statsrådsprotokollet för den 14 januari 1898, så betydligt, att, äfven om det skulle kunna något nedsättas, detsamma dock synts böra fördelas på flera år. »Men under sådana förhållanden», hade det vidare hetat i berörda anförande, »synes det klokt och med en god statshushållning öfverensstämmande att under afvaktan på meromnämnda komités utlåtande afsätta en fond för stärkandet af vårt fasta försvar, medan statskassan har att uppvisa rikliga öfverskott.» Tillika hade framhållits nödvändigheten af att så snart som möjligt beställa åtminstone en del af den för fästningarna afsedda artillerimaterielen, om hvars behöflighet inga olika meningar förefunnes och som eljest, enligt hvad erfarenheten visade, ej med erforderlig skyndsamhet skulle kunna anskaffas. På grund häraf hade i statsverkspropositionen äskats ett belopp af 3,000,000 kronor för att efter Riksdagens medgifvande användas *till stärkande af landets fasta försvar*, dock med rätt för Kongl. Maj:t att af nämnda belopp under år 1899 använda högst 1,500,000 kronor för anskaffande af artilleri- och pansarmateriel till redan befintliga fästningar.

Vidare hade, i samband med ett anslag af 120,000 kronor för flyttning af en del utaf förråden å *Gotland* till *Tingstäde* och uppförande derstädes af nya förrådsbyggnader, äskats till inköp af den för befäst-

ningsarbeten och förråds anläggande erforderliga mark vid sagda ort 123,000 kronor.

I samma statsverksproposition hade ock Kongl. Maj:t hemstält, det Riksdagen måtte medgifva, att under år 1898 finge användas 240,000 kronor af en-per-mille-fonden till befästningsarbeten m. m. vid inloppet till *Göteborg* och i samband härmed för enahanda ändamål till utgående under år 1899 äskat ett belopp af 130,600 kronor.

Slutligen hade till fortsättande af arbetena på *Karlsborgs* fästning med Vaberget äskats ett anslag af 200,000 kronor, för att de pågående arbetena skulle kunna bedrifvas »till samma omfattning som hittills».

På föredragning af statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet hade ytterligare vid samma riksdag äskats *dels* ett belopp af 127,000 kronor till förbättrad bestyckning å befästningarna vid *Fårösund, dels* ock ett belopp af 225,000 kronor till minförsvar vid *Göteborg*.

Med afseende å ifrågavarande anslag till det fasta försvaret, hade Riksdagen bifallit propositionen om 3,000,000 kronor till *det fasta försvaret i allmänhet*, dock så att beloppet skulle utgå till stärkande af landets *dåvarande* fasta försvar, samt medgifvit Kongl. Maj:t rätt att häraf under år 1899 använda högst 1,500,000 kronor till anskaffande af artilleri- och pansarmateriel till redan befintliga fästningar, hvarjemte det äskade anslaget af 200,000 kronor till fortsättande af arbetena på *Karlsborgs* fästning beviljats.

Deremot hade de äskade anslagen till det fasta försvaret på *Gotland* och vid *Göteborg* afslagits, enär Riksdagen ej ansett skäl bevilja anslag till nya befästningsarbeten, innan befästningskomitén afslutat sina arbeten.

Det förutnämnda anslaget af 1,500,000 kronor, som skulle utgå under 1899, hade genom kongl. bref af den 9 december 1898 fördelats sålunda, att 607,500 kronor anslagits till arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffande af fästningsartillerimateriel till Vaxholm och Oscar-Fredriksborg samt Karlsborg, 285,000 kronor till arméförvaltningens fortifikationsdepartement för anskaffande af pansarmateriel till Vaxholm och Oscar-Fredriksborg samt till Vaberget och 607,500 kronor till marinförvaltningen hufvudsakligen för anskaffande af artillerimateriel till Kungsholmens fästning.

Befästningskomitén hade emellertid, såsom förut blifvit nämndt, den 25 juli 1898 afgifvit sitt betänkande, hvilket derefter för afgifvande af utlåtanden remitterats dels till chefen för fortifikationen, generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet samt t. f. chefen för generalstaben och dels till chefen för flottans stab samt stationsbefälhafvaren

vid flottans station i Karlskrona, hvarjemte marinförvaltningen sedermera anmodats yttra sig öfver stationsbefälhafvarens utlåtande och det af sistnämnda myndighet infordrade yttrande, som afgifvits af kommendanten å befästningarna vid Karlskrona.

Då nämnda myndigheter i november 1898 inkommit med sina yttranden, hade befästningsfrågan i sin helhet kunnat framläggas för 1899 års Riksdag.

I det statsverkspropositionen bifogade statsrådsprotokollet för den 13 januari 1899 hade omtalats de resultat, hvartill komitén kommit, jemte hufvudinnehållet af myndigheternas utlåtanden öfver komiténs betänkande. Tillika hade dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet angifvit sin egen utförligt motiverade ståndpunkt i denna fråga.

Då hufvudinnehållet af komiténs betänkande, hvilket jemlikt Kongl. Maj:ts beslut i sammandrag utdelats till samtliga ledamöter i Riksdagen, intagits i det 1899 års statsverksproposition bifogade statsrådsprotokollet för den 13 januari samma år, syntes det departementschefen icke nödigt att nu redogöra för betänkandets innehåll. Han anhölle emellertid att få i det följande fästa uppmärksamheten på vissa synpunkter, som vore af den vigt, att de företrädesvis borde beaktas, och erinrade till en början, att komiténs förslag, afsedt att genomföras under loppet af 10 år, upptoge kostnaden för befästnings- och bestyckningsåtgärder för förstärkning eller befästande af nedannämnda platser till följande belopp nemligen:

Vaxholm och Oscar-Fredriksborg	kronor	2,867,300: —
Karlskrona	»	4,900,000: —
Karlsborg	»	1,900,000: —
Gotland: Fårösund	»	407,200: —
Tingstäde	»	590,000: —
Boden	»	8,700,000: —
Göteborg	»	1,660,000: —
	Summa kronor	21,024,500: —

I denna slutsumma inginge dock hvarken en-per-mille-fonden eller kostnaden för minspärrning vid inloppet till Göteborg.

Mot vissa delar af komiténs förslag hade trenne af dess ledamöter reserverat sig. Dessa reservationer hade afsett dels tidpunkten för utförandet och i viss mån äfven omfånget af de s. k. sjöbefästningarna och dels den föreslagna fästningen vid Boden, rörande hvilken en reservant

förmenat, att frågan om dess behöflighet borde ytterligare utredas, medan de tvenne andra reservanterna hållit före, att fästningen, hvars nytta i vissa afseenden ej bestredes, borde komma till utförande först sedan de föreslagna befästningarna åt Stockholms sjösida, vid Karlskrona och Karlsborg fullbordats och då såsom spärrfästning i viss mening.

Myndigheterna — med undantag dock af chefen för flottans stab, hvilken haft en afvikande mening med afseende på Bodens betydelse, jemförd med en af honom ifrågasatt ny sjöfästning — hade i allt väsentligt instämt med komiterade beträffande de ifrågasatta befästningarnas antal, läge och allmänna beskaffenhet m. m. Deremot hade de ansett, att af komitén föreslagna inskränkningar och ändringar i förut angifna befästningsförslag skulle medföra åtskilliga olägenheter ur försvarssynpunkt, hvarförutom betonats, att kostnaden för de af komitén föreslagna befästningsanordningarna jemte bestyckning m. m. beräknats alltför låg.

I öfverensstämmelse med denna uppfattning hade myndigheterna föreslagit, dels att vid vissa fästningar en del anläggningar, hvilka komitén visserligen framhållit såsom önskvärda men af besparingsskäl ej upptagit, måtte komma till utförande, dels att en och annan förändring med afseende på en del detaljanordningar måtte vidtagas och dels slutligen, att den af komitén beräknade kostnaden för vissa befästnings- och bestyckningsanordningar måtte höjas med större eller mindre belopp. Till följd häraf hade de till landtförsvaret hörande myndigheterna hemstält om en höjning i det af komitén angifna kostnadsbeloppet af tillsammans 1,189,244 kronor, hvartill skulle komma kostnaden för vissa försvarsåtgärder, föreslagna dels af chefen för flottans stab, dels ock af kommendanten å befästningarna vid Karlskrona, hvilka åtgärder skulle betinga en kostnad af tillsammans 1,235,500 kronor (eventuelt ännu högre belopp).

Dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet hade i sitt ofvannämnda anförande till statsrådsprotokollet för den 13 januari sistlidet år i hufvudsak anslutit sig till myndigheternas åsigt beträffande sättet och kostnaderna för planens genomförande, under framhållande af sitt gillande af den utaf komitén föreslagna planen samt den sakrika och allsidiga utredning, som kommit befästningsfrågan till del. Dessa kostnader skulle enligt statsrådets förslag uppgå till ett sammanlagdt belopp af 23,625,594 kronor och således komma att med i rundt tal 2,600,000 kronor öfverstiga den af komitén beräknade kostnadssumman. Beträffande tidrymden, inom hvilken befästningsplanen enligt komiténs förslag skulle komma till utförande, eller 10 år, hade statsrådet ansett såväl densamma som ock förslaget till fördelning på perioder vara väl

motiverade, men då frågan om fästningsartilleripersonalens organisation ännu ej vore så utredd, att den kunde föreläggas Riksdagen, och denna fråga stode i samband med den om anläggandet af en ny fästning, hade statsrådet ansett skäl ej vara för handen att vid ifrågavarande riksdag framlägga hela den för första perioden föreslagna arbetsplanen med äskande af det för densammas genomförande erforderliga beloppet, utan derför förordat, att den af komitén angifna första perioden delades i tvenne, hvardera på 2 år. Under den första af dessa, som skulle omfatta åren 1899 och 1900, borde årsanslagen — 3,000,000 kronor för hvartdera året — användas till stärkande af landets nuvarande fasta försvar, hvarjemte en-per-mille-fonden då borde utgå. Under den senare eller åren 1901 och 1902 borde årsanslagen deremot afse såväl det nuvarande fasta försvaret som ock nya befästningsanordningar i öfverensstämmelse med hvad komitén föreslagit.

På grund af hvad statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sålunda anfört, hade Kongl. Maj:t af Riksdagen äskat:

dels medgifvande att under år 1899 använda den ännu ej disponerade återstoden, 1,500,000 kronor, af det utaf 1898 års Riksdag på extra stat för år 1899 till stärkande af landets nuvarande fasta försvar beviljade anslag;

dels anvisande för samma ändamål på extra stat för år 1900 af 2,200,000 kronor;

dels ock medgifvande, ej mindre att 50,000 kronor af en-per-mille-fonden finge under år 1899 användas till befästningsarbeten jemte bestyckning och anordningar för försvarets ledning vid inloppet till Göteborg, än äfven att för samma ändamål nämnda fonds återstod, beräknad till 220,000 kronor, finge under år 1900 användas.

I sammanhang härmed hade Kongl. Maj:t, på statsrådet och chefens för sjöförsvarsdepartementet föredragning, å extra stat för år 1900 äskat ett belopp af 800,000 kronor till fästningsartillerimateriel för Karlskrona befästningar och batterierna vid Fårösund.

Riksdagen hade, på sätt Kongl. Maj:t sålunda begärt, beviljat till det fasta försvaret 3,000,000 kronor på extra stat för år 1900 samt medgifvit Kongl. Maj:t rätt att för uppgifvet ändamål under 1899 använda 1,500,000 kronor af förut beviljadt anslag, äfvensom att till ett minflankeringsbatteri vid inloppet till Göteborg använda en-per-mille-fonden, delad så som i statsverkspropositionen angifvits.

Det nyssnämnda beloppet, 1,500,000 kronor, hade genom kongl. bref af den 16 juni sistlidet år disponerats sålunda, att 1,094,956 kronor anslagits till befästningsarbeten vid Vaxholm och Oscar-Fredriksborg, Karls-

krona, Karlsborg och Fårösund, 231,044 kronor till bestyckningsanordningar vid Vaxholm och Oscar-Fredriksborg samt 174,000 kronor till bestyckningsanordningar vid Karlskrona och Fårösund.

Slutligen hade det till utgående under innevarande år anslagna beloppet af 3,000,000 kronor genom kongl. bref af den 8 sistlidne december sålunda fördelats: till *befästningsarbeten* vid Vaxholm och Oscar-Fredriksborg, Karlskrona, Karlsborg och Fårösund tillsammans 1,437,588 kronor, till *bestyckningsanordningar* vid Vaxholm och Oscar-Fredriksborg 762,412 kronor samt vid Karlskrona och Fårösund 800,000 kronor.

Det af Riksdagen till utgående under åren 1899 och 1900, motsvarande de båda första åren af den i befästningskomitén angifna 1:a perioden, beviljade beloppet af 6,000,000 kronor till stärkande af landets nuvarande fasta försvar jemte det af 1898 års Riksdag till utgående under år 1899 beviljade beloppet af 200,000 kronor till Karlsborgs fästning hade sålunda användts till befästnings- och bestyckningsanordningar vid nedannämnda fästningar och kustbatterier, nemligen:

Vaxholm och Oscar-Fredriksborg	2,684,600	kronor
Karlskrona	2,211,300	»
Karlsborg	993,900	»
Gotland: Fårösund	310,200	»

allt uttryckt i runda tal.

Dessutom hade en-per-mille-fonden tagits i anspråk för sitt ändamål, Göteborgs befästande.

Enligt befästningskomiténs betänkande skulle således återstående kostnaden utgöra vid:

Vaxholm och Oscar-Fredriksborg	182,700	kronor
Karlskrona	2,688,700	»
Karlsborg	906,100	»
Gotland: Fårösund	97,000	»
Göteborg	1,660,000	»

Chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren hade emellertid i skrifvelse af den 14 november sistlidet år rörande extra ordinarie anslag till rikets fästningsbyggnader under åren 1901 och 1902 utgått från den beräkning af kostnaden för ifrågavarande befästningar, som af dem verkstälts vid granskningen af komiténs betänkande och som funnes intagen uti deras i sammandraget af nämnda betänkande intagna ut-

låtande öfver detsamma. Förut vore antydt, hurusom berörda myndigheter ansett sig af anförda skäl böra föreslå en större eller mindre ökning i de af komitén angifna kostnadsbeloppen, hvilken ökning i vissa fall uppginge till afsevärda belopp.

Departementschefen har förklarat, att han, utan att vilja bestrida, att myndigheternas hemställan om de af komitén uppgifna kostnadsbeloppens förhöjning vore befogad så till vida, som de ständigt ökade material- och arbetsprisen med nödvändighet betingade en ökad kostnad, detta desto mera som åtskilliga af komiténs uppgifter hvilade på af myndigheterna för några år tillbaka verkstälda beräkningar, dock icke ansåge, att de befästnings- och bestyckningsanordningar, som af myndigheterna förklarats nödvändiga, men med hvars utförande komitén ansett kunna anstå, borde komma till utförande under den närmaste framtiden, och att han på grund häraf hölle före, att de belopp, som i myndigheternas utlåtanden upptagits för dylika anordningar, icke för närvarande syntes böra medräknas. Han ville i detta sammanhang erinra om några af de synpunkter, som vid frågans behandling varit bestämmande för komitén, och hvilka han såsom komiténs ordförande till alla delar biträdt samt fortfarande ansåge fullt hållbara, men hvilka, enligt hans åsigt, icke alltid tillbörligt beaktats, när det gält att afgifva ett omdöme om komiténs arbete.

I den skrifvelse, hvarmed komiterade aflemnat sitt betänkande, hade nemligen anförts, hurusom vid afgifvandet af förslag till ordnandet af vårt lands fasta försvar komiterade haft att taga hänsyn icke allenast till önskvärdheten af att detta försvar ordnades på ett sätt, som i möjligaste mån motsvarade fordringarna i strategiskt, taktiskt och tekniskt afseende, utan ock till nödvändigheten af att med hänsyn till vårt lands begränsade ekonomiska tillgångar iakttaga tillbörlig sparsamhet, hvilket senare föranledt komiterade bland annat såväl att vid förslagen till fullständigandet af nuvarande befästningar utesluta åtskilligt, som kunnat vara önskligt, och endast föreslå sådana åtgärder, hvilka de funnit alldeles oundgängliga, som ock att på liknande sätt i fråga om nyanläggningar »afstå från definitiva förslag till sådana å flera punkter, der ett fast försvar varit ur strategisk synpunkt fördelaktigt, på det att, utan öfverskridande af landets ekonomiska bärkraft, sådana befästningar, som äro företrädesvis nödvändiga för bevarandet af landets neutralitet, måtte kunna komma till utförande, och har dervid behörig hänsyn måst tagas äfven till under senare tid inträffade förändringar beträffande landets strategiska läge».

Slutligen hade komiterade erinrat, att den snabba utveckling, hvaruti

såväl befästningskonsten som artillerivetenskapen befunne sig, äfven föranledde en viss begränsning, när det gällde afgifvandet af en detaljerad befästningsplan.

På grund af hvad komiterade sålunda anfört, hade de ansett sig böra afgifva förslag endast till sådana förstärkningsarbeten och nyanläggningar, som, utan öfverskridande af våra tillgångar, kunde och borde utföras under den närmaste framtiden, en tidsperiod, hvilken komiterade ansett böra bestämmas till 10 år.

Häraf syntes tydligt framgå, att, fastän komitén af besparingsskäl icke ansett sig böra föreslå vissa anläggningar eller bestyckningsåtgärder, som myndigheterna betecknat såsom nödvändiga, sådana likväl framdeles skulle kunna komma till utförande. Det hade endast gält att tillse, att, så snart tillgängliga medel det medgåfve, våra nuvarande fästningar skulle blifva satta i fullt försvarbart skick och de allra vigtigaste strategiska punkterna i olika delar af vårt land skyddade medelst permanenta befästningar nog starka för det med dem afsedda ändamålet. Hvad som derutöfver kunde anses erforderligt för det fasta försvarets stärkande, syntes framdeles böra blifva föremål för utredning och pröfning, så att hvad dervid kunde anses nödigt och önskvärdt att tillkomma, sedan de af komitén föreslagna befästningsanordningarna blifvit fullbordade, måtte komma till utförande.

Med tillämpning af nämnda grundsatser hölle departementschefen före, att för närvarande pågående arbeten å batterier och öfriga anläggningar, tillhörande landets nuvarande fästningar, borde, så vidt icke alldeles särskilda skäl till ett annat förfaringssätt föranledde, fullbordas i enlighet med befästningskomiténs förslag. Åfvenså ansåge han, att några nya befästnings- och bestyckningsåtgärder förutom de af komitén föreslagna, så framt ej sådana, i enlighet med hvad förut anförts, redan beslutits, tills vidare icke borde komma till utförande.

Det af chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren i förenämnda skrifvelse till utgående under åren 1901 och 1902 — motsvarande andra hälften af den utaf befästningskomitén angifna 1:a perioden — ifrågasatta beloppet, omkring 693,000 kronor, till fullbordande af *Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs* fästning utgjorde, såsom af skrifvelsen framginge, återstoden af den till 3,377,644 kronor uppgående kostnad, som enligt myndigheternas beräkning fästningens fullbordan skulle betinga. Ehuruväl sagda, äfven i fjolårets statsverksproposition angifna kostnadssumma ej obetydligt öfverstege den af komitén föreslagna, 2,867,300 kronor, måste, såsom förhållandena nu utvecklat sig, fästningens fullbordan äfven efter komiténs plan medföra en afsevärdt större kostnad, än

som beräknats. Å ena sidan bjöde nemligen nödvändigheten att med det snaraste — och senast, såsom ock af komitén föreslagits, inom utgången af den ofvannämnda 1:a perioden — fullborda vår utan tvifvel vigtigaste fästning, så att densamma måtte varda fullkomligt i stånd att fylla sin ansvarsfulla uppgift: hufvudstadens tryggande från sjösidan. Å andra sidan förorsakade den högst betydliga stegringen i material- och arbetskostnad, uppgående exempelvis hvad vissa jern- och stålkonstruktioner beträffar till 40 procent och mera utöfver de för endast ett par år sedan gängse pris, och hvilken för närvarande ej visade någon tendens att falla, en väsentligt ökad såväl byggnads- som bestyckningskostnad och följaktligen äfven en motsvarande ökning i de af komitén beräknade belopp. Dessutom hade berörda myndigheter, i likhet med komiterade, förutsatt, att de medel, som afsåges för det fasta försvaret, skulle beviljas till stärkande af detta försvar *i dess helhet,* periodvis enligt den uppgjorda planen, hvadan det öfverskott utöfver den verkliga kostnaden, som vid en fästningsbyggnad möjligen skulle kunna uppstå, kunde tillgodokomma en annan fästningsbyggnad, för hvilken tilläfventyrs brist uppkomme. Fördelarne häraf vore påtagliga och ådagalades för öfrigt till fullo i myndigheternas utlåtande öfver komiténs betänkande.

Liknande synpunkter, som anförts beträffande Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning, gjorde sig ock gällande, när det vore fråga om att stärka *Karlskrona* fasta försvar. Nödvändigheten af att vår flottas hufvudstation vore tryggad medelst tidsenliga befästningar hade af komitén klart ådagalagts och vore äfven utförligt nog motiverad i de anföranden till statsrådsprotokollet, som åtföljt Kongl. Maj:ts propositioner till närmast föregående Riksdagar. Åsigterna härom syntes ej heller vara delade, lika litet som någon meningsskiljaktighet syntes förefinnas rörande de under utförande varande eller af komitén föreslagna befästnings- och bestyckningsåtgärdernas ändamålsenlighet. Enligt befästningskomiténs förslag till periodindelning skulle under 1:a perioden utföras de af ofvannämnda åtgärder, som företrädesvis afsåge stora inloppets tryggande. Kostnaden för härför erforderliga befästnings- och bestyckningsåtgärder vore af komitén beräknad till 3,800,000 kronor. Såsom af det förut sagda framginge, hade under åren 1899 och 1900 för berörda ändamål utgifvits eller disponerats en summa af 2,211,300 kronor, hvadan återstoden skulle utgöra 1,588,700 kronor. Chefen för fortifikationen hade emellertid i den förutnämnda skrifvelsen af den 14 november sistlidet år upptagit kostnaden för de återstående befästningsåtgärderna till omkring 790,000 kronor, hvilket belopp tillsammans med kostnaden för bestyckningens fullbordande, hvarom statsrådet och chefen för sjöförsvars-

departementet skulle komma att göra framställning i samband med hemställan om anslag till bestyckningsåtgärder vid Fårösund, antagligen skulle ej oväsentligt öfverstiga den ofvan anförda, på komiténs uppgift grundade kostnaden. Detta vore ock en gifven följd af samma förhållanden, som gjort sig gällande vid beräkningen af kostnaden för Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästnings fullbordande och hvarom i det föregående vore taladt. I sammanhang härmed ville departementschefen erinra, att genom den redan beslutade öfverflyttningen af våra äldre pansarbåtars grofva kanoner till det fasta kustförsvaret, hvilka pjeser afsåges att uppställas i Karlskrona sjöbefästningar, försvaret härstädes komme att vinna ett högst afsevärdt tillskott i kraft utan att den af komitén beräknade kostnaden öfverskredes.

Med afseende på *Karlsborgs* fästning hade chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren föreslagit, att till fullföljande af arbetena på densamma jemte Vaberget ett anslag af 200,000 kronor måtte få utgå under hvartdera af åren 1901 och 1902. Såsom af befästningskomiténs betänkande framginge, hade komiterade, vid afgifvande af förslag till kostnadernas fördelande på perioder, äfven tänkt sig ett årsanslag af 200,000 kronor — utom det af 1898 års Riksdag till utgående under 1899 beviljade lika stora beloppet — böra afses för nämnda fästning, och borde skälen härför tillräckligt tydligt framgå af komitébetänkandet och sammandraget af detta. Kostnaden för fästningens förstärkning under 1:a perioden vore af komitén beräknad till 1,000,000 kronor. Häraf hade redan utgifvits eller disponerats ett belopp af 993,900 kronor, hvaraf 360,000 kronor uteslutande för södra Vabergsfortets pansartorn. Att sålunda redan nu så godt som hela den ofvannämnda för 1:a perioden beräknade kostnadssumman disponerats, hade hufvudsakligen berott derpå, att de båda pansartornen anskaffats, samtidigt med att arbetena i öfrigt på fästningen fortsatts såsom vanligt. Denna åtgärd borde emellertid, enligt hvad departementschefen vidare framhållit, följdrigtigt föranleda till, att arbetena under den närmaste framtiden bedrefves i mindre omfång än under de senaste åren. Ett annat tillvägagående skulle vara en afvikelse från den af komitén föreslagna planen för stärkandet af landets fasta försvar i dess helhet, hvilken så vidt möjligt borde följas.

Chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren hade i sin ofvannämnda skrifvelse framhållit nödvändigheten af att fortast möjligt fullborda befästningarna vid *Fårösund*, och häruti förklarade sig departementschefen till fullo instämma. Enligt såväl myndigheternas som befästningskomiténs förslag skulle nämnda befästningar (batterier) vara

fullbordade inom den 1:a perioden. Kostnaden härför vore af komitén beräknad till 407,200 kronor. Som för åren 1899 och 1900 för berörda ändamål ett belopp af 310,200 kronor disponerats, skulle den återstående kostnaden för batteriernas fullbordande och bestyckning belöpa sig till 97,000 kronor, af hvilken kostnadssumma 87,000 kronor (befästningskostnad) ifrågasattes att bestridas af 4:e hufvudtitelns anslag, medan återstoden (artillerikostnad) skulle utgå från 5:e hufvudtiteln. Rörande den sistnämnda delen skulle statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet komma att göra framställning i samband med frågan om anslag till fulländandet af bestyckningen af Karlskrona befästningar. Någon ökning i den af komitén angifna kostnaden för ifrågavarande jemförelsevis enkla anläggningar, i hvilka några särskildt dyrbara konstruktioner ej ingå, vore af myndigheterna icke ifrågasatt.

Med afseende på *Göteborgs* befästande åt sjösidan hade, såsom af det förut anförda framginge, Riksdagen medgifvit Kongl. Maj:t rätt att använda en-per-mille-fonden, beräknad till 270,000 kronor, till anläggning af ett minflankeringsbatteri vid inloppet till staden. I befästningskomiténs betänkande hade de befästnings- och andra försvarsåtgärder, som vore ämnade att under 1:a perioden utföras, angifvits vara förutom nämnda batteri äfven försänkningar, en del anordningar för försvarets ledning samt en tygförrådsbyggnad, hvarjemte afsetts, att den för positionen erforderliga minmaterielen då skulle anskaffas. Kostnaden för ifrågavarande anordningar (utom minmaterielen) hade beräknats till 365,000 kronor. Då, såsom af chefens för fortifikationen och generalfälttygmästarens förut åberopade skrifvelse framginge, minflankeringsbatteriet afsetts att utföras i samband med försänkningarna, hvarför kostnadsberäkningarna ock uppgjorts under denna förutsättning, men detta till följd af Riksdagens beslut — hvilket inneburit en inskränkning i hvad Kongl. Maj:t uti statsverkspropositionen till förlidet års Riksdag ifrågasatt rörande bemälda fonds användning — icke kunde ske, hade nämnda myndigheter hemstält, att Kongl. Maj:t måtte tillerkännas rätt att, i den mån sådant utan hinder för nämnda batteris fullbordande kunde ske, använda en-per-mille-fonden äfven till bestridande af kostnaderna för försänkningarna. Enär dessa senare icke af någon lika effektiv och billig stängsellinie kunde ersättas, men spärrningen, för att kunna fylla sitt ändamål, hindrandet af fiendtliga fartygs inträngande i Göteborgs hamn, måste vara fullständig, funne departementschefen det vara tydligt, att myndigheternas ifrågavarande hemställan vore fullt befogad, hvarför han ansåge sig böra tillstyrka bifall till densamma.

Redan uti myndigheternas yttrande öfver befästningskomiténs be-

tänkande hade påvisats, hurusom under de senaste åren utförda noggranna undersökningar rörande försänkningarnas anordnande ådagalagt, att den af komitén upptagna kostnaden för nämnda anläggningar, hvilken grundade sig på äldre undersökningar, vore för lågt beräknad. Detsamma hade anförts äfven i skrifvelsen af den 14 november sistlidet år, hvaruti påvisats, att beloppet borde ökas med 12,000 kronor, hvartill skulle komma kostnaden för inköp af behöfliga redskap och instrumentalier, såsom rälväg, bogserpråmar, en bogserångare m. m., hvilka emellertid äfven, åtminstone delvis, kunde komma blifvande befästningsarbeten till godo och derefter försäljas. Då, efter hvad departementschefen inhemtat, det icke syntes troligt, att något billigare sätt, såsom genom förhyrning, gåfves för att anskaffa dessa redskap och instrumentalier, borde det förut beräknade kostnadsbeloppet för försänkningarna, i enlighet med myndigheternas framställning, höjas. Att de förhöjda material- och arbetspriserna äfven komme att inverka på den af komitén beräknade totalkostnaden för ifrågavarande befästningsanordningar, vore gifvet. Tillsammans med det af komitén likaledes till utgående under 1:a perioden föreslagna kostnadsbeloppet af 35,000 kronor till anordningar för försvarets ledning och en tygförrådsbyggnad skulle återstående kostnaden för nu ifrågavarande arbeten uppgå till 160,000 kronor, hvilken summa med 65,000 kronor öfverstege den af komitén beräknade. Beträffande anskaffandet af den erforderliga minmaterielen, skulle statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet derom göra framställning. Innan utgången af nästkommande år skulle på detta sätt således, i enlighet med myndigheternas förslag, inloppet till Göteborg vara, åtminstone nödtorftigt, tryggadt. Om betydelsen häraf, vare sig ur politisk, strategisk eller ekonomisk synpunkt, borde väl numera, ansåge departementschefen, efter erfarenheterna från kriget mellan Spanien och Amerikas Förenta stater samt sedan det vid fredskonferensen i Haag väckta förslaget om förbud mot bombardering af öppna kuststäder strandat, ej mera än en mening förefinnas.

Hvad slutligen beträffade tillgodoseendet af öfre Norrlands fasta försvar, skulle enligt komiténs förslag arbetena på den föreslagna fästningen vid *Boden* börja under 1:a perioden och bedrifvas med sådan kraft, att vid periodens slut de båda vigtigaste fästena skulle vara fullt färdiga och bestyckade, hvarjemte åtskilliga andra arbeten då ock skulle vara verkstälda. Kostnaden härför vore af komitén beräknad till 4,000,500 kronor. Emellertid hade förbehållet, att den summa af 3,000,000 kronor, som Kongl. Maj:t äskat och Riksdagen anvisat till utgående under hvartdera af de båda första åren af 1:a perioden (1899 och 1900), skulle

användas endast till stärkandet af landets nuvarande fasta försvar, föranledt, att arbetena på Boden ännu ej kunnat taga sin början. Genom att större anslag, än som beräknats, blifvit, enligt hvad i det föregående vore anfördt, anvisade för det *nuvarande* fasta försvaret, hade dessutom den återstående delen af det till utgående under perioden föreslagna beloppet (6,000,000 kronor), hvilken del skulle afses för Boden, blifvit ej obetydligt mindre än hvad af komitén föreslagits. Emellertid borde, enligt hvad af chefens för fortifikationen och generalfälttygmästarens förut anförda skrifvelse framginge, under 1:a året endast förberedande arbeten, påkallande en jämförelsevis mindre kostnad, vid Boden utföras, hvadan något behof af större anslag icke under detta år skulle föreligga. Deremot borde alla tillgängliga medel d. v. s. återstoden af 1:a periodens anslag, sedan redan befintliga fästningar tillgodosetts, anslås till arbetena på fästningen under 2:a arbetsåret. Det härför disponibla beloppet uppginge till omkring 2,300,000 kronor.

Departementschefen har, beträffande den militära betydelsen af fästningsanläggningen vid Boden, anfört följande.

Behofvet af en fast punkt för att tjena såsom förrådsort (bas) och stöd för den härafdelning, som under ett eventuelt krig finge i uppdrag att försvara den nordligaste delen af vårt land, och på samma gång spärra en anfallscorps' anmarschväg vore så klart framhållet i befästningskomiténs betänkande, att derom knappast något syntes vara att tillägga. Departementschefen ville endast erinra derom, att om vi ville med framgång försvara ifrågavarande landsdel, måste försvarscorpsen göras så vidt möjligt oberoende af sin för afbrott utsatta förbindelselinie, hvilken våra tillgångar ej medgåfve att genom permanenta befästningar och andra försvarsåtgärder fullt trygga, men detta kunde ej, såsom komitén ock visat, ske på annat sätt än genom anläggandet derstädes af den ifrågasatta fästningen. Då fästningens hufvudsakliga — men långt ifrån enda — ändamål vore att medgifva en *koncentrering* af de stridskrafter, hvaröfver vi för försvaret af vår norra landgräns kunde förfoga, så att en stor del af dessa ej skulle behöfva afses till förbindelseliniens skydd, insåges, att det af tvenne reservanter åberopade skälet mot fästningens uppförande, att ifrågavarande förbindelselinie lätt kunde afskäras, tvärtom — såsom ock af t. f. chefen för generalstaben, chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren i dessa myndigheters gemensamma utlåtande öfver befästningskomiténs betänkande framhållits — vore egnadt att ådagalägga fästningens stora betydelse. Komme denna anläggning ej till stånd skulle dels till följd af ofvannämnda förhållande, dels till följd af andra på krigföringen inverkande, i komiténs betänkande närmare angifna omständig-

heter befälhafvaren för försvarscorpsen efter allt att döma blifva ställd inför ett hardt när olösligt problem, och detta vare sig ett eventuelt anfall egde rum på sommaren eller på vintern. Den sannolika utgången vore följaktligen lätt att förutse. Efter upprepade strider måste nemligen försvarscorpsen nödgas utrymma öfre Norrland, hvilken landsdel af fienden skulle besättas och dermed, antagligen för alltid, vara för Sverige förlorad.

Denna landsdel vore dock alltför mycket värd för att vi icke skulle göra allt hvad vi kunde, utan att dermed blotta det öfriga landet, för att få bibehålla densamma. Den vid sammandraget öfver befästningskomiténs betänkande fogade tabellen öfver folkmängds- och förmögenhetstillväxten i öfre Norrland, jemförd med motsvarande tillväxt i öfriga delar af landet, utvisade med all önskvärd tydlighet, i hvilken snabb utveckling ifrågavarande landsdel för närvarande befunne sig, och i betänkandet hade såsom exempel härpå anförts, att sedan år 1870 folkmängdstillväxten (i procent uttryckt) inom Norrbotten varit 6 gånger så stor som inom Svea- och Götaland. Det lede intet tvifvel, att denna utveckling komme att fortgå ännu hastigare, när Luleå—Ofotenbanan i en nära framtid blefve fullbordad och den redan för närvarande i stor skala pågående grufdriften ytterligare ökad. Departementschefen ville ock i detta sammanhang erinra om de betydliga direkta inkomster, som, förutom skogsmedel och bevillningar, genom jernvägen Luleå—Gellivare tillfördes statskassan, och hvilka naturligtvis komma att i en framtid, då nämnda jernväg framdragits till Atlantiska hafvet och en sammanhängande jernvägsförbindelse rundt norra delen af Bottniska viken kommit till stånd, i ej ringa grad ökas.

I hvarje fall kräfde dock omtanken för *landets försvar i dess helhet*, att berörda fästning komme till stånd. Det måste nemligen anses till fullo ådagalagdt såväl genom de betänkanden och öfriga aktstycken, behandlande sagda spörsmål, hvilka af olika chefer (t. f. chefer) för generalstaben under senare år till Kongl. Maj:t ingifvits, som af befästningskomiténs betänkande, att vårt lands hela strategiska läge komme att omskapas dels genom öfre Norrlands alltjemt fortgående utveckling och dels, samt hufvudsakligen, genom den jernvägsförbindelse mellan Sverige och Finland, som i en snar framtid syntes böra komma till stånd. Att denna jernväg skulle varda af en stor betydelse i nämnda afseende, kunde ock, såsom af det föregående framginge, sägas vara inom Riksdagen erkändt, då hvardera kammaren under 1897 års riksdag, i fråga om hemställandet om en fullständig utredning rörande landets fasta försvar, uttalat sig i denna rigtning. Men blefve landets hela strate-

giska läge ett annat än det hittills varit, följde ock, att de anstalter, som på grund häraf ansåges böra vidtagas till landgränsens försvar, skulle vara af den största betydelse för landets försvar i dess helhet. Departementschefen tilläte sig i detta afseende hänvisa äfven till statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementets anförande till statsrådsprotokollet för den 13 januari 1899 vid föredragning af Kongl. Maj:ts proposition till samma års Riksdag, der han yttrat, att om öfre Norrland en gång af en anfallscorps besatts, måste, på grund af militärgeografiska och strategiska förhållanden, försvaret af den öfriga delen af Norrland möta de allra största svårigheter, »och», hade det vidare hetat, »hvad förlusten af ena hälften af vårt land innebär, torde ligga i öppen dag». I sammanhang härmed hade äfven bemötts chefens för flottans stab uppfattning, i hans yttrande öfver komiténs betänkande, angående det relativa värdet af en fästning vid Ångermanelfvens mynning såsom replipunkt för flottan, hvilken befästningsanläggning han ansett böra föregå anläggandet af en landfästning i Norrland. I nämnda statsrådsprotokoll hade nemligen bland annat yttrats: »Då ett anfall öfver landgränsen, såsom möjligt att utföra under *alla* förhållanden, är på samma gång mycket sannolikare och, såsom af komiténs betänkande äfven framgår, vida farligare än en sjöexpedition med mellersta delen af Norrland såsom mål, synes intet tvifvel gerna kunna råda derom, att tryggandet af landgränsen, som ligger helt och hållet öppen för anfall, är en angelägenhet, hvars ordnande bör föregå ifrågavarande replipunkts anläggning.» Fullkomligt delande denna mening, ansåge nu departementschefen sig böra betona, hurusom af betänkandet framginge, att just insigten om den af komitén föreslagna fästningens betydelse för landets försvar i dess helhet varit af afgörande inflytande vid fattandet af dess beslut.

Vidkommande platsen för den ifrågasatta fästningen, hade, redan första gången frågan om anläggandet af en befästning i öfre Norrland kommit på tal, densamma föreslagits att förläggas vid *Boden,* och till samma resultat hade äfven kommit såväl samtliga myndigheter, hvilka yttrat sig om nämnda landsdels försvar, som ock, efter en synnerligen grundlig utredning, befästningskomitén. Då någon annan strategisk punkt af samma betydelse som den vid Norrbottens vigtigaste försvarslinie, Lule elf, belägna jernvägs- och landsvägsknuten Boden icke funnes, och denna dertill genom en, man må väl säga, lycklig slump i taktiskt afseende erbjöde synnerligen stora fördelar, syntes ej heller någon tvekan kunna uppstå om fästningens lämpligaste läge.

Med afseende på fästningens omfång och beskaffenhet för öfrigt öfverensstämde de förutnämnda militära myndigheterna och komiterade,

de senare efter en äfven beträffande denna fråga särdeles grundlig undersökning, derutinnan, att fästningen borde gifvas så pass stort omfång, att densamma kunde tjenstgöra såväl som förråds- och operationssom ock såsom spärrfästning. Genom att, som tvenne reservanter ifrågasatt, utföra fästningen enbart såsom spärrfästning skulle visserligen en anfallscorps' *hufvud*operationslinie spärras och dermed äfven jernvägs- och landsvägsbron öfver Lule elf tryggas, men då fästningen icke kunde innesluta försvarscorpsens förråd och ej heller medgåfve denna corps full frihet i sina operationer, skulle den endast ganska ofullständigt fylla de uppgifter man ansett böra tillkomma en fästning i öfre Norrland, allraminst den vigtigaste: att göra försvarscorpsen oberoende af sin förbindelselinie. Dertill komme, att en spärrfästning vid Boden af den beskaffenhet, som terrängförhållandena oundgängligen kräfde, skulle, enligt hvad af komiténs betänkande framginge, kräfva en kostnad af minst 7,000,000 kronor, således högst 1,700,000 kronor mindre än hvad fästningen, utförd till af komitén och myndigheterna föreslaget omfång, skulle kosta enligt de gjorda beräkningarna. Fördelarna af detta senare alternativ vore, enligt hvad komitén slutligen framhållit, så stora, att de mer än väl uppvägde den jemförelsevis obetydligt ökade kostnaden, och i sjelfva verket vore det en dålig hushållning att för en inbesparing af ett par millioner kronor afstå från fördelar, som med all säkerhet vore oskattbara, då det gällde att försvara landet.

Ej heller kunde det gerna komma i fråga att minska de föreslagna verkens motståndsförmåga eller ersätta dem med provisoriska (passagera) anläggningar. Befästningar i allmänhet vore ju hufvudsakligen afsedda för att vid tryggandet af i strategiskt afseende vigtiga punkter spara lefvande stridskrafter och medgifva dessas användande till största möjliga styrka i öppna fältet. Men ju svagare befästningarna i och för sig vore, desto starkare måste, relativt sedt, den truppstyrka, som skulle försvara dem, vara, och desto mindre styrka kunde frigöras för operationerna. För öfrigt kunde vid strider om befästa stödjepunkter, sådan som den ifrågavarande, truppantalet aldrig till fyllest ersätta starkare befästningsformer, lika litet som det kunde ersätta ett kraftigare artilleri. Hvad särskildt Bodens föreslagna befästningar beträffade, kunde, såsom komitén visat, dessa ej ersättas vare sig af en större besättningsstyrka eller af svagare (provisoriska) verk, enär dels terrängförhållandena icke medgåfve anordnandet af lämpliga, befästa fältställningar vid punkten i fråga, dels tillräcklig tid till utförande af provisoriska befästningsanläggningar med nära nog fullkomlig visshet komme att saknas.

Med afseende slutligen på tidpunkten för fästningens anläggning hade komitén, efter att hafva omnämnt, hurusom chefen för landtförsvarsdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet för den 14 maj 1897 framhållit önskvärdheten af att fästningen måtte blifva färdig samtidigt med att den mot gränsen ledande jernvägen nått sitt slutmål, anfört: I öfverensstämmelse härmed hafva ock komiterade ansett arbetena på den föreslagna befästningen vid Boden ovilkorligen böra redan under den första fyraårsperioden upptagas, hvilket, derest den af komiterade för denna period ifrågasatta anslagssumman godkännes, jemväl kan ske, utan att de för de äldre befästningarnas sättande i försvarbart skick såsom oundgängliga ansedda åtgärderna derigenom undanskjutas. Å andra sidan, och för den händelse den af statsutskottet vid 1896 års riksdag uttalade åsigten, att de äldre befästningarna i första hand borde fullbordas, skulle anses böra föranleda arbetets koncentrerande under periodens första år på redan anlagda befästningar, blefve likväl, med den af komiterade föreslagna omfattningen af 1:a periodens arbeten, befästningen vid Boden, inom periodens slut, i så vidsträckt omfattning påbörjad och förd framåt, att dess fullbordande derigenom icke försenades».

Såsom af det förut sagda framginge, hade, genom att det af Riksdagen till utgående under periodens båda första år anvisade beloppet af 6,000,000 kronor endast fått användas till stärkande af landets nuvarande fasta försvar, just en sådan koncentrering, som den af komitén i ofvannämnda anförande ifrågasatta, egt rum, och genom att, i likhet med hvad chefen för fortifikationen och generalfälttygmästaren i ofta åberopade skrifvelse föreslagit, afse allra största delen af det anslag, som skulle utgå under periodens 3:e år (1901), äfvenledes till nu befintliga befästningar, skulle dessa komma att befinna sig i försvarbart skick innan de egentliga arbetena på fästningen vid Boden skulle taga sin början. Att dessa icke skulle kunna utföras till den omfattning, som komitén föreslagit för den 1:a perioden, berodde sålunda på förhållandenas magt, och kunde icke hjelpas. Men bedrefves arbetena med desto större kraft under 2:a periodens första år, borde man kunna hysa grundad förhoppning att åtminstone de vigtigaste fästena skulle vara fullbordade samtidigt med eller i alla fall ej långt efter det att norska och finska jernvägsnätet sammanknutits.

Att ytterligare uppskjuta anläggandet af fästningen i fråga, kunde icke försvaras. Tidens lärdomar borde beaktas, hvilka visade till huru stor fördel fästningar vore vid ett lands försvar. Statsverkets tillgångar medgåfve nu detta nödvändiga stärkande af försvaret.

Utskottet har emot Kongl. Maj:ts förslag att den för innevarande år till ett minflankeringsbatteri vid inloppet till Göteborg anvisade åter-

stoden af en-per-mille-fonden måtte få, i den mån sådant utan hinder för nämnda batteris fullbordande kan ske, användas äfven till försänkningarne derstädes, hvilka försänkningar utgöra en nödvändig del af den försvarslinie, hvartill nämnda batteri hör, icke funnit något att erinra och tillstyrker derför samma förslag.

Hvad derefter beträffar Kongl. Maj:ts framställning om anslag för fortsatt stärkande af landets fasta försvar, så äro de nu äskade anslagsmedlen, enligt hvad statsrådsprotokollet upplyser och utskottet för öfrigt haft tillfälle inhemta, afsedda att, med de af ändrade prisförhållanden och andra i statsrådsprotokollet närmare omförmälda omständigheter nödvändiggjorda afvikelser, användas i öfverensstämmelse med befästningskomiténs förslag och för de olika perioderna i detalj uppgjorda arbetsplan. Det är alltså meningen att *dels* försätta de nuvarande fästningarna samt försvarsanordningarna vid Göteborg i det skick, som befästningskomitén — vid omsorgsfullt pröfvande af samtliga föreslagna befästningsarbeten i afseende på deras olika nödvändighet för försvaret — ansett vara för dessa nuvarande fästningar samt Göteborg under nu ifrågavarande år nöjaktigt, *och dels* använda återstående disponibla medel, för år 1901 beräknade till 560,000 kronor, för den nya fästningsanläggningen vid Boden, hvilkens påbörjande — till och med i större omfattning än som med dessa medel kan blifva möjligt — komitén ansett böra föregå alla ytterligare arbeten å rikets öfriga fästningar.

Då utskottet är af den bestämda åsigt, att befästningskomiténs plan till landets fasta försvar och specielt dess förslag till periodindelning böra, så vidt sådant är möjligt, noggrant följas, samt detta skulle komma att ske genom ett bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, finner utskottet sig böra tillstyrka densamma jemväl hvad det senare momentet deraf beträffar.

Utskottet hemställer alltså:

a) att Riksdagen må medgifva, att den till minflankeringsbatteri vid inloppet till Göteborg för år 1900 anslagna återstoden af en-per-mille-fonden må, i den mån sådant utan hinder för nämnda batteris fullbordande kan ske, användas äfven till försänkningarne derstädes, samt

b) att Riksdagen må för fortsatt stärkande af landets fasta försvar bevilja 4,853,100 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 2,147,500 kronor.

Intendenturbehof.

Lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige.

Angående anslag till lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige.

25:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att af det utaf 1899 års Riksdag till anskaffning af lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige beviljade belopp anvisa till utgående på extra stat under år 1901 återstående 209,072 kronor.

[24.] Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat om följande förhållanden.

Uti skrifvelse den 15 november 1898 hemstälde arméförvaltningen å intendentsdepartementet, det Kongl. Maj:t behagade göra framställning till 1899 års Riksdag derom, att 418,143 kronor 75 öre måtte anvisas på extra stat för anskaffande af 57,675 handdukar och 115,350 par lakan åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige, äfvensom, vid bifall dertill, att, för bestridande af kostnaderna för nämnda persedlars underhåll, anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och det indelta kavalleriets vapenöfningar måtte ökas med 53,061 kronor samt anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar med 106,122 kronor, men anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för den garnisonerade armén deremot minskas med 38,232 kronor.

Enär emellertid det för anskaffande af omförmälda parti lakan och handdukar erforderliga beloppet vore jemförelsevis stort, ansåg Kongl. Maj:t, att detsamma, afrundadt till en jemn summa, borde fördelas på två år, af hvilken fördelning vidare följde, att för underhållet af ifrågavarande persedlar de båda här ofvan nämnda vapenöfningsanslagen för år 1900 behöfde höjas med endast hälften af de utaf arméförvaltningen föreslagna beloppen, eller i jemna tal respektive 26,530 kronor och 53,060 kronor, hvaremot anslaget till arméns kasernutredning kunde minskas med hela det föreslagna beloppet, 38,232 kronor; och blefvo de i öfverensstämmelse härmed framstälda förslag af Riksdagen bifallna.

Departementschefen har derefter meddelat att arméförvaltningen å intendentsdepartementet uti skrifvelse den 24 november 1899 hemstält, det

Kongl. Maj:t täcktes hos 1900 års Riksdag göra framställning derom, att *dels* återstående beloppet af de för anskaffning af ofvannämnda persedlar erforderliga medel måtte på extra stat för år 1901 anvisas, *dels ock* ökning måtte beviljas i anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och det indelta kavalleriets vapenöfningar med 26,530 kronor och i anslaget till de värnpligtiges vapenöfningar med 53,060 kronor.

Under tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må af det utaf 1899 års Riksdag till anskaffning af lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige beviljade belopp anvisa till utgående på extra stat under år 1901 återstående 209,072 kronor.

Kaserninventarier för Andra Svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente.

Angående anslag till anskaffning af kaserninventarier för andra Svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente. [25.]

26:o. Uti punkten 25 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t uti statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att till betäckande af kostnader för anskaffande af inventarier till kassernetablissementen för Andra Svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente på extra stat för år 1901 anvisa 17,550 kronor.

Enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet erinrat, hade Kongl. Maj:t i proposition till 1892 års urtima Riksdag angående förbättrad härordning i sammanhang med utredning rörande kostnaden för de erforderliga nya kasernetablissementen tillkännagifvit, att till anskaffande af inventarier till dessa etablissement beräknats åtgå 110,000 kronor.

Sedan arméförvaltningen, på grund af föreskrift i särskilda kongl. bref, för nämnda ändamål af tillgängliga medel förskottsvis utbetalt ett sammanlagdt belopp af 92,452 kronor 9 öre, hade 1898 års Riksdag, till betäckande af de sålunda för detta ändamål förskjutna kostnaderna, å extra stat för år 1899 anvisat 92,450 kronor, hvadan af den beräknade summan återstode 17,550 kronor. På sätt af Kongl. Maj:ts proposition till sistnämnda Riksdag kunde inhemtas, erfordrades under den närmaste framtiden, utöfver berörda anvisade belopp, medel för anskaf-

fande af kaserninventarier dels till det under uppförande då varande etablissementet för Andra Svea artilleriregemente i Upsala och dels för Norrlands dragonregementes nya etablissement i Umeå.

Under erinran härom hade arméförvaltningen å intendentsdepartementet i skrifvelse den 27 sistlidne oktober, med förmälan dels att förvaltningen för anskaffande af inventarier till Andra Svea artilleriregementes kasernetablissement förskottsvis utbetalt 8,912 kronor 81 öre, dels ock att fördelningsintendenturen inom sjette arméfördelningen inkommit med förslag jemte kostnadsberäkning angående anskaffning af inventarier för kasernetablissementet i Umeå, anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för anvisande af nämnda återstod utaf den år 1892 för kaserninventarier beräknade summan.

På grund af hvad sålunda förekommit får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning, må till betäckande af kostnader för anskaffande af inventarier till kasernetablissementen för Andra Svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente på extra stat för år 1901 anvisa 17,550 kronor.

Ammunitionsgördlar.

Angående anslag till ammunitionsgördlar. [26.]

27:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till anskaffning af 95,000 ammunitionsgördlar med hylsor för bajonettbalja på extra stat bevilja 855,000 kronor samt för år 1901 deraf anvisa 427,500 kronor.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet till en början erinrat, att, på sätt förut anförts, vore af de 95,000 st. 6,5 m.m. gevär, till hvilka 1896—1899 årens Riksdagar anvisat medel, redan en del utlemnade till vederbörande truppförband, samt att hela antalet kunde påräknas blifva under år 1901 levereradt. Med anledning häraf och då för ett fullt tillgodogörande af de nya gevärens framstående egenskaper erfordrades särskilda för desamma lämpade patronväskor med rem och hylsa för bajonettbalja eller så kallade ammunitionsgördlar, men dessa vore till sin konstruktion alldeles afvikande från de af truppen för närvarande begagnade patronväskorna, hvilka till följd häraf icke

skulle kunna till de nya gevären användas, hade arméförvaltningen i skrifvelse den 7 november 1899 hemstält, att Kongl. Maj:t täcktes för anskaffande af en fullständig nyuppsättning af ammunitionsgördlar hos Riksdagen göra framställning om anvisande af härför erforderliga medel.

Enligt hvad generalintendenten i en till departementschefen ställd skrifvelse anfört, vore en naturlig följd af den nya gevärsmodellens anskaffande, att man ville söka tillvarataga alla med denna modell afsedda fördelar äfven derutinnan, att det skulle blifva möjligt för soldaten att bära den i hans utrustning beräknade ammunitionsmängd lätt åtkomlig och på sådant sätt, att den för honom blefve så litet hinderlig och betungande som möjligt.

Af de hittills till truppens utredning hörande två patronväskorna lämpade sig den ena, eller den så kallade högra, alldeles icke för ammunitionen till det nya geväret med dess längre och smalare patroner och den andra, den så kallade venstra, endast för att medföra en ringa del af den för den personliga fältutrustningen erforderliga patronmängden.

De vidt omfattande fleråriga försök, som, i sammanhang med försök af förändrade ränselmodeller, pågått för utrönande af hvilken utrustning för soldaten betingades genom hans beväpning med de nya gevären, om dessa verkligen skulle medföra med dem beräknade fördelar, hade otvetydigt gifvit vid handen, att patronväskorna måste utbytas emot ammunitionsgördlar, sammanfogade af 6 förenade mjuka småväskor, rymmande tillsammans 160 st. 6,5 m.m. patroner eller, om pappersomhöljet borttoges, 190 st., samt försedda med ny hylsa för bajonettbalja. Det äldre 8 m.m.-geväret vore nemligen försedt med stickbajonett, helt olika den för det nya 6,5 m.m. geväret, hvilken utgjordes af ett slags knif, äfven användbar till lägerarbeten m. m., och betingade en annan balja än den för bajonetten till 8 m.m.-geväret samt derföre också en hylsa af alldeles ny modell.

Då vid omförmälda försök derjemte utrönts, att erforderlig ammunitionsmängd icke kunde af soldaten medföras genom hans utrustning med ökadt antal vensterpatronväskor, utan att härför måste konstrueras en ny, dertill lämpad remtygspersedel, hade också den ifrågavarande ammunitionsgördeln med hylsa för bajonettbalja, såsom den mest lämpliga, blifvit under år 1898 af Kongl. Maj:t fastställd för infanteriets utrustning.

Beträffande kostnaden för ifrågakomna ammunitionsgördlar hade verkställd utredning gifvit vid handen, att en dylik gördel med hylsa

för bajonettbalja skulle kunna, under förutsättning af tillverkning i större skala, erhållas för 9 kronor.

För egen del har departementschefen anfört, att enär det syntes vara uppenbart, att en afsevärd fördel med det nya geväret skulle åsidosättas, derest icke den med detta gevär beväpnade soldaten uti sin utrustning bereddes möjlighet att medföra den erforderliga patronmängden — hvilken, med hänsyn till såväl belastningens jemna fördelande som ammunitionens lätta åtkomlighet och kontrollerande af befälet, ej kunde uppdelas att bäras i ränslar och fickor — vore det nödvändigt, att hvarje med gevär af ny modell beväpnad infanterist måtte tillgodoses med den för detta gevär behöfliga ammunitionsgördel af angifven beskaffenhet.

Såsom departementschefen i sammanhang med frågan om anslagsbehof för arméns munderingsutrustning under år 1901 förut framhållit, saknades emellertid hvarje möjlighet att med de till denna utrustning för handen varande anslagstillgångar, hvilka visade en betydligare brist, tillgodose det sålunda uppkomna behofvet af ammunitionsgördlar, utan måste detta täckas genom härför särskildt anvisade medel.

Med anledning af hvad sålunda anförts samt under erinran, att befintliga äldre patronväskor borde, förutom vid fästningsartilleriet, vid fredsbrott kunna komma till användning för den med 8 m.m.-gevären beväpnade landtstormen, hemstälde departementschefen, under förklarande, att han af hänsyn till andra vigtiga försvarsändamål, hvilka äfven syntes böra under statsregleringsperioden tillgodoses, funne det begärda anslagsbeloppet böra på två år fördelas, om aflåtande till Riksdagen af proposition i ämnet.

Utskottet finner det, genom hvad i statsrådsprotokollet sålunda anförts, vara ådagalagdt, att, då det nya eldhandvapen, hvarmed vår armé nu kommer att förses, betingar såsom ammunition patroner, hvilka icke lämpligen kunna af soldaten medföras i de nuvarande patronväskorna, samt bajonetten å de nya gevären jemväl fordrar hylsa af annan modell än den nu begagnade, en ny utredningspersedel måste anskaffas, på det att fördelarna af den nya beväpningen må fullt tillgodogöras. Då emellertid det för ändamålet erforderliga beloppet är ganska stort, har utskottet ansett det önskligt, att anskaffningen må fördelas på något längre tid, än Kongl. Maj:t föreslagit, dock att dessa persedlar må blifva att tillgå i samma mån, som de nya gevären skola till de olika truppförbanden utdelas. I fall det i första hand förefintliga behofvet 73,000 stycken varder under åren 1901 och 1902 anskaffadt eller så-

ledes 36,500 under hvartdera året, anser utskottet, att anskaffandet af det återstående, nu begärda antalet, 22,000 stycken, torde kunna anstå till år 1903. På grund häraf och under erinran, att kostnaden för 36,500 ammunitionsgördlar efter ett pris af 9 kronor för hvarje uppgår till 328,500 kronor, hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till anskaffning af 95,000 ammunitionsgördlar med hylsor för bajonettbalja på extra stat beviljar 855,000 kronor samt för år 1901 deraf anvisar 328,500 kronor.

Reservupplag af kläde m. m. till arméns munderingspersedlar.

Angående anslag till reservupplag af kläde m. m. till arméns munderingspersedlar. [27.]

28:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel uti punkten 27 föreslagit Riksdagen att för anskaffning af 65,135 meter kläde och 8,390 meter yllefoder, att användas såsom för truppförbanden vid mobilisering erforderligt förlag, å extra stat bevilja 572,000 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 190,670 kronor.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för denna Kongl. Maj:ts framställning, inhemtas af statsrådsprotokollet följande.

I skrifvelse den 7 november 1899 hade arméförvaltningen å intendentsdepartementet framhållit nödvändigheten af att åstadkomma ett reservupplag å de särskilda truppförbandens förråd af materialier till munderingspersedlar; och hade arméförvaltningen i sådant syfte anfört:

På grund af vunnen erfarenhet hade det visat sig, att, om också de erforderliga penningmedlen funnes att tillgå, det likväl redan under fredsförhållanden vore förenadt med stora svårigheter att anskaffa en del materialier för tillverkning inom landet af vissa för soldaten behöfliga persedlar, äfven om en anskaffningstid af omkring sex månader kunnat medgifvas. Häraf hade uppmärksamheten blifvit fästad vid nödvändigheten att i god tid under fredsförhållanden vidtaga sådana åtgärder, som tillförsäkrade armén, att icke blott den materiel, som vid krigsutbrott oundgängligen måste tillhandahållas för då anvisade medel, skyndsamt blefve anskaffad, utan äfven att sådana materialier, som då erfordrades för tillverkning af de munderingspersedlar, som från regementsdepoterna i ersättning för förbrukade skulle tillföras fälthären, redan förefunnes vid depoterna till den qvantitet, att, vid de derstädes

under fredstid upprättade persedelverkstäderna, tillverkningen omedelbart kunde påbörjas. Härtill saknades dock för närvarande tillgångar, enär de under arméförvaltningen stälda centrala intendenturförråden endast vore afsedda, hvad munderingsutrustningen beträffade, att med persedlar eller materialier komplettera, hvad som under det löpande året blifvit kasseradt eller förbrukadt vid armén, hvadan vid årets utgång icke der kunde påräknas behållningar för ifrågavarande ändamål. Frånsedt omöjligheten af att under nuvarande förhållanden kunna tillgodose krafvet på nödigt förlag af materialier för regementsverkstädernas trädande i utvidgad verksamhet vid en eventuel mobilisering, låge det således äfven en fara deri, att vid ett sådant tillfälle å arméns centrala förråd icke funnes nödigt reservupplag af materialier för tillverkning af munderingspersedlar, hvarjemte det ej kunde förbises, att bristande förlag af sådana materialier vid de inhemska fabrikerna samt möjligheten af våra hamnars blockering redan vid krigs utbrott kunde lägga hinder i vägen för tillgodoseendet af arméns behof i detta hänseende.

I sammanhang härmed hade arméförvaltningen vidare anmält, att embetsverket, i syfte att vinna enkelhet i administrationen och i någon mån minska det för närvarande betydliga antalet af ingående reqvisitioner å materiel för regementenas förråd samt deraf följande skriftvexling och persedelanordningar, ämnade till regementenas förråd förlägga det hufvudsakliga af de centrala intendenturförrådens behållningar af beklädnadsmaterialier, så att regementsförvaltningarne efter desammas förbrukning under året endast vid årets slut på en gång finge komplettera sitt behof för det kommande året.

Generalintendenten hade i en till departementschefen ställd skrifvelse till närmare utredning af arméförvaltningens förberörda framställning erinrat derom, att för hvarje sjelfständigt truppförband vore för mobilisering en särskild utrustningsort bestämd, der truppen skulle förses med allt hvad som för dess uppträdande till landets försvar erfordrades, men att, då i ett nutida krig den lifligaste omsättning af personal och materiel egde rum, det naturligtvis icke vore nog, att förråden i fred innehölle allenast den nödiga första utrustningen, utan att det derjemte måtte på förhand vara ordnadt så, att man kunde tillgodose äfven de behof, som under kriget uppkomme ej allenast för de till fälthären erforderliga ersättningstrupperna, utan också för den omsättning i materiel, som genom förslitning eller annan förlust kunde påfordras. I sådant afseende måste derför, vidkommande beklädnadspersedlar, redan under fred förberedelser göras för ordnandet af skrädderiverkstäder i särskilda på förhand för ändamålet utsedda lokaler, der arbetet kunde, samtidigt

med mobiliseringen, upptagas af förut vidtalad, yrkeskunnig personal, tills denna kunde ersättas med inkalladt värnpligtigt manskap.

Det vore likväl uppenbart, att med hänsyn till mobiliseringstider, då hvarje uppskof kunde blifva ödesdigert, äfven öfriga anstalter för dessa verkstäders arbete måste vara ordnade i förväg. Härför erfordrades dock, förutom de lämpliga lokalerna och en yrkeskunnig personal, jemväl sådana nödiga materialier, hvilka icke funnes att tillgå i den allmänna marknaden, enär eljest arbetet vid verkstäderna måste, i afvaktan på behöflig anskaffning af dylika materialier, anstå till en oviss framtid. Erfarenheten hade ådagalagt, att de materialier för nu ifrågavarande ändamål, hvilka icke funnes i allmänna marknaden, hufvudsakligen vore de för armén fastställda kläden af olika slag samt yllefoder eller så kallad boj, som ej heller för en armé å fältfot kunde genom utbyten mot andra befintliga sådana väfnader ersättas, utan att den erforderliga hållbarheten skulle äfventyras. Det måste härför vara en bjudande nödvändighet att i detta afseende redan på förhand i fred tillgodose arméns truppförband med den materiel, som vid dessa skrädderiverkstäder erfordrades för den första beklädnadstillverkningen.

Härvid hade man då att beräkna den tid, som åtginge såväl för att igångsätta klädes- och bojtillverkningen å landets större, för sådan tillverkning åt armén lämpade fabriker som för att sedermera af denna tillverkning göra försändelserna till de särskilda utrustningsorterna, hvilka åtgärder, enligt de verkstälda beräkningarna, visat sig kräfva en tid af omkring en månad.

Vid beräkning af det parti kläde och boj, som på förhand ständigt borde vara till reds vid truppförbanden att förarbeta, skulle man sålunda utgå från denna tidrymd och beräkna, hvad under densamma kunde komma till användning af berörda väfnader för de särskilda skrädderiafdelningarnes verksamhet. Enligt sådan beräkning skulle för nu afsedda ändamål erfordras 65,135 meter kläde och 8,390 meter boj af olika slag, betingande en anskaffningskostnad af 571,655 kronor 75 öre, eller i jemnadt tal 572,000 kronor. Berörda förlag af väfnader, som ju icke fullt motsvarade arméns årliga förbrukning under fredsförhållanden, skulle sålunda vid komplettering och underhåll af arméns beklädnadspersedlar mycket väl kunna årligen omsättas och farhåga således ej böra uppstå för att någon del af detsamma kunde blifva förlegad. Detta förlag komme dessutom att alltjemt bibehållas såsom en statens tillgång för att vid en påkallad mobilisering minska de stora utgiftsbehof, som då skulle nödvändiggöras.

Departementschefen har, under hänvisande till den sålunda lemnade

utredningen och med framhållande, att behofvet af ifrågakomna materiel väl oemotsägligt vore af den natur, att dess tillgodoseende icke borde uppskjutas, förordat framställning i ämnet till Riksdagen, men ansett anskaffningen lämpligen böra på tre år fördelas.

Genom hvad sålunda anförts finner utskottet vara ådagalagdt, att det af Kongl. Maj:t angifna parti kläde och yllefoder är vid mobilisering erforderligt för den första månadens beklädnadstillverkning. Då detta parti derjemte understiger härens normala årsförbrukning under fredstid samt alltså kan och bör årligen omsättas, har utskottet funnit sig böra förorda den ifrågasatta anskaffningen, hvilken utskottet emellertid ansett kunna utsträckas till något längre tid, än Kongl. Maj:t föreslagit, eller till fem år i stället för tre.

Utskottet hemställer derför,

att Riksdagen må för anskaffning af 65,135 meter kläde och 8,390 meter yllefoder, att användas såsom för truppförbanden vid mobilisering erforderligt förlag, å extra stat bevilja 572,000 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 115,000 kronor.

Personlig fältutrustning vid nyuppsatta truppförband.

Angående anslag till personlig fältutrustning vid nyuppsatta truppförband. [28.]

29:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till anskaffning af erforderliga, till den personliga fältutrustningen hörande beklädnads-, utrednings- och remtygs- m. fl. persedlar för såväl sjette arméfördelningens fyra från bataljoner till regementen genom 1892 års härordning omorganiserade infanteritruppförband, som för de genom samma härordning nyuppsatta artilleriregementena, Karlsborgs artillericorps och trängbataljonerna, på extra stat bevilja i jemnadt tal 1,000,000 kronor, samt till utgående under år 1901 deraf anvisa 500,000 kronor.

Af merberörda statsrådsprotokoll inhemtas i detta ämne följande.

Under erinran, att vid den omreglering af de ordinarie statsanslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel, som, med anledning af den vid 1892 års urtima riksdag beslutade förbättrade härordningen, af Riksdagen år 1896 vidtagits, dessa anslag, hvad utrustning beträffade, beräknats så, att de anvisade medlen skulle kunna tillgodose befintliga behof för *underhåll* och *ersättning* i mån af förbrukning, hvaremot

de behof, som kunde uppstå genom *nyuppsättning* af trupper eller genom förändringar i utrustningen, alltjemt vore afsedda att täckas genom *extra* anslagsmedel, hade arméförvaltningen å intendentsdepartementet i skrifvelse den 7 november 1899 hemstält, det Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag aflåta proposition om anvisande af erforderliga medel till fullständigande af den personliga utrustningen vid de genom 1892 års härordning inom VI arméfördelningens från bataljoner till regementen omorganiserade infanteritruppförbanden äfvensom vid de till följd af samma härordning nyuppsatta artilleriregementena, Karlsborgs artillericorps och trängbataljonerna.

Enligt hvad generalintendenten i skrifvelse till departementschefen erinrat, hade Riksdagen, då under senare åren nyuppsättning af trupper skett, eljest omedelbart plägat bevilja de anslag, som för samma trupper efter genomförd organisation skulle erfordras, och medgifvit, att de väsentliga besparingar, som kunde beräknas uppkomma genom en först långsamt under flera år verkställd uppsättning och organisation, finge användas jemväl till utrustningsändamål. Vid nämnda urtima riksdag hade emellertid härvidlag följts helt andra beräkningsgrunder, enär uppsättnings- och organisationsperioderna bestämdt angifvits och anslagen till genomförande af den nya organisationen allt efter dess fortskridande år från år beviljats.

Visserligen hade, enligt hvad generalintendenten vidare anfört, Riksdagen sedermera under åren 1897, 1898 och 1899 för armén i dess helhet å extra stat anvisat 1,566,920 kronor till fyllande af de mest trängande behofven i arméns intendenturutrustning för att möjliggöra liniens mobilisering till den styrka, som då varit bestämd, under det att dervid beräknats såsom möjligt, att behofven af beklädnadspersedlar för armén i dess helhet, med undantag af 6,000 par stöflar, för hvilka medel i nyssnämnda belopp inräknats, samt öfriga behof för depotafdelningar skulle kunna fyllas dels genom tillverkning och uppköp under sjelfva mobiliseringstiden och dels genom öfverflyttningar från andra truppförband af befintliga öfverskott.

Sedan emellertid den för landtförsvaret bestämda förbättrade härordningen blifvit genomförd och sålunda VI arméfördelningens infanteriregementen skulle hvartdera mobilisera tre i stället för två bataljoner, samt hvarje nyuppsatt artilleri- och trängtruppförband utan tillskott af främmande kontingenter draga försorg om sin egen planlagda mobilisering, vore också de för dessa truppers utrustning numera uppkomna brister så väsentligen ökade, att de måste beaktas, helst hvarje förhoppning om bidrag till en utjemning häraf genom i statsanslaget

för arméns munderingsutrustning uppkommande öfverskott ju måste alldeles öfvergifvas.

Att i ringaste mån undanskjuta den erforderliga kompletteringen till den dag, då en mobilisering kunde stå för dörren, vore, enligt generalintendentens åsigt, icke under några förhållanden tillrådligt och allra minst i detta fall, då den hufvudsakligen skulle afse VI arméfördelningen, som bland arméns truppförband, till följd af sin förläggning, egde de minsta resurser att utan omgång kunna fylla bristerna i sin utrustning. En ifrågasatt uppdelning af tilläfventyrs uppkommande mindre öfverskott i utrustning vid några truppförband för utjemnande af brister till andra truppförband vore i verkligheten icke möjlig att rätt verkställa, helst då man betänkte, att de uppgifter, på hvilka en dylik fördelning måste grunda sig, kunde, då den skulle utföras, vara inemot ett år gamla och att under denna tid de beräknade öfverskotten genom förslitning måhända öfvergått till brister, samt att alla försändelser vid en mobilisering, då samfärdselmedlen i öfrigt vore så hårdt anlitade, måste utan tvingande nödfall undvikas.

Chefen för sjette arméfördelningen hade i en den 16 november 1899 till Kongl. Maj:t i kommandoväg aflåten skrifvelse, angående åtgärder till främjande af försvarsväsendet inom fördelningsområdet och tjenstbarheten i krig hos arméfördelningens trupper, yttrat sig i förevarande ämne och dervid till en början erinrat, att utrustningen för fördelningens truppförband ännu efter sjuårig organisation företedde så stora brister, att vid öfvergång till krigsfot dessa måste nödvändiggöra en betydlig reduktion af de stridskrafter, hvilka organisationen förutsatte skola uppsättas. Det behöfde icke ledas i bevis, att kostnaderna för nyanskaffning af mobiliseringsbehofvet för en krigsstyrka, vida större än den till de årliga vapenöfningarna sammandragna fredsstyrkan, icke rimligen skulle kunna bestridas uteslutande genom besparingar på den slitningsersättning per dag, som staten lemnade för denna fredsstyrkas ringa antal tjenstgöringsdagar. Visserligen iakttoges den största sparsamhet beträffande beklädnadspersedlarnas användande, i det att till dagligt bruk under vapenöfningarna begagnades persedlar, så hårdt slitna, att de vore för fältbruk odugliga; men dels måste det för fredsbehofvet erforderliga antalet beklädnadspersedlar underhållas, hvilket dessutom mången gång föranledde extra utgifter, då i och för anbefallda försök med nytillverkade persedlar af särskilda försöksmodeller sådana måste användas i dagligt bruk, utan att särskild ersättning härför lemnades, dels inginge i den personliga fältutrustningen åtskilliga munderingspersedlar, af hvilka blott en

omgång vore beräknad att finnas, och vid hvilkas slitning alltså inga särskilda besparingsåtgärder kunde vidtagas. Enligt vunnen erfarenhet hade, enligt hvad fördelningschefen vidare anfört, i rundt tal omkring 40 % af det årliga munderings- (slitningsersättnings-) anslaget kunnat användas till nyanskaffning af munderingspersedlar, och det vore klart att, då häruti i främsta rummet inginge upprätthållandet, i mån af kassation, af den för fredstjensten erforderliga persedelmängden, så ringa del af nytillverkningen kunde bidraga till att fylla bristerna i den för det flera gånger större krigsbehofvet erforderliga fältutrustningen, att en orimlig tid måste förgå, innan sistnämnda behof, som dock alltid borde vara fyldt, kunde varda i behörig grad tillgodosedt, helst de många vakanserna bland stammanskapet väsentligt nedbringade fredstjenstgöringsdagarnas antal och således ytterligare skärpte disproportionen mellan slitningsersättningen och kostnaden för mobiliseringsbehofvets anskaffning.

Till närmare utredning af de brister, som i nu angifna hänseende förefinnas, hade inom arméförvaltningen uppgjorts en vid statsrådsprotokollet fogad specifik förteckning (Bil. n:o V till statsrådsprotokollet), upptagande ej mindre de beklädnads-, utrednings- och remtygs- m. fl. persedlar, som för ifrågakomna truppförband erfordrades, än äfven de för samma persedlars anskaffande nödiga kostnader, uppgående till sammanlagdt 999,427 kronor 27 öre.

Samtliga dessa persedlar vore af beskaffenhet att så fort som möjligt böra anskaffas, enär dessförinnan det med den förbättrade härordningen afsedda ändamålet att stärka landets försvarskraft ingalunda kunde anses hafva vunnits. Med hänsyn härtill och under åberopande af de utaf såväl arméförvaltningen som fördelningschefen anförda kraftiga skäl för nödvändigheten af att den anmärkta bristen å ifrågavarande persedlar fortast möjligt blefve fyld, samt med erinran, att den i ofvannämnda specifika förteckning upptagna brist å 7,261 par stöflar, tillkommen genom i senare tid fullföljd organisation, icke inginge i det behof af 24,000 par stöflar, som, enligt hvad af Kongl. Maj:ts proposition till 1897 års Riksdag framginge, för armén i dess helhet uppstode derigenom att inkallade värnpligtige ej inställde sig med marschdugliga skodon, hemstälde departementschefen om aflåtande till Riksdagen af nu förevarande framställning.

På sätt af statsrådsprotokollet framgår har, till följd af det vid 1892 års urtima riksdag iakttagna förfaringssättet att för nu ifrågavarande truppförbands uppsättnings- och organisationsperioder fastställa bestämda öfvergångsstater, några besparingar icke, såsom eljest plägat

ske, kunnat erhållas för att användas till anskaffande af erforderlig nyuppsättning af munderingspersedlar m. m., och hafva i stället i detta afseende uppstått brister, hvilka, på sätt af den såsom bilaga vid statsrådsprotokollet fogade tablån inhemtas, beräknats till 999,427 kronor 27 öre. Nödvändigheten att fylla dessa brister, hvilket vid vissa af truppförbanden först efter en oöfverskådligt lång tid och vid de flesta säkerligen aldrig skulle kunna ske genom besparingar å det årliga munderingsanslaget, lärer, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, böra genom anslag å extra stat tillgodoses. Hvad åter beträffar de särskilda persedlar, som enligt nyssberörda tablå skulle behöfva anskaffas, har utskottet ansett det kunna sättas i fråga, huruvida anskaffandet af ett så stort parti stöflar, som angifvits, vore erforderligt. Enligt inhemtad uppgift skulle partiet bestå af dels 1,240 par vanliga stöflar à 13 kronor 40 öre för par till tre infanteriregementen och dels 6,021 par ridstöflar à 17 kronor för par till artilleriregementena och trängtrupperna. Mot anskaffningen af nämnda parti vanliga stöflar har utskottet ej velat göra någon erinran, hvaremot, då det synts utskottet sannolikt att vid de senare, hufvudsakligen åkande eller ridande trupperna de värnpligtige sjelfve skola mera allmänt vara försedda med dugliga stöflar, utskottet ansett anskaffningen af ridstöflar kunna begränsas till 2,000 par, hvilka skulle draga en kostnad af 34,000 kronor. Lägges härtill kostnaden för ofvanberörda parti vanliga stöflar, 16,616 kronor, skulle kostnaden för stöflar komma att uppgå till 50,616 kronor, hvilket belopp med 68,357 kronor understiger hvad i berörda tablå afsetts för dylikt ändamål.

Emot öfriga poster i tablån har utskottet icke funnit något att erinra och vill blott anmärka, att de derstädes upptagna patronväskorna äro afsedda för ammunition till 6,5 mm. karbiner.

Uti den såsom bilaga 5 vid detta utlåtande fogade tablå har ofvanberörda af utskottet förordade inskränkning i stöfvelanskaffningen iakttagits, och har derigenom totala anskaffningskostnaden nedbragts till 931,070 kronor 27 öre.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till anskaffning af erforderliga, till den personliga fältutrustningen hörande beklädnads-, utrednings- och remtygs- m. fl. persedlar för såväl sjette arméfördelningens fyra från bataljoner till regementen genom 1892 års härordning omorganiserade infanteritruppförband som för de genom samma härordning nyuppsatta artilleriregementena,

Karlsborgs artillericorps och trängbataljonerna, på extra stat beviljar i jemnadt tal 931,000 kronor samt till utgående under år 1901 deraf anvisar 465,500 kronor.

Täckande af brist i ordinarie anslaget till arméns munderingsutrustning.

Angående anslag till täckande af brist i ordinarie anslaget till arméns munderingsutrustning. [29.]

30:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för täckande af uppkommen brist i anslaget till arméns munderingsutrustning på extra stat bevilja 404,000 kronor samt deraf för år 1901 anvisa 202,000 kronor.

Departementschefen har, under åberopande af hvad han i sammanhang med sitt yrkande om höjning af ordinarie anslaget till arméns munderingsutrustning till statsrådsprotokollet anfört och som finnes här ofvan under punkten 12:o omförmäldt, förklarat sig anse medel böra å extra stat beviljas till fyllande af den brist i berörda anslag, som i anledning af de å åberopade ställe af honom angifna orsaker dels redan uppkommit, dels kunde med visshet förutses komma att äfven under innevarande år ytterligare uppstå.

Enligt utskottet tillhandakomna uppgifter hade arméförvaltningen vid 1898 års utgång af vissa truppförbands hos förvaltningen innestående munderingskassors medel användt icke mindre än 878,229 kronor 46 öre för bestridande af ordinarie utgifter för härens munderingsutrustning. Från denna sålunda uppkomna skuld borde emellertid frånräknas dels arméförvaltningens fordringar hos vissa andra munderingskassor, tillsammans 53,332 kronor 58 öre, dels äfven tillfällig behållning å ordinarie anslaget till arméns munderingsutrustning 261,846 kronor 23 öre, så att den verkliga bristen utgjorde vid nämnda tidpunkt 563,050 kronor 65 öre. Härvid är dock att bemärka, att inneliggande lager af materialier måste medräknas såsom behållning vid fråga om bestridande af utgifter från förenämnda anslag. På grund häraf och med afseende jemväl å nödvändiga utgifter från detta anslag under åren 1899 och 1900 synes det nu äskade anslagsbeloppet, 404,000 kronor, vara erforderligt för utjemnande af missförhållandena i förevarande hänseende.

Till följd af det invecklade bokföringssättet hos arméförvaltningen lärer det hafva varit omöjligt att förr, än som nu skett, konstatera

så väl att det ordinarie anslaget till arméns munderingsutrustning i verkligheten öfverskridits som ock att detta öfverskridande måste blifva af fortvarande natur och icke är af tillfällig orsak föranledt. Åtgärder för vinnande af rättelse häri lära derför icke hafva kunnat tidigare än nu skett föreslås. Utskottet kan emellertid ej undgå att finna, att dessa omständigheter, hvilka äfven ådragit sig nästlidet års statsrevisorers uppmärksamhet, tyda på missförhållanden af den art, att de synas tarfva ändring, på det att beräkningarna öfver medelsbehofven må varda så rigtiga som möjligt.

Under förevarande förhållanden har utskottet icke ansett sig böra motsätta sig Kongl. Maj:ts för omförmälda brists fyllande nu framlagda förslag och hemställer derför,

att Riksdagen må för täckande af uppkommen brist i anslaget till arméns munderingsutrustning på extra stat bevilja 404,000 kronor samt deraf för år 1901 anvisa 202,000 kronor.

Diverse behof.

Reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän.

Angående anslag till reseunderstöd åt officerare m. fl.

[30.]

31:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för år 1901 till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän anvisa 9,000 kronor med rättighet för Kongl. Maj:t att få under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas.

Departementschefen har erinrat, hurusom, till bestridande af kostnaden för officerares utsändande till främmande länder i ändamål att inhemta upplysningar rörande krigsväsendet och såsom bidrag till de kostnader, officerare måste vidkännas under anställning i utländsk krigstjenst eller eljest under resor utomlands för utbildning i sitt yrke, under en följd af år anslagits ett belopp af 9,000 kronor samt derom att, i följd af 1883 års Riksdags beslut, medel från detta anslag utgått jemväl för att bereda tjenstemän vid intendenturen tillfälle att genom

besök i främmande land tillgodogöra intendenturen den der vunna erfarenheten i hvad till en armés hushållning hörde, äfvensom förklarat att ett dylikt anslag fortfarande vore af nöden.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän för år 1901 å extra stat anvisa 9,000 kronor, med rättighet för Kongl. Maj:t att få under följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas.

Skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande.

Angående anslag till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande. [31.]

32:o. Kongl. Maj:t har uti statsverkspropositionen i punkten 31 under denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande på extra stat för år 1901 bevilja 160,000 kronor med rättighet för Kongl. Maj:t att få under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas.

Uti en inom Riksdagens Första Kammare väckt motion (n:o 29) har herr *S. Wieselgren* med flere föreslagit:

a) att Riksdagen måtte till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 320,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet måtte i möjligaste mån vinnas, samt med rättighet för Kongl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kunde under året besparas; äfvensom

b) att Riksdagen måtte medgifva, att, utöfver det för år 1900 redan beviljade anslag, finge af Kongl. Maj:t för ifrågavarande ändamål under år 1900 af tillgängliga medel anvisas 40,000 kronor att af det under mom. a) omförmälda anslag för 1901 ersättas.

Angående Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning inhemtas af det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokoll följande.

Centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar hade i skrifvelse af den 28 november sistlidet år, med förmälan att den frivilliga skytterörelsen under samma år ånyo gjort beaktansvärda framsteg, tillkännagifvit, att under året nybildats ej mindre än 62 skytteföreningar, hvadan hela antalet dylika föreningar inom landet numera

uppginge till 632 med tillhopa omkring 35,000 medlemmar. Inom de särskilda föreningarne hade äfven en ökad lifaktighet gjort sig gällande, i det att, bland annat, antalet deltagare i förbundstäflingarne under år 1899 uppginge till 4,400 emot 3,800 under nästföregångna året, samt antalet anslagsberättigade öfverstigit den af centralstyrelsen uppgjorda beräkning. Med framhållande af att behofvet af statsunderstöd sålunda fortfarande gjorde sig gällande, ville styrelsen särskildt betona krafvet på understöd till fri ammunition. Det af styrelsen i detta afseende förut uttalade önskningsmål, att 96 fria skott skulle kunna utdelas till de under löpande år antecknade rekryter och 36 dylika skott till det nästföregående årets, hade med det för år 1899 utgående anslaget af 120,000 kronor icke kunnat uppnås och ej heller hade det varit möjligt att tillmötesgå skytteföreningarnes under året inkomna ansökningar om understöd till skjutbanors ordnande. Under sådana förhållanden och då skytterörelsen fortfarande genom ökad utbredning och lifaktighet gåfve de bästa löften för framtiden, hade styrelsen hemstält, att samma belopp, 160,000 kronor, som för innevarande år anvisats till befrämjande af skytteväsendet och skicklighet i skjutning, måtte få jemväl under år 1901 utgå.

Departementschefen har för egen del anfört, att, då det frivilliga skytteväsendet befunne sig i en fortfarande utveckling och det för innevarande år utgående anslaget till dess understödjande visat sig vara väl behöfligt, han förordade anslag till enahanda belopp jemväl för år 1901.

Uti ofvanberörda motion har hufvudsakligen anförts följande.

Den frivilliga skytterörelsen hos oss hade på senare tid vunnit stor anslutning, på samma gång som den numera så organiserats, att det, som vid de frivilliga skjutöfningarna inlärdes, blefve en förberedelse, ett underhållande och en fortsättning af de skjutöfningar, som de värnpligtige genomginge under sin tjenstgöringstid vid armén. Man hade allt mer kommit till insigt om dessa frivilliga skjutöfningars stora betydelse för landets försvar, om de blefve rätt ledda och fullföljda. Det genom egen erfarenhet vunna medvetandet att kunna i farans stund säkert lita på sin hand och sitt öga och den fullständiga förtrogenheten med gevärsmekanismen måste ju uppenbart vara vigtiga faktorer i striden. Med den korta öfningstid, som beskärdes våra värnpligtige, måste den erfarenhet om eldvapnets bruk, de sålunda på frivillighetens väg kunde inhemta, vara ännu mera betydelsefull.

Denna rörelse hade blifvit en verklig folkrörelse. Skjutlag bildades, skytteföreningar organiserades, skytteförbund samlade länsvis dessa

föreningar. Den frivilliga skytterörelsen bredde sålunda ut sig från by till by, från socken till socken, från län till län; den samlade ungdomen till ädelt nöje, hvars grund likasom hvars ändamål vore allvar, lärde den att förstå och älska det vapen, den en gång skulle bära för sitt lands försvar, och beredde härigenom också jordmån för den utsträckning af den allmänna värnpligten, som ovedersägligen snart måste genomföras.

För att belysa skytterörelsens utveckling under de senaste fem åren, hafva motionärerna meddelat några siffror, beträffande hvilka utskottet tillåter sig hänvisa till sjelfva motionen.

Orsaken till den genom dessa sifferuppgifter ådagalagda betydande utvecklingen låge, enligt motionärernas mening, dels i den fasta organisationen, som på ett energiskt och förtjenstfullt sätt leddes af centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar, dels ock i de ökade statsanslag, som sedan den nya organisationens införande kommit skyttevåsendet till del. Dessa anslag hade utgjort för åren 1896—98 90,000 kronor om året, för år 1899 120,000 kronor och för år 1900 160,000 kronor.

För år 1901 hade Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen till ifrågavarande ändamål jemväl äskat 160,000 kronor.

Enligt motionärernas öfvertygelse vore det emellertid för det frivilliga skytteväsendets utveckling och dermed också för landets försvar till stort gagn, om detta anslag blefve rikligare tillmätt. Ännu stode vi i förhållande till vår folkmängd långt efter andra länder, der staten också funnit med sina syften förenligt att i högre grad än hos oss understödja den frivilliga skytterörelsen. Så t. ex. hade år 1898 i Danmark funnits 975 skytteföreningar med 36,675 medlemmar och i Norge 1,053 skytteföreningar med 27,976 medlemmar, som alla skjutit minst 30 skarpa skott; under samma år hade vid dessa föreningar lossats i Danmark 2,463,623 och i Norge 2,500,000 skarpa skott. I sistnämnda land åtnjöte skytterörelsen, som nu förfogade öfver 13,000 gevär, ett årligt statsunderstöd af 120,000 kronor, hvarjemte Stortinget ansloge medel såsom bidrag till inköp af Krag-Jörgensens gevär. Under år 1898 hade af enskilda skyttar och föreningar inköpts 3,231 sådana gevär; staten bidroge med omkring hälften af kostnaden för gevär, 61 kronor, men gevären finge ej af skytt till annan öfverlåtas under de 4 första åren, utan bokfördes samt besigtigades och redovisades årligen under denna tid. I Schweiz, der den frivilliga skytterörelsen fått ännu större omfattning, lossades omkring 13 millioner skarpa skott om året, och utdelades från statens förråd vapen fritt åt alla skyttar.

Fri ammunitation eller åtminstone betydligt ökadt understöd för anskaffande af ammunition vore enligt motionärernas mening en lifs-

fråga för den frivilliga skytterörelsen. Sedan öfriga behof blifvit nödtorftligen tillgodosedda, såsom skjutbanors ordnande, arfvoden till instruktörer, understöd till skytteförbunden, anslag till centralstyrelsens expedition m. m., åsterstode emellertid icke mycket af det äskade anslagsbeloppet till beredande af fri ammunition. Enligt hittills gällande bestämmelser erhölle hvarje förening för detta ändamål dels 1 krona om året för hvarje medlem, som skjutit 60 skarpa skott under det föregående året, äfvensom 1 krona för hvarje under året nyinskrifven medlem, som icke öfverskridit värnpligtsåldern. Då antalet af de anslagsberättigade under år 1899 varit 16,948 och antalet af de nyinskrifna, som icke öfverskridit värnpligtsåldern, varit omkring 8,500, hade således statens understöd till anskaffande af ammunition under samma tid utgjort omkring 25,000 kronor. Huru otillräckligt detta understöd måste vara, framginge lätt af det förhållande, att under året lossats omkring 2,500,000 skott. Hvarje skott beräknades kosta i medeltal 4 öre styck, och hade kostnaden för samtliga dessa aflossade skott alltså utgjort omkring 100,000 kronor. Skilnaden, 75,000 kronor, hade alltså skyttarne sjelfva måst vidkännas. Detta måste anses vara för dem betungande, och det verkade också hämmande på utvecklingen af rörelser, hvilket syntes af det stora antal medlemmar, som årligen utginge ur föreningarna. Så t. ex. hade i föreningarna under år 1898 nyinskrifvits 7,991 medlemmar, men afgått 6,819. Ett betydande antal af de nyinskrifna hade, sedan de lossat det ringa antal fria skott, till hvilka de såsom sådana varit berättigade, åter utgått. De flesta hade icke råd att utom den tid, de offrat för skyttesaken, vidkännas direkta utgifter för densamma. Också hade hos flera landsting anslag begärts till anskaffande af fri ammunition åt de frivilliga skyttarne. Detta syntes motionärerna dock mer tillhöra statens uppgift än landstingens. Härtill komme, att med anskaffande af moderna repetergevär ammunitionen komme att i hög grad fördyras. Hvarje skott till ett mausergevär beräknades nemligen kosta omkring 8 öre. Motionärerna vore fast öfvertygade, att genom rikare understöd till anskaffande af ammunition man icke blott skulle qvarhålla i föreningarna många af dem, som nu utträdde, utan jemväl tillföra dem ökadt antal nya medlemmar och jemväl verka till bildande af en mängd nya skytteföreningar. Ännu funnes blott 636 föreningar, men Sverige hade 2,500 kommuner. Det vore alltså långt till det önskemål, att i hvarje kommun skulle finnas en sådan förening och att en afsevärd procent af antalet ynglingar och män i ålder 16—40 år, hvilket antal år 1897 varit 876,207, måtte erhålla säker färdighet i eldhandvapnets bruk.

Men äfven andra behof behöfde bättre tillgodoses, än hvad med det nuvarande anslaget kunde ske. På sätt en vid motionen fogad afskrift af kongl. brefvet den 21 maj 1899 närmare utvisade, hade Kongl. Maj:t beredt skytteföreningarna tillfälle att, enär det för den frivilliga skytterörelsens fortsatta utbredning vore af synnerlig vigt, att skyttarna vid sina öfningar hade att tillgå gevär af samma modell som arméns, från statens förråd till inköpspris inlösa 5,000 mausergevär, hvilka från utlandet anskaffats samtidigt med de 40,000 sådana gevär, som staten der bestält. Den frivilliga skyttens sträfvan vore att erhålla eget skjutvapen; först dermed egnade han sig åt skyttesaken med varaktigt intresse. Redan nu medförde detta icke ringa kostnad. Från statens förråd kunde han visserligen för 12 kronor lösa ett begagnadt gevär af 1867 års modell, men ett nytt remingtongevär, som han föredroge, kostade 25 kronor. Ett mausergevär åter betingade ett pris af 54 kronor. Det syntes motionärerna välbetänkt, om man i likhet med hvad som gjorts i Norge förmedelst statsbidrag under nödiga garantier beredde skytteförening eller skytt tillfälle att förvärfva sig mausergevär till halfva priset.

För att den frivilliga skytterörelsens skjutöfningar måtte ledas i rätt rigtning och gifvas militär pregel, så att hvad som öfvades och lärdes hade eller lätt kunde erhålla den militära form, som vore nödvändig, då skjutfärdigheten skulle användas till nationens försvar, vore föreskrifvet, att vid hvarje förening skulle finnas anställd en af Kongl. Maj:ts ombud i skytteförbundets styrelse godkänd, i militäriskt skjutande fullt utbildad instruktör. Denne vore vanligen en underofficer eller soldat. Skjutöfningarnes resultat berodde således i hög grad på dessa instruktörers skicklighet och förmåga. Tillgången på instruktörer vore icke tillräcklig. Det hände till och med, att färdigbildade föreningar måste i brist på instruktör upplösas, enär de icke utan sådan kunde erhålla statsunderstöd. Det vore derför ett önskningsmål, att för instruktörer åt de frivilliga skytteföreningarna bereddes särskild utbildning vid arméns skjutskola eller på annat sätt. En sådan utbildning medförde naturligtvis äfven kostnader.

Jemväl för skjutbanornas ordnande kräfdes större bidrag, än som inom det nuvarande anslaget kunde lemnas, helst som med införande af det mera långskjutande mausergeväret jemväl redan anordnade skjutbanor syntes behöfva förlängas.

De s. k. skarpskyttarnes tid vore förbi likasom yrkesskyttarnes. Det lönade sig icke längre att vara yrkesskytt, då det högsta pris, som bestodes, vore endast 75 kronor. Den frivilliga skytterörelsen, sådan

den nu sedan år 1893 vore organiserad, hade en helt annan uppgift, nemligen att i militärisk form och anda utbilda så många som möjligt af landets värnpligtige i skjutfärdighet och derigenom fullständiga hvad som i denna särskilda utbildningsgren under den korta öfningstiden vid armén icke kunde medhinnas.

Meningen vore icke och kunde icke heller vara att med dessa frivilliga öfningar ersätta vapenöfningarna vid hären; afsigten vore endast att fullständiga dem med personlig förtrogenhet med vapnet och färdighet i dess användande. Vid härens vapenöfningar kunde man derigenom egna så mycket mer tid åt andra för den blifvande soldaten nödvändiga utbildningsgrenar, såsom skjutning i trupp, afståndsbedömande, terrängkännedom, elddisciplin, kunskap i bevakningstjenst m. m. Den personliga skjutfärdigheten framstode dock som en ytterst viktig egenskap. Denna färdighet skänkte dessutom en känsla af trygghet åt nationen, den stärkte kärleken till fosterjorden och lusten att med sitt lif försvara den. Också bevittnade vi i dessa dagar, hurusom ett litet folk, vandt vid eldvapnets bruk, kunde genom högt uppdrifven skjutskicklighet med framgång upptaga striden mot en stormagt.

Men den frivilliga skytterörelsen hade också en social betydelse. Den fylde med glädje och tillfredsställelse mången ledig stund, som måhända eljest skulle egnats åt mindre förädlande förströelser, den sammanförde på frivillighetens väg till upphöjd täflan män af annars vidt skilda samhällsklasser och förenade dem som goda kamrater om det mål, som vore fäderneslandets fortfarande frihet och oberoende.

På grund af hvad sålunda anförts hölle motionärerna före, att anslaget för ifrågavarande ändamål borde åtminstone fördubblas och sålunda utgå utgå för 1901 med 320,000 kronor. För att emellertid öfvergången från det nuvarande anslaget måtte lättare förmedlas, syntes medgifvande af Riksdagen böra lemnas Kongl. Maj:t att redan under innevarande år utöfver det redan anvisade anslaget, 160,000 kronor, få af tillgängliga medel för ändamålet använda 40,000 kronor att sedermera af anslaget för 1901 ersättas, genom hvilken åtgärd man för det frivilliga skytteväsendet således skulle hafva att tillgå för år 1900 200,000 kronor och för 1901 280,000 kronor.

Med anvisande af dessa ökade medel till det frivilliga skytteväsendet syntes också böra tagas i öfvervägande, om icke ökad kontroll öfver deras rätta användande borde anordnas. Dock finge man icke föreställa sig, att sådan kontroll nu saknades. Såsom förut erinrats, erhölle skytteförening icke statsunderstöd, derest der icke funnes anställd en af kronans ombud i skytteförbundets styrelse godkänd, i militäriskt skjutande utbildad instruktör. Jemlikt kongl. brefvet den 9 juni 1893

och chefens för landtförsvarsdepartementet den 11 juni 1895 utfärdade cirkulär till kronans ombud i skytteförbundens styrelser, hvilka ombud alla vore officerare, åläge det dem bland annat att på bästa sätt öfvervaka skytteföreningarnas af staten understödda verksamhet och derför vid täflingsskjutningar och eljest, så ofta tillfälle dertill erbjödes, tillse, att skjutöfningarna bedrefves enligt militäriska grunder och gifna föreskrifter. Skytteförbund funnes, der kronans ombud årligen inspekterat samtliga skytteföreningar inom förbundet. Äfvenså vore centralstyrelsens verkställande utskotts ledamöter, af hvilka tre vore af Kongl. Maj:t utsedda officerare, berättigade att mot truppbiljett företaga resor å statens jernvägar för erforderlig inspektion af det frivilliga skytteväsendet, af hvilken rättighet de jemväl flitigt begagnat sig. Detta hindrade icke, att åtskilligt ännu kunde göras, för att säkerhet måtte vinnas, att de medel, staten ansloge till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, också blefve för ändamålet rätt använda.

Utskottet finner den frivilliga skytterörelsen, rätt ledd, vara af den stora vigt för landets försvar, att den bör af Riksdagen uppmuntras genom anslag till sådan storlek, att de enskilde skyttarnes uppoffringar för saken ej må blifva för dem så betungande, att intresset tilläfventyrs minskas. Af de i ofvanberörda motion anförda uppgifter och de vid densamma fogade handlingar framgår emellertid, att redan för närvarande blott en ganska ringa del af de med det frivilliga skytteväsendet förenade utgifter och särskildt endast ett obetydligt antal af de lossade skotten kan med statsanslaget bekostas. Dertill kommer, att patronen till det ännu brukliga remingtongeväret kostar blott 4 öre, medan deremot kostnaden för patronen till det nya 6,5 mm. gevär, som ju småningom bör blifva användt vid nu ifrågavarande skjutöfningar, kan, enligt hvad af Kongl. Maj:ts framställning till denna Riksdag om anskaffning af mobiliseringsammunition inhemtas, beräknas till minst 9,9 öre eller således mer än dubbelt så mycket. Af dessa anledningar finner utskottet en ökning af ifrågavarande anslag utöfver det för innevarande år anvisade och af Kongl. Maj:t nu för år 1901 äskade beloppet vara påkallad, men håller före, att de nya gevären icke torde blifva under år 1901 utlemnade till så stort antal, att prisförhöjningen å ammunition kan under nämnda år utöfva någon större inverkan på utgifterna i det hela, och att ej heller föreningarna hittills vunnit den omfattning och utveckling, att de redan nu skulle kunna lämpligen tillgodogöra sig ett så stort anslag, som motionärerna föreslagit. Enligt utskottets mening lärer det tvärt om vara för skytterörelsen gagneligt att, såsom hittills skett, statens understöd till densamma hålles i jembredd med rörelsens fortskridande utveckling och icke alltför bråd-

störtadt ökas. Utskottet har derför funnit sig böra endast så till vida biträda motionärernas förslag, att utskottet tillstyrker, att för år 1901 må anvisas 240,000 kronor, och rätt medgifvas Kongl. Maj:t att redan under innevarande år deraf använda 20,000 kronor. Då detta statsanslag var för hvarje af åren 1895—1897 90,000 kronor, för hvartdera året 1898 och 1899 120,000 kronor och för 1900 är 160,000 kronor, hvilket emellertid genom tillkomsten af berörda 20,000 kronor skulle kunna ökas till 180,000 kronor, samt under sådan förutsättning det för 1901 disponibla anslagsbeloppet skulle blifva 220,000 kronor, anser utskottet dessa siffror utvisa en tillräcklig stegring af anslaget.

Emot motionärernas förslag i afseende å de vid anslaget fogade bestämmelser har utskottet icke funnit något att erinra.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med föranledande af Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning och ofvanberörda motion, må till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 240,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet må i möjligaste mån vinnas, samt med rättighet för Kongl. Maj:t ej mindre att under följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas, än äfven att förskottsvis af tillgängliga medel under innevarande år utanordna af detta anslag högst 20,000 kronor.

Ökade utgifter för krigshögskolan.

Angående anslag till ökade utgifter för krigshögskolan. [32.]

33:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till ökade utgifter för krigshögskolan anvisa ett belopp af 28,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 bevilja 14,000 kronor.

Af statsrådsprotokollet inhemtas, hurusom i skrifvelse den 17 februari 1899 tjenstförrättande inspektören för militärläroverken anfört:

Chefen för generalstaben, generalmajoren m. m. friherre Raab hade i sitt betänkande den 16 november 1876 rörande krigshögskolans organisation beräknat antalet ordinarie elever till trettio, hvilket antal han ansett så högt, att det sannolikt icke skulle komma att öfverskridas, och derjemte vara det högsta, som samtidigt skulle kunna undervisas

af allenast *en* lärare, såvida undervisningen skulle kunna bedrifvas med erforderlig kraft. Organisationsförslaget hade också utarbetats under förutsättning af detta antal.

Enligt bestämmelserna i det för skolan utfärdade reglemente den 12 juli 1878 hade emellertid, på förslag af krigsundervisningskommissionen, maximiantalet elever höjts till fyrtio, hvilket dock på den tiden i sjelfva verket saknat större betydelse, då elevantalet först år 1892 öfverskridit trettio. Sistnämnda år hade nemligen elevantalet stigit till trettioåtta, två officerare af flottan inberäknade, med anledning hvaraf dels särskilda medel anvisats till förstärkning af lärarekrafterna och till betäckande af de ökade kostnaderna för sommaröfningarna, dels ock genom kongl. kungörelse den 26 januari 1894 bestämts, att de ordinarie elevernas antal skulle vara högst 30, deri dock icke inräknade officerare af flottan. År 1898 hade emellertid antalet kompetenta inträdessökande uppgått till 37, deri inberäknade en officer af flottan och en af Karlskrona artillericorps. För att hela detta antal skulle kunna emottagas, hade äfven för denna kurs beviljats medel till ökade lärarekrafter och till sommaröfningarna. En dylik tillfällig hjelp syntes emellertid icke vara att påräkna för framtiden och vore ej heller tillfyllestgörande. Af en verkställd uträkning, hvilken såsom bil. VI vore fogad vid statsrådsprotokollet, framginge nemligen, att af de från och med år 1875 till och med år 1887 utnämnda officerarne omkring 17,5 procent vunnit inträde vid krigshögskolan, men under de fem härefter närmast följande åren kunde procentantalet beräknas till minst 25, enär 1892 års årgång med all sannolikhet komme att ännu lemna elever till högskolan, hvilket i än högre grad vore fallet med årgångarna 1893—1895, hvilka redan lemnat resp. 20,9, 16,0 och 11,1 procent. Det syntes derför icke vara för högt, om man beräknade, att framdeles 25 procent af samtliga utnämnda officerare komme att blifva berättigade till inträde vid krigshögskolan, enligt hvilken beräkning och under antagande, att 100 officerare årligen nyutnämndes, i hvarje af krigshögskolans tvåårigа kurser komme att finnas 50 elever. Anledningen till denna ökning af elevantalet vore att söka, utom i det växande begäret efter vetande, dels deri, att arméns officerscorps, inberäknadt intendenturcorpsen, sedan krigshögskolan började sin verksamhet, ökats med ungefär 300 personer, dels ock deri, att efter den senaste förändringen vid artilleri- och ingeniörhögskolan åtskilliga artilleriofficerare i stället för att genomgå sagda läroverks högre kurs sökte inträde vid den under föga längre tid pågående krigshögskolan. Frågan vore då, huruvida krigshögskolan borde ordnas så, att den kunde mottaga alla dem, hvilka vore berättigade till inträde.

Å ena sidan vore det uppenbart, att undervisningens grundlighet icke finge lida intrång genom ett för stort elevantal, men å andra sidan kunde det måhända anses obilligt, att några skulle uteslutas från en undervisning, af hvilken de frivilligt sökte komma i åtnjutande utan att derför uppbära någon egentlig ersättning, synnerligast så länge större delen af de yngre officerarne vore urståndsatta att under två tredjedelar af året utöfva militär tjenstgöring. En ökning af elevantalet till 50 skulle emellertid föranleda ganska omfattande förändringar. Den skulle nemligen förutsätta en delning af kursen i två parallelafdelningar med 25 elever, eller ock att ny kurs började hvarje år, d. v. s. en fördubbling af lärareantalet och nära nog äfven af anslaget, samt anskaffandet af ny lokal med två lärosalar eller utvidgning af den nuvarande. En ökning af elevantalet till 40, d. v. s. till 20 procent af två årgångar officerare, borde deremot, enligt hvad hittills vunnen erfarenhet gåfve vid handen, kunna ske äfven utan ändring af högskolans nuvarande organisation, men deremot icke utan förhöjning af anslaget. Erfarenheten hade nemligen visat, att det för lärarne varit förenadt med ganska ansträngande arbete att läsa och bedöma de af eleverna på lärorummet och i hemmet utförda arbetena, när elevantalet uppgått till 30—40. För att underlätta lärarnes arbete hade också för de kurser, hvilka haft större elevantal än 30, d. v. s. för kurserna 1892—1894 och 1898—1900, repetitörer anstälts till deras biträde. Då lärarne emellertid för att kunna känna och rigtigt bedöma elevernas kunskapsmått i alla händelser nödgats genomläsa deras samtliga arbeten, blefve vinsten af en dylik åtgärd ej synnerligen stor för andra, än för lärarne i de ämnen, hvilka omfattade aplikatoriska kurser och i hvilka skrifningar ofta förekomme hvarje vecka, hvarvid ej sällan mycket omständliga rättelser måste göras. På grund häraf måste möjlighet visserligen finnas att kunna anställa repetitörer till lärarnes biträde, men det borde öfverlemnas åt chefen att använda dem för sådana ämnen eller delar af ämnen, der deras biträde särskildt vore af behofvet påkalladt. Derjemte syntes en ökning af lärareaflöningen utgöra ett oundgängligt vilkor för hvarje höjning af elevantalet, dels emedan ett ökadt arbete borde vara förenadt med ökad ersättning, dels emedan lärareaflöningen vid krigshögskolan redan under nuvarande förhållanden måste anses såsom synnerligen låg. Då intet skäl förefunnes att frångå den nuvarande grunden för beräknandet af lärareaflöningen, nemligen efter antalet undervisningstimmar i veckan, så borde för militärämnena och matematik en ökning af det nuvarande beloppet af trehundra kronor om året för veckotimme till fyrahundra kronor vara den minsta, som

kunde ifrågasättas. För språklärarne åter kunde det nuvarande arfvodesbeloppet bibehållas, enär deras arbete för lektionerna vore mindre än de öfriga lärarnes. Aflöningen för läraren i tyska språket borde dock beräknas efter samma grunder som för de öfriga språklärarne. Då erfarenheten tydligen ådagalagt behofvet af ytterligare en lärare i ryska språket, hvilket behof äfven för nu pågående lärokurs blifvit tillgodosedt, borde en 2:e lärare i ryska språket upptagas i staten med samma arfvode som 1:e läraren, emedan de vore fullkomligt sidoordnade samt hade samma antal undervisningstimmar och undervisningsskyldighet. Det för aflöning åt repetitörer erforderliga beloppet syntes kunna inskränkas till 1,000 kronor om året, att fördelas i arfvoden å högst 500 kronor, under förutsättning att chefen i öfrigt erhölle förfoganderätt öfver detta anslagsbelopp. Då adjutanternas arbete ökades i förhållande till elevernas antal, borde deras ursprungligen till endast 600 kronor bestämda arfvode höjas till 800 kronor. Af samma skäl borde likaledes redogörarens arfvode, 500 kronor, höjas med minst 100 kronor till 600 kronor. Det arfvode af 600 kronor, hvilket enligt kongl. brefvet den 7 november 1884 utginge till den officer (stallmästare), hvilken bestrede undervisningen i ridning, borde, för ordningens skull, lämpligen uppföras på högskolans stat.

Såsom upprepade gånger framhållits af krigshögskolans chefer, vore, enligt hvad t. f. inspektören för militärläroverken vidare anfört, anslaget till sommaröfningarna otillräckligt redan under nuvarande förhållanden. Enligt en af chefen för krigshögskolan uppgjord och af krigsundervisningskommissionen gillad beräkning (bil. VII till statsrådsprotokollet) skulle kostnaderna för nämnda öfningar under hvarje kurs med 40 elever belöpa sig till i jemnt tal 16,000 kronor eller 8,000 kronor om året.

Det till inköp och underhåll af inventarier, böcker och undervisningsmateriel med 500 kronor årligen utgående anslaget vore ytterst lågt beräknadt och borde derför höjas till 850 kronor.

Krigsundervisningskommissionen, som ansåge väckt fråga om dagaflöning åt adjutanter och elever vid krigshögskolan för närvarande icke böra till afgörande förekomma, hade likväl funnit i hög grad önskvärdt, att någon lättnad i ekonomiskt afseende bereddes eleverna, och derför föreslagit, att å högskolans stat måtte upptagas ett årligt anslag af 4,000 kronor, att af Kongl. Maj:t uppå inspektörens för militärläroverken förslag fördelas i understödsbelopp om högst 400 kronor, företrädesvis till elever, hvilka deraf vore mest i behof.

Slutligen hade föreslagits de ändringar, hvilka vore erforderliga i

krigshögskolans stat, derest det i nu gällande reglemente fastslagna högsta elevantalet komme att bibehållas. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hade tjenstförrättande inspektören för militärläroverken, med erinran, hurusom genom antagande af stat för allenast 30 elever någon utveckling af krigshögskolan icke vunnes och ändamålet med hans förevarande framställning i sjelfva verket blefve förfeladt, på krigsundervisningskommissionens vägnar, hemstält, att Kongl. Maj:t ville hos Riksdagen göra framställning derom, att krigshögskolans stat måtte från och med år 1901 höjas till 40,000 kronor, i ändamål att elevantalet måtte kunna ökas till fyrtio, officerare af flottan ej inberäknade.

I häröfver afgifvet utlåtande af den 23 november 1899 hade dåvarande t. f. chefen för generalstaben, öfversten m. m. K. G. Bildt, anfört, att som antalet till inträde vid krigshögskolan berättigade officerare för framtiden sannolikt komme att icke oväsentligt öfverstiga det för närvarande fastställda maximiantalet ordinarie elever eller 30, det vore högeligen önskvärdt, att krigshögskolan sattes i stånd att emottaga och utbilda samtliga inträdesberättigade officerare eller åtminstone så många som möjligt af dem.

Otvifvelaktigt vore dock, att undervisningen icke utan svårighet kunde bedrifvas med full kraft, så vida elevantalet inom hvarje kurs öfverstege 30, och att krigshögskolan derför borde organiseras så, att ny kurs började hvarje år i stället för hvartannat år. Härtill skulle dock fordras ej endast ökade lärarekrafter och höjdt anslag, utan äfven större lokaler. En vidtomfattande omorganisation af krigshögskolan borde derför också ställas i utsigt, men denna kunde icke vidtagas förr än i sammanhang med lösandet af generalstabens och krigshögskolans byggnadsfråga — en fråga, som uppkommit sedan tjenstförrättande inspektören för militärläroverken inkommit med sin meranämnda skrifvelse, och hvilken fråga under den närmaste tiden borde erhålla sin lösning. — På grund häraf borde alla mindre organisationsändringar om möjligt anstå tills vidare, för att behandlas i samband med den ofvannämnda fullständiga omorganisationen.

Emellertid vore en ökning af elevantalet vid krigshögskolan så angelägen, att frågan derom icke helt och hållet syntes böra uppskjutas, tills byggnadsfrågan funnit sin lösning och i sammanhang dermed en ny organisation kunde genomföras. Det syntes också möjligt att öka elevantalet till 40, äfven med bibehållande af den nuvarande organisationen. De ökade medel, hvilka härtill otvifvelaktigt vore erforderliga, borde emellertid tills vidare upptagas å extra stat.

Att göra de föreslagna anslagsökningarna beroende af elevantalet,

så att vid dem skulle fästas det vilkoret, att de skulle utgå endast derest elevantalet öfverstege det nuvarande maximiantalet eller 30, vore icke lämpligt, särskildt emedan lärarne vid krigshögskolan, hvilka hade att ej endast pröfva de inträdessökandes kunskaper, utan äfven yttra sig om de antagna elevernas qvarblifvande vid högskolan, härigenom skulle komma i den grannlaga ställningen, att de arfvoden, de såsom lärare uppbure, skulle kunna blifva beroende af den större eller mindre noggrannhet och stränghet, med hvilken de bedömde såväl de inträdessökandes som elevernas kunskapsmått.

T. f. chefen för generalstaben hade på grund häraf hemstält, att Kongl. Maj:t ville hos Riksdagen å extra stat äska följande *ökning* af det till krigshögskolan utgående anslag för hvartdera af arbetsåren 1900—1901 och 1901—1902, nemligen:

till 1 adjutant	200	kronor
» 1 »	200	»
» 1 redogörare	100	»
till arfvoden åt lärare:		
åt lärarne i landtmilitära ämnen och matematik 100 kronor för hvarje timmes undervisningsskyldighet i veckan 100 × 20	2,000	»
åt en 2:dre lärare i ryska språket	1,200	»
» läraren i tyska språket	200	»
» » » sjökrigsvetenskap	150	»
» » » ridning	600	»
till repetitörer	1,000	»
» sommaröfningar	4,000	»
» inköp och underhåll af inventarier, böcker och undervisningsmateriel	350	»
» understöd åt elever	4,000	»
summa	14,000	kronor,

eller tillsammans för begge arbetsåren d. v. s. för hela nästa kurs vid krigshögskolan 28,000 kronor, hvaraf å 1901 års stat 14,000 kronor.

I infordradt utlåtande hade arméförvaltningen å civila departementet förklarat, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna tillfälle böra beredas för en ökning af krigshögskolans elevantal, arméförvaltningen icke hade något att erinra mot bifall till hvad t. f. chefen för generalstaben i detta ärende föreslagit.

Sedan departementschefen sålunda redogjort för hvad i ärendet förekommit, har han för egen del anfört, att då krigshögskolans verksamhet vore af mycket stor betydelse för bibehållandet och höjandet af den högre militära bildningen inom arméns officerscorps, det syntes honom angeläget, att denna bildningsanstalt måtte sättas i stånd att mottaga och utbilda så vidt möjligt samtliga de officerare, hvilka sökte inträde vid högskolan och visade sig ega derför erforderliga förkunskaper. Den genomgripande omorganisation af krigshögskolan, som för detta ändamål vore önskvärd, kunde emellertid icke genomföras förr än i samband med den ännu sväfvande frågan om byggnader för generalstaben och krigshögskolan. En omreglering af krigshögskolans stat syntes derför icke lämpligen böra ske förr än i sammanhang med den fullständiga omorganisationen, utan borde å extra stat anvisas de ökade medel, hvilka otvifvelaktigt erfordrades för att sätta krigshögskolan i stånd att fortsätta sin verksamhet i den omfattning, som betingades af officerscorpsens vid armén nuvarande storlek.

På grund af hvad sålunda anförts, ansåge departementschefen, att, på sätt t. f. chefen för generalstaben föreslagit, medel borde anvisas för att ett större antal elever måtte kunna vid krigshögskolan vinna inträde.

Utskottet har, då, på sätt departementschefen framhållit, en omreglering af krigshögskolans stat icke synes lämpligen böra ske förr än i sammanhang med den önskvärd befunna fullständiga omorganisationen af nämnda högskola, ansett den nu ifrågavarande provisoriska ökningen i anslag till krigshögskolan böra begränsas till det allra nödvändigaste. En dylik nödvändighet har utskottet emellertid ej kunnat tillerkänna alla de anslagsbehof, som i statsrådsprotokollet angifvits och hvilka tillsammans uppgå till det af Kongl. Maj:t nu äskade belopp af 14,000 kronor för år. Hvad beträffar de till sommaröfningar och till repetitörer afsedda beloppen, resp. 4,000 kronor och 1,000 kronor, har utskottet funnit desamma böra beviljas, liksom äfven arfvode till en andre lärare i ryska språket, hvilket arfvode emellertid synts kunna begränsas till samma belopp, som nu tillkommer läraren i tyska språket, eller 1,000 kronor. Då arfvode åt läraren i ridning, 600 kronor, hittills utgått från hufvudtitelns besparingar, har utskottet ansett nämnda summa böra, för att ridundervisningen må kunna fortgå, inbegripas i förevarande tilläggsanslag. Hvad deremot de öfriga uppgifna anslagsbehofven beträffar, synes deras tillgodoseende lämpligast kunna fram-

deles tagas under öfvervägande i sammanhang med den i utsigt stälda omorganisationen.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen till ökade utgifter för krigshögskolan beviljar ett belopp af 13,200 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisar 6,600 kronor.

Exercishus för Vesterbottens regemente.

Angående anslag för uppförande af exercishus för Vesterbottens regemente. [33.]

34:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till uppförande af exercishus å Vesterbottens regementes mötesplats bevilja å extra stat för år 1901 ett belopp af 38,000 kronor.

I detta ämne inhemtas af statsrådsprotokollet följande.

Af sjette arméfördelningens truppförband saknade för närvarande Vesterbottens och Vesternorrlands regementen särskilda byggnader, afsedda för truppens öfningar, eller s. k. exercishus. Chefen för nämnda fördelning hade i skrifvelse den 3 juni 1899 framhållit behofvet af dylika byggnader. Det hårda klimat, som vore rådande inom denna arméfördelnings förläggningsområde, och den utsträckning öfningarne numera erhållit, hvilken medförde, att dessa måste börja så tidigt på våren, att marken i regeln till följd af snö och väta lade hinder i vägen för utförande af noggrann rekrytexercis och gymnastik, hade med visshet till följd, att truppens utbildning genom saknaden af exercishus måste blifva alltför mycket åsidosatt. Sistnämnda två regementen vore derför nu i utbildningshänseende sämre stälda än fördelningens öfriga truppförband. Dertill komme, att för dessa regementen måste, till åstadkommande af likhet med de andra truppförbanden, under närmaste tiden anskaffas fullständig gymnastikattiralj, för hvars skyddande mot väderlekens skadliga inflytande vore af stor ekonomisk fördel, att plats derför kunde i exercishus beredas.

Arméförvaltningen å fortifikations- och intendentsdepartementen hade i sitt öfver berörda framställning afgifna utlåtande, med instämmande i hvad arméfördelningschefen anfört rörande behofvet af exercishus för nämnda regementen, öfverlemnat ritning och kostnadsförslag till de ifrågasatta exercishusen, hvilkas uppförande ansetts komma att betinga

en utgift för hvartdera af 38,000 kronor, hvarjemte arméförvaltningen, som för ändamålet icke egde medel till sin disposition, hemstält, att dertill måtte hos Riksdagen äskas anslag å extra stat.

Departementschefen har för egen del, under vitsordande att de vid sjette arméfördelningens truppförband uppförda exercishusen visat sig vara till synnerligt gagn för truppens öfningar, förklarat sig med hänsyn härtill och då ofvanberörda regementens behof af gymnastikapparelj syntes under närmaste framtiden böra fyllas, men lokal till denna materiels förvarande för närvarande saknades, anse uppförandet af de föreslagna exercishusen vara till nytta med hänsyn till såväl omsorg om manskapets bästa som statens eget intresse för bevarande af materielen. Då emellertid, på sätt arméförvaltningen anfört, Kongl. Maj:t ej egde medel till sitt förfogande för dessa byggnaders uppförande, borde dessa hos Riksdagen begäras, men då stora anslagskraf måste framställas för andra landtförsvaret rörande ändamål, ansåge departementschefen, att med uppförandet af det ena af ifrågavarande exercishus borde få ytterligare anstå. Vid bedömandet af hvilketdera regementet härvid skulle ega företrädesrätt, hade han, med hänsyn till Vesterbottens regementes nordligare förläggning och det å dess mötesplats i följd häraf rådande kallare klimat, ansett detta regemente böra i första rummet komma i åtanke.

Af hvad i statsrådsprotokollet till stöd för denna framställning anförts har utskottet icke blifvit öfvertygadt om nödvändigheten af det ifrågasatta exercishuset, helst som, enligt hvad utskottet inhemtat, de vid två af infanteriregementenas inom 6:te fördelningen mötesplatser redan befintliga exercishus varit af särskilda förhållanden betingade, och i öfrigt ingenstädes dylika hus ansetts böra vid mötesplatser uppföras. Utskottet finner sig derför för närvarande icke kunna biträda Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, utan hemställer,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall.

Angående anslag för reparationer och ändringar af tvättinrättningen vid Karlberg. [34.]

Reparationer och ändringar af tvättinrättningen vid Karlberg.

35:o. Uti punkten 34 af denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för verkställande af reparationer och ändringar af tvättinrättningen vid Karlberg anvisa å extra stat för år 1901 14,000 kronor.

Enligt hvad af ofvanberörda statsrådsprotokoll inhemtas, hade chefen för krigsskolan uti skrifvelse den 9 september 1899, med förmälan att den vid krigsskolan befintliga tvättinrättning, hvilken för skolans behof numera vore nästan oumbärlig, från början anordnats provisoriskt och derför vållat mycket dryga underhållskostnader, hvilka betäckts af de till skolan anvisade medel och exempelvis under år 1892 uppgått till icke mindre än 2,000 kronor, anhållit, att, enär en synnerligt omfattande reparation af tvättinrättningens lokaler och materiel vore nödvändig samt tidsenliga anordningar beträffande dess inredning behöfde utföras, men de å skolans stat anvisade medel ej härtill lemnade tillgång, särskildt anslag måtte för ändamålet beviljas. Till styrkande af behofvet utaf nämnda reparationer m. m. hade chefen för skolan anfört, att endast för ersättande af utbrända delar i den otidsenliga torkugnen årligen måste utbetalas 300 kronor; att torkningen verkställdes på det sätt, att kläderna upphängdes i en stor arbetssal, der luften genom ugnen uppvärmdes till omkring 60 grader och luftvexlingen åstadkommes genom öppnandet af fönstren på båda sidor, i följd hvaraf arbetarne, som måste uppehålla sig vid fönstren, hade att uthärda från den ena sidan den starka hettan från ugnen och å andra sidan den genom fönstren utifrån direkt inströmmande kalla luften; att skolans nuvarande tvättentreprenör, som innehaft tvättinrättningen sedan den 1 oktober 1892, och hvars senaste kontrakt derom utlöpte den 1 oktober innevarande år, hos skolchefen gjort framställning om ändring i den olämpliga anordningen af torkinrättningen samt om afhjelpande af åtskilliga brister å golf och murverk, äfvensom föreslagit, att dessa arbeten antingen skulle af skolan verkställas, i hvilket fall entreprenören erbjöde sig att efter arbetets fullbordande årligen erlägga en från nuvarande 1,500 till 2,300 kronor förhöjd hyra för tvättinrättningen, eller ock att entreprenören sjelf skulle bekosta nämnda arbeten mot vederlag af åtskilliga förmåner för framtiden, bland annat rättighet att mot en nedsatt hyra af 1,000 kronor innehafva tvättinrättningen i 20 år m. m.; att kostnaden för de ifrågasatta förändringarna och reparationerna komme att uppgå till följande belopp, nemligen:

för byggnadsarbetena enligt deröfver uppgjordt förslag	kronor	12,996: —
» tillfälliga tvättanordningar under byggnadstiden	»	400: —
» tillsyn, kontroll och oförutsedda utgifter	»	604: —
eller sammanlagdt	kronor	14,000: —;

och hade skolchefen, med förordande af att nämnda arbeten finge af statsmedel bekostas, derjemte framhållit, att denna utgift, som med

hänsyn till husets bristfälliga skick i allt fall icke kunde helt och hållet undvikas, skulle genom hyresbeloppets ökning med 800 kronor, eller möjligen ännu högre belopp, småningom amorteras, hvarförutom den årliga underhållskostnaden blefve betydligt mindre än under nuvarande förhållanden, samt större utrymme och bättre arbetssätt vunnes.

Arméförvaltningen å fortifikations- och civila departementen hade i häröfver afgifvet utlåtande instämt med chefen för krigsskolan i afseende å såväl behofvet för skolan af tvättinrättningens bibehållande som nödvändigheten af de föreslagna reparationsarbetena, hvarjemte förstnämnda departement efter verkställd undersökning förklarat sig ej hafva något att erinra mot de ifrågasatta förändringarna och kostnadsberäkningarne.

Departementschefen har förklarat sig, genom hvad sålunda förekommit, anse ådagalagdt, att krigsskolans tvättinrättning, som icke utan stor olägenhet för skolan kunde undvaras, borde repareras och i sammanhang dermed till sin anordning ändras på sätt föreslaget blifvit. Att åt en enskild person öfverlåta bekostandet af så vidtomfattande arbeten i ett kronan tillhörigt hus, syntes i hög grad olämpligt, hvadan arbetena, enligt hans förmenande, borde verkställas på statens bekostnad, så mycket hellre som ett dylikt tillvägagående, om frågan såges uteslutande ur ekonomisk synpunkt, torde få anses för staten fördelaktigast.

Då emellertid krigsskolans tillgångar under de senaste årenblifvit, till följd af ökningen i elevernas antal, så anlitade, att den för nu ifrågavarande ändamål erforderliga summan icke kunde disponeras från skolans anslag, samt för öfrigt, enligt den för skolan af Riksdagen senast godkända stat, all den kontanta uppbörd, som på grund af chefens dispositionsrätt öfver Karlbergs kungsgård m. m. inflöte, skulle till statsverket inlevereras, hvadan den inkomst för tvättinrättningens uthyrande, som i följd af dess förbättrande uppstode, jemväl komme statsverket omedelbart och ej skolan till godo, samt ej heller andra medel funnes för ändamålet tillgängliga, hemstälde departementschefen, att ett extra anslag måtte för ändamålet äskas af Riksdagen.

På grund af hvad sålunda anförts till stöd för Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, finner utskottet sig böra, under förutsättning att hyran för tvättinrättningen varder höjd till det af entreprenören

medgifna belopp eller 2,300 kronor, förorda densamma, och hemställer utskottet derför,

att Riksdagen för verkställande af reparationer och ändringar af tvättinrättningen vid Karlberg må anvisa å extra stat för 1901 14,000 kronor.

Ändrad mötesplats för Vestmanlands regemente.

Angående anslag till ändrad mötesplats för Vestmanlands regemente. [35.]

36:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel i punkten 35 föreslagit Riksdagen att, med antagande af de af Vesterås stad gjorda erbjudanden om upplåtelse af mark till ny mötesplats för Vestmanlands regemente m. m., *dels* medgifva,

att östra delen af den kronan tillhöriga lägenheten Kungsängen, till en areal af 29,207 hektar, å en år 1897 upprättad karta, utmärkt med n:is 1—32, måtte få till mötesplats för nämnda regemente användas;

att den kronan tillhöriga lägenheten Klockartorpet n:o 1 måtte, på sätt och under vilkor kammarkollegium föreslagit, få utbytas mot annan af staden Vesterås lemnad mark af motsvarande godhet och värde;

att mötesplatserna Salbohed och Utnäslöt med derå befintliga, kronan tillhöriga byggnader, i den mån dessa ej kunna till regementets nya mötesplats förflyttas, måtte få försäljas och derför inflytande belopp användas till uppförande af de för regementet erforderliga byggnader å sistnämnda plats, samt

att ett belopp af 128,000 kronor måtte få för regementets förflyttning till Vesterås användas af Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa;

dels ock för bestridande af öfriga för regementets förflyttning erforderliga kostnader bevilja ett belopp af 201,000 kronor samt på extra stat för år 1901 deraf anvisa hälften eller 100,500 kronor.

Uti en inom Riksdagens Andra Kammare väckt motion (n:o 76) har herr *G. Lindgren* i Islingby *med flere* hemstält, att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari innevarande år innehåller i detta ämne följande.

Sedan åtskilliga år tillbaka hade klagomål försports öfver den af Vestmanlands regemente nu använda mötesplatsen Salboheds olämplig-

het i såväl militäriskt som sanitärt hänseende samt förslag framstälts om regementets förflyttning till annan ort.

I skrifvelse den 13 oktober 1893 hade chefen för femte arméfördelningen framhållit de olägenheter, som vore förenade med ifrågavarande mötesplats, såsom dess stora afstånd, 1¾ mil, från närmaste jernvägsstation, den otillfredsställande beskaffenheten af sjelfva exercisfältet, hvilket vore sandigt och gropigt samt nedemot Sagån vattensjukt, svårigheten att utföra strids- och fälttjenstöfningar såväl å mötesplatsen som i densammas omgifningar, enär å exercisfältet afstånden vore för små i förhållande till de nutida vapnens skottvidder och den angränsande beträdbara terrängen hufvudsakligen utgjordes af skogsmark och annan mindre tjenlig terräng.

Med anledning af dessa förhållanden hade arméfördelningschefen framhållit önskvärdheten af att Vestmanlands regemente flyttades till annan ort, och då enligt 1892 års urtima Riksdags beslut Lifregementets grenadiercorps komme att sammanslås med Nerikes regemente till Lifregementet till fot samt den förra corpsens mötesplats Utnäslöt derigenom blefve för densamma obehöflig, hade han hemstält, att regementet måtte flyttas till sistnämnda plats, hvilken, om ej i alla afseenden tillfredsställande för regementets öfningar, dock erbjöde företräden framför Salbohed.

Under tiden för detta ärendes utredning inom arméförvaltningen och innan mötesplatsen Utnäslöt blifvit af Lifregementets grenadiercorps fullständigt utrymd, hade emellertid ett nytt uppslag i frågan inträffat, i det att städerna Sala och Vesterås, hvilka båda orter ansågs ur militärisk synpunkt erbjuda vissa fördelar framför Utnäslöt, försports vara villiga att kostnadsfritt för kronan upplåta mark till mötesplats åt Vestmanlands regemente.

Då sålunda frågan inträdt i ett nytt skede, hade Kongl. Maj:t uppå derom gjord framställning den 1 april 1896 stält medel till chefens för femte arméfördelningen förfogande för verkställande af nödig utredning samt uppgörande af erforderliga förslag m. m. för en eventuel förflyttning af Vestmanlands regemente till Vesterås eller Sala. Den sålunda anbefalda utredningen, som, enligt arméfördelningschefens i ämnet lemnade föreskrifter, särskildt skulle omfatta de föreslagna öfningsplatsernas läge med hänsyn till militära och sanitära förhållanden äfvensom de med en flyttning förenade kostnader, hade utförts af regementsförvaltningen och öfverlemnats af arméfördelningschefen med eget yttrande i frågan till Kongl. Maj:t den 17 november 1896.

Af denna utredning inhemtades, bland annat, att den till mötesfält

afsedda platsen invid *Sala stad* dertill vore mindre tjenlig, enär den ej egde tillräcklig ytvidd, hade för ringa höjd öfver den förbiflytande Sagån samt i sanitärt hänseende lemnade åtskilligt öfrigt att önska, hvarförutom lämplig mark i tillräcklig utsträckning saknades för uppförande af behöfliga byggnader. Den angränsande terrängen vore för tillämpningsöfningar mindre ändamålsenlig, och det vore med stor svårighet och betydande kostnader förenadt att uti det föreslagna mötesfältets närhet erhålla en tillfredsställande skjutbana. Dertill komme, att stadsfullmägtige i Sala ej lemnat något officielt erbjudande af den mark, som för ändamålet varit ifrågasatt.

Hvad åter anginge den vid Vesterås föreslagna mötesplatsen, som skulle utgöras af de söder om staden belägna lägenheterna *Kungsängen, Klockartorpet* och *Wiksäng,* hade chefen för femte arméfördelningen framhållit, att densamma hade flera beaktansvärda fördelar. Vid mobilisering kunde nemligen regementets såväl stam som beväring från sina samlingsplatser snabbare förflyttas till Vesterås än till Salbohed och der lättare inqvarteras och förplägas. Vid en sammandragning af femte arméfördelningens trupper i händelse af krigstillfälle kunde regementet från Vesterås hastigare nå den antagliga sammandragningsorten än från den nuvarande mötesplatsen, och vore derjemte den föreslagna mötesplatsen äfven vid fredsöfningar synnerligen lämplig. Den vore nemligen tillräckligt vidsträckt för att öfningar der skulle kunna bedrifvas i regementsförband, hvarjemte inom sjelfva mötesplatsens område funnes mycket omvexlande terräng, som erbjöde tillfälle till utförande af tillämpningsöfningar, hvartill komme, att långs mötesplatsens nordöstra gräns funnes mark lämplig för anläggning af skjutbana. För uppförande af de till mötesfältet hörande byggnader funnes fördelaktig plats med högt och torrt läge, skyddad af skog mot nordliga och ostliga vindar; hvarjemte närheten till Mälaren lemnade tillfälle till bad- och simöfningar för truppen. I afseende å terrängen å och omkring öfningsfältet vore platsen obetingadt att föredraga framför Salbohed.

Chefen för generalstaben hade äfven i ett den 10 januari 1899 afgifvet yttrande framhållit de fördelar, som skulle vara förbundna med den föreslagna mötesplatsen vid Vesterås i jemförelse med nuvarande mötesplatsen Salbohed, i det han bland annat anfört:

»Betydelsen af en förflyttning af Vestmanlands regementes mötesplats från Salbohed till Vesterås skulle utan tvifvel komma att framträda så väl under fredstid som vid krigstillfälle.

Vestmanlands regementes nuvarande mötesplats Salbohed ligger på 18 km. afstånd från närmaste jernvägsstationen Sala, och något förslag

angående jernvägsanläggning till Salbohed föreligger mig veterligt för närvarande icke. Med den betydelse för samfärdseln, landets jernvägsnät numera eger, måste det naturligen vara en stor olägenhet, att en ort, till och från hvilken en så liflig trafik eger rum under fredstid som ett infanteriregementes mötesplats, saknar direkt jernvägsförbindelse.

Särskildt framträder olägenheten häraf, då regementet skall deltaga i större öfningar tillsammans med andra trupper. Regementet får nemligen då en extra marschdag till Sala vid transporten till öfningsområdet samt en andra extra marschdag från Sala till Salbohed vid återtransporten, hvarigenom den knappt tillmätta tiden för regementsmötet inskränkes till förfång för andra öfningar. Genom förflyttning af regementets mötesplats till Vesterås, som ligger vid en af rikets större jernvägslinier och som eger sjöförbindelse öfver Mälaren, skulle dessa olägenheter upphöra. För Vesterås tala dessutom fördelarne af att regementets mötesplats förlägges till länets största stad, hvilken tillika är säte för länsstyrelsen och chefsembetet vid regementet.

De företräden, hvilka Vesterås sålunda under fredstid eger framför Salbohed såsom mötesplats för Vestmanlands regemente, göra sig utan tvifvel ännu kraftigare gällande vid krigstillfälle, då alla transporter till och från regementets utrustningsort ske i mycket större utsträckning än under fredstid, under det att samtidigt anspråken på snabbhet framträda med ökad skärpa, och då ett lifligt samarbete måste ega rum mellan länsstyrelserna och regementscheferna.»

Slutligen hade chefen för generalstaben i förevarande ämne anfört följande:

»Sedan krigsrörelserna tagit sin början, måste naturligtvis regementets förbindelse med den å utrustningsorten qvarlemnade depoten i hög grad underlättas genom att denna är förlagd invid en större jernvägsstation, liksom det äfven måste vara fördelaktigt, att depotbefälhafvaren, hvilken tillika tjenstgör såsom ställföreträdande inskrifningsområdesbefälhafvare, befinner sig å den ort, der regementets chefsembete och inskrifningsområdesbefälhafvarens expedition under fred äro förlagda och i omedelbar närhet af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, med hvilken han flitigt har att samarbeta i sin egenskap så väl af depotbefälhafvare som af ställföreträdande inskrifningsområdesbefälhafvare.»

Departementschefen vore för egen del i likhet med chefen för generalstaben och chefen för femte arméfördelningen af den mening, att Vestmanlands regementes förflyttning till Vesterås vore i hög grad önskvärd. Särskildt ville han fästa uppmärksamheten på de i sanitärt hänseende ogynsamma förhållandena å Salbohed, hvilka länge varit öf-

verklagade samt föranledt febrar och andra sjukdomar, ej minst i följd af bristen på godt dricksvatten.

Om således skälen för en flyttning af Vestmanlands regemente från Salbohed till Vesterås vore väl grundade, gälde det att taga i öfvervägande tvenne dermed sammanhängande spörsmål: jordfrågan och kostnadsfrågan.

Hvad den förra, *jordfrågan*, anginge, hade det redan antydts, att den för Vestmanlands regemente afsedda nya mötesplatsen skulle bildas af lägenheterna Kungsängen, Klockartorpet och Viksäng.

Kungsängen vore en inom Vesterås stads område belägen kronolägenhet. Den hade en areal af 36,49 hektar och vore enligt kontrakt af den 27 oktober 1893 för statsverkets räkning på 20 år från den 14 mars 1894 utarrenderad till Vesterås stad mot årlig afgift af 1,500 kronor. Stadsfullmägtige i nämnda stad hade under den 20 december 1895 beslutat att, under förutsättning, det regementets mötesplats förlades invid Vesterås, tillförbinda staden att för regementets behof den 14 mars året näst efter det, sådant för stadsfullmägtige tillkännagifvits, afstå nämnda arrenderätt. Hela lägenheten skulle dock icke behöfva tagas i anspråk, utan till det afsedda mötesfältet skulle enligt af landtmätare verkställd uppmätning erfordras blott 29,207 hektar, hvarefter återstode 7,283 hektar.

Sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, hvars utlåtande öfver stadsfullmägtiges ofvan berörda anbud infordrats, hemstält, att det mellan kronan och staden upprättade kontrakt angående arrenderätt till ifrågavarande lägenhet måtte återkallas och den för mötesplatsen erforderliga delen öfverlemnas till regementets disposition, samt att den återstående delen af lägenheten måtte, såsom för kronan obehöflig, antingen genom nytt kontrakt utarrenderas eller, enligt befallningshafvandes åsigt, hellre till staden försäljas, hade stadsfullmägtige uti infordradt yttrande, med förklaring, det de vore villige att fortfarande arrendera den återstående delen af lägenheten, eller 7,283 hektar, mot en af domänintendenten föreslagen årlig arrendeafgift af 300 kronor, anhållit, att, då sistnämnda område vore erforderligt för utvidgning af stadens renhållningsverk m. m., staden måtte berättigas att inlösa samma område till pris, som blefve i vederbörlig ordning bestämdt.

Domänstyrelsen, som i ärendet afgifvit utlåtande, hade dervid förklarat sig icke hafva något att erinra mot att ifrågavarande del af lägenheten Kungsängen finge användas till mötesplats, men tillika framhållit, att, i händelse förslaget derom godkändes, tiden för markens tillträdande af kronan, hvarom stadsfullmägtige icke yttrat sig, syntes

böra få bero på särskild öfverenskommelse mellan staden och vederbörande militära myndigheter samt det med staden afslutade arrendekontrakt vid samma tid upphöra att vara gällande. Beträffande återstoden af det till staden utarrenderade området hade styrelsen sig icke bekant någon särskild anledning, som påkallade bibehållande i kronans ego af denna för en kronodomän obetydliga jordvidd, hvarför styrelsen, derest den föreslagna mötesplatsen komme till stånd, för sin del ej hade något att invända mot stadsfullmägtiges begäran att få inlösa berörda jordareal, under förutsättning att löseskillingen komme att uppgå till ett belopp, som motsvarade områdets fulla värde, hvilket, enligt styrelsens mening, blefve fallet, om densamma, i likhet med hvad förut under dylika förhållanden egt rum, bestämdes i den ordning, kongl. förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade; hvarjemte styrelsen dels, med afgifvande af förslag till erforderliga köpevilkor, hemstält, att köpeskillingen måtte användas på samma sätt som inflytande köpeskillingar för försålda mindre kronoegendomar, samt att styrelsen måtte bemyndigas att, sedan köpeskillingen blifvit till länets ränteri inlevererad, utfärda köpebref å det försålda området, dels ock förklarat, att, derest ifrågavarande jordområde skulle anses böra i kronans ego förblifva, styrelsen funne den af stadsfullmägtige erbjudna årliga arrendeafgiften 300 kronor vara fullt nöjaktig.

Bostadslägenheten Klockartorpet n:o 1 vore belägen i S:t Ilians socken och Norrbo härad af Vestmanlands län och innehåller en areal af 65,751 hektar. Den vore intill den 1 maj 1906 utarrenderad för biskopens i Vesterås räkning. Vesterås stadsfullmägtige hade, enligt protokoll vid sammanträde den 28 maj 1896, under förutsättning att Vestmanlands regementes mötesplats förlades till Kungsängen och lägenheten Viksäng å stadens område, förbundit sig,

»*dels* att med nuvarande arrendatorn af Klockartorpet träffa sådant aftal, att regementet, utan något anspråk af arrendatorn å regementet, kunde derstädes anlägga och använda tillräcklig skjutbana för regementet äfvensom å skogsmarken uppföra kasernbyggnader samt fritt förfoga öfver den del af skogsmarken eller s. k. Sjöängen, som erfordrades till förbindelseled mellan Kungsängen och Viksäng;»

»*dels ock* — under förutsättning jemväl deraf, att vederbörande lemnade sitt samtycke dertill, att Vesterås stad finge tillbyta sig Klockartorpet mot staden tillhörig donationsjord öster om staden, uppskattad till samma värde som Klockartorpet — att efter arrendetidens slut den 1 maj 1906 föranstalta derom, att för all framtid, så länge mötesplatsen

samt regementets skjutbana vore förlagda å området i fråga, till regementet öfverlemnades nyttjanderätten till Klockartorpet, dock med rätt för staden att sjelf förfoga öfver der uppförda byggnader samt fisket och skogsafkastningen.»

Med öfverlemnande af infordrade yttranden från dels biskopen m. m. J. A. Ekman, som för sin del ej haft något att erinra mot lägenhetens användning för ifrågavarande ändamål, dels ock från domkapitlet i Vesterås och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, hade kammarkollegium i utlåtande af den 8 september sistlidna år, med erinran, att Kongl. Maj:t vid fastställande af löneregleringen för biskopen i Vesterås stift genom nådigt bref den 12 april 1871 förordnat, att biskopen skulle åtnjuta afkomsten af, bland annat, kronolägenheten Klockartorpet, som skulle för indelningshafvarens räkning i författningsenlig ordning utarrenderas, upplyst, att med tillämpning deraf lägenheten blifvit upplåten senast för en tid af 20 år från den 1 maj 1886, hvarjemte kammarkollegium beträffande det föreslagna jordbytet anfört, att kollegium icke för sin del hade något att erinra deremot, att lägenheten för antydda ändamålet toges i anspråk i enlighet med stadsfullmägtiges ofvanberörda beslut, dock att såsom vilkor för utbytet, enligt kollegii åsigt, borde bestämmas: att fullständigt förslag rörande vederlagsjordens storlek, läge, skogstillgång och öfriga beskaffenhet skulle på stadens föranstaltande upprättas och till Kongl. Maj:ts pröfning och fastställelse ingifvas inom viss tid, t. ex. 2 år från den dag, beslut om regementets förflyttning till Vesterås kunde komma att meddelas; att utbytet finge utan vidare gå i verkställighet vid arrendetidens utgång den 1 maj 1906, vid hvilken tidpunkt det skulle åligga staden att efter laga syn, som borde bekostas af staden, afträda vederlagsjorden med åbyggnader, allt i fullgodt stånd samt fritt från alla gravationer; att vederlagsjorden från och med tillträdesdagen den 1 maj 1906 skulle frigöras från sin egenskap af donationsjord och inträda i alla de kamerala förhållanden, som hade afseende å lägenheten Klockartorp n:o 1, hvars nuvarande egovälde i stället vid nämnda tidpunkt skulle ikläda sig donationsjords natur samt öfvertaga alla med innehafvet af dylik gjord förenade rättigheter och skyldigheter, samt att alla med utbytet förenade kostnader skulle bestridas af staden, hvilken det dessutom skulle åligga att hålla nuvarande indelningshafvaren skadeslös för den minskning i inkomst, som till följd af utbytet och lägenhetens användning för uppgifna ändamålet möjligen skulle kunna uppkomma.

Lägenheten Viksäng tillhörde Vesterås stad. Stadsfullmägtige hade,

jemlikt förutnämnda protokollsutdrag af den 20 december 1895, under förutsättning att regementets mötesplats förlades till omförmälda område eller större delen af regementets öfningar der komme att ega rum, beslutat tillförbinda staden att för regementets behof den 14 mars året näst efter det sådant för stadsfullmägtige tillkännagifvits, till regementet utan ersättning »för all framtid, så länge mötesplatsen eller regementets hufvudsakliga öfningar der äro förlagda, öfverlemna nyttjanderätten till den staden i egenskap af donationsjord tillhöriga lägenheten Viksäng, dock med undantag af den s. k. Notudden och der belägna villaplatsen n:o 1—7 jemte villaplatsen n:o 9 å Ladubacken» samt med förbehållen rätt för staden att begagna till desamma ledande vägar öfver Viksäng, äfvensom att sjelf tillgodogöra sig värdet af å Viksäng befintliga, staden tillhöriga byggnader jemte fisket och skogsafkastningen.

Beträffande *kostnaderna* för såväl de å den föreslagna nya mötesplatsen erforderliga byggnader, af hvilka en del kunde dit förflyttas från Salbohed och Utnäslöt, som för öfriga behöfliga anläggningar och arbeten, hade arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet uppgjort förslag (bil. VIII till statsrådsprotokollet) och beräknat desamma till 375,000 kronor, i hvilket belopp inginge kostnaderna för flyttningen af de officerarne och underofficerarne tillhöriga byggnader, med respektive 29,380 och 6,000 kronor. Arméförvaltningen hade ansett med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att kronan åtoge sig kostnaden för sistnämnda byggnaders flyttning, men att det borde lemnas officers- och underofficerscorpserna öppet att, på sätt vid flyttningen af Vesterbottens regemente egt rum, sjelfva bestämma antingen de önskade få dessa byggnader flyttade på kronans bekostnad eller ock uppbära de derför beräknade belopp såsom flyttningsbidrag, på det möjlighet måtte dem beredas att, om de så önskade, med tillskjutande af egna medel förändra eller utvidga dessa sina byggnader.

Utom ofvannämnda belopp 375,000 kronor tillkomme ytterligare i samband med regementets flyttning kostnader dels för transport af regementets persedlar och effekter, beräknade till 3,886 kronor, dels för anskaffande af sängar och skåp i manskapets baracker, i stället för de nu der befintliga i hygieniskt afseende skadliga britsarne, 31,450 kronor.

Den sammanlagda kostnaden för regementets ändrade förläggning skulle sålunda komma att uppgå till 410,336 kronor.

I sammanhang härmed hade arméförvaltningen erinrat, att de betänkligheter, som möjligen kunde göra sig gällande mot mötesplatsens flytt-

ning med hänsyn till de stora kostnader, som densamma medförde, väsentligen förringades, om man toge i betraktande, att etablissementet å Salbohed befunne sig i ett så bristfälligt och otillfredställande skick, att, om regementet fortfarande skulle förblifva derstädes, betydande kostnader måste nedläggas å detta etablissement. I följd deraf att regementets förflyttning under flere år varit ifrågasatt, hade nemligen underhållet af etablissementet inskränkts till det allra oundgängligaste, oaktadt behofvet af förbättring å detsamma varit i hög grad trängande. Betydande ändrings- och inredningsarbeten i barackerna samt en del nybyggnader och anläggningar vore nödvändiga att inom närmaste tiden utföra, om regementet skulle qvarblifva å Salbohed.

Härvid ville departementschefen framhålla, att regementsförvaltningen vid beräkning åren 1896 och 1897 af kostnaderna för regementets förflyttning funnit de arbeten och anläggningar, som ovilkorligen skulle behöfva utföras å Salbohed, i fall regementet der förblefve, komma att uppgå till omkring 98,000 kronor, hvarvid regementsförvaltningen syntes hafva upptagit endast de mest oafvisliga behofven. Med hänsyn till de efter nämnda tid stegrade arbets- och materialprisen samt de helt naturligt mera ökade bristfälligheterna, syntes sannolikt detta belopp böra höjas med minst 20 % eller till omkring 118,000 kronor. Härtill borde läggas de kostnader, som skulle orsakas *dels* af de förändringar af barackerna, som borde vidtagas i samband med användning af sängar i stället för britsar, hvilken förbättring i manskapets inqvartering påyrkats i en af medicinalstyrelsen den 15 september sistlidet år ingifven skrifvelse angående hygieniska förbättringar å arméns mötesplatser, *dels ock* vissa andra förbättringar af byggnader äfvensom de nybyggnader, hvilka vid senare verkställd undersökning ansetts nödvändiga. Kostnaden för samtlige de för nyssnämnda förändringar och nybyggnader nödiga arbeten, deri dock ej inginge något tillgodoseende af behofvet utaf förbättringar i officerarnes och underofficerarnes inqvartering, hade beräknats till omkring 91,000 kronor. I sin helhet syntes sålunda för mötesplatsen Salboheds försättande i ett någorlunda tidsenligt skick erfordras ett belopp af minst 209,000 kronor, hvartill komme den för anskaffande af sängar och skåp ofvan angifna summan af 31,450 kronor; således sammanlagdt 240,450 kronor.

Hvad härefter beträffade sättet för bestridande af berörda för regementets ändrade förläggningsort erforderliga kostnader hade i de verkställda utredningarne påvisats möjligheten att till en ej oväsentlig del bereda medel derför dels genom försäljning af den till mötesfält vid Salbohed och Utnäslöt upplåtna mark jemte de derstädes uppförda, till

förflyttning ej användbara byggnader, dels ock genom anlitande i någon mån af de under årens lopp samlade rikliga behållningarne i Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa.

Denna kassa hade sitt ursprung i den donation af en tunna spannmål eller 3 daler silfvermynt för rote, hvilken vid det vissa knektehållets införande blifvit af konung Carl XI år 1684 medgifven åt 932 af Vestmanlands regementes 1,200 rotar. På sätt af de under den 20 november 1685 utfärdade särskilda förordningarne och reglementena mellan allmogen och soldaterna i Vesterås län (fögderi), Väsby med flere fögderier, tydligen gåfve vid handen, hade denna knektelegomedelstunna varit afsedd att, såsom namnet ock antydde, utgöra hjelp till knektelegan, hvarför den, eller dess förutnämnda värde, ej heller fått utgå direkt till rotarne, utan förblifvit under allmänt förvar, till en början i häradskistan, och derefter i landtränteriet, för att först vid inträffande behof af lega lemna vederbörande rote ersättning för denna. Den »afhandling» om knektelegomedlens inleverering i häradskistan, hvilken i förordningarne omförmäldes, hade naturligtvis icke grundat sig å något från allmogens sida lemnadt medgifvande, utan innefattat ett på ömsesidig öfverenskommelse mellan kronan och allmogen bestämdt vilkor för ifrågavarande donations åtnjutande. Den från kassan utgående legohjelpen hade till en början varit fastställd till 100 daler kopparmynt och hade sedermera successivt höjts till dess nuvarande belopp 400 kronor. Det oaktadt hade kassans behållning alltjemt ökats och hade vid 1898 års slut uppgått till 1,089,093 kronor 88 öre.

Med anledning af berörda förslag om användande af ett belopp från kassan för regementets ifrågasatta förflyttning, hade yttranden inhemtats från kassans direktion, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län samt arméförvaltningen å civila departementet.

Med erinran, att den på åtskilliga vakanssatta rotar vid regementet besparade legohjelpen uppginge till 2,303 kronor 33 öre årligen, hvilken summa, kapitaliserad efter 4 procent, eller den ränta kassan sjelf åtnjöte, utgjorde en besparad tillgång af i rundt tal 57,000 kronor, hade direktionen förklarat sig anse hinder icke möta mot att för det föreslagna ändamålet använda nämnda belopp, men hemstält att, då en dylik utgift icke vore förenlig med kassans egentliga ändamål, samtlige delegarne i kassan måtte i frågan höras.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade jemväl tillstyrkt, att af knektelegomedelskassan finge för ändamålet utgå bidrag med det af direktionen föreslagna beloppet, 57,000 kronor, men uttalat den åsigt

att, enär kassan bildats uteslutande af statsmedel, samt det ifrågasatta bidraget blifvit för kassan besparadt genom statens åtgärd att sätta vissa rotar på vakans, det vore obehöfligt att i ärendet höra kassans delegare.

Slutligen hade arméförvaltningen å civila departementet i sitt ofvan omförmälda utlåtande anfört, hurusom ett användande af kassans besparade kapitaltillgångar i föreslagen utsträckning icke kunde anses beröra de kassadelegares rätt, hvilka utgjorde effektiv rotering. Det syntes nemligen vara uppenbart, att då knektelegomedelskassans behållning ostridigt uppkommit på besparingarne å den hvarje dertill berättigad rote enligt indelningsverket tillkommande årliga knektelegomedelstunnan, en hvar af de i kassan delegande 932 rotarne icke kunde hafva anspråk på rekryteringsbidrag från större del af kassans behållning än $^{1}/_{932}$-del, hvadan, då vid senaste organisationer blifvit till ständig vakanssättning för statsverkets räkning indragna 115 af dessa 932 rotar, de återstående 817 rotarne naturligtvis egde sådant anspråk å endast $^{817}/_{932}$ delar af kassans behållna kapital, men alls icke någon rätt till återstående $^{115}/_{932}$-delarne deraf. Innehafvarne af dessa 115 vakanssatta rotar kunde emellertid icke heller ega något anspråk på kassan och de på dem belöpande delarne af behållningen. Kassan finge ju nemligen endast lemna *rekryteringsunderstöd*, och då, såsom med full säkerhet kunde antagas, någon rekrytering af dessa rotar icke mera ifrågakomme, kunde ej heller någonsin för dessa rotar uppstå fordran på rekryteringshjelp från kassan. Enligt arméförvaltningens åsigt, stode alltså den på dessa 115 rotar belöpande andel af kassans behållning till Kongl. Maj:ts och Riksdagens förfogande, och inga skäl funnes att för en dylik disposition inhemta yttrande af kassans nuvarande delegare.

Derest, på sätt arméförvaltningen ansåg lämpligast, kassans utlånta kapitalbelopp, i jemnadt tal 1,038,000 kronor, lades till grund för den ifrågasatta uppgörelsen, skulle $^{115}/_{932}$ delar deraf, eller i jemnadt tal 128,000 kronor, sålunda utgöra den del af knektelegomedelskassans behållning, på hvilken de i kassan delegande rotarne ej kunde hafva något berättigadt anspråk. Det syntes derför arméförvaltningen, som om inga på rätt eller billighet grundade hinder mötte för Kongl. Maj:t att, utan vidare hörande af kassans delegare eller direktion, föreslå Riksdagen att för andra landtförsvarets ändamål använda sistnämnda belopp af kassans medel.

Samtliga kostnaderna för regementets förläggning till Vesterås skulle, enligt hvad förut anförts, komma att uppgå till 410,336 kronor.

De härför tillgängliga medel hade beräknats af arméförvaltningen i afrundade tal sålunda:

inflytande medel för försäljning af mötesplatsen Salbohed	35,500: —	
d:o d:o af der befintliga, oanvändbara byggnader	8,000: —	
d:o d:o för försäljning af mötesplatsen Utnäslöt	23,000: —	
d:o d:o af byggnader derstädes, hvilka icke kunde till nya mötesplatsen öfverflyttas	15,000: —	
medel från Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa	128,000: —	209,500: —

hvadan skulle erfordras att af statsmedel anvisa 200,836 kronor, eller i jemnadt tal 201,000 kronor, hvilket belopp lämpligen syntes kunna på två år fördelas.

Departementschefen har slutligen meddelat, att de af Vesterås stadsfullmägtige gjorda, ofvan omförmälda erbjudanden om upplåtelse af mark m. m. vore gällande för tiden intill den 1 augusti innevarande år. Då de industriella anläggningarne inom staden voro i rask utveckling och de derför erforderliga områden utvidgades just i rigtning mot platsen för det föreslagna öfningsfältet, hvars jordvärde i följd deraf vore i ständigt stigande, syntes det vara tvifvelaktigt, huruvida stadens anbud, redan två gånger förnyade, skulle komma att vidhållas utöfver ofvan angifna tidpunkt. Frågan vore sålunda kommen i det läge, att dess afgörande under närmaste tiden oundgängligen påkallades. Då departementschefen derför nu underställde densamma Kongl. Maj:ts pröfning, instämde han i allo uti de af myndigheterna till stöd för behofvet af ändrad mötesplats för regementet anförda skäl, af hvilka med fullständig tydlighet syntes framgå, att den föreslagna förflyttningen skulle medföra afsevärdt gagn för regementet i både militäriskt och sanitärt hänseende samt dessutom från ekonomisk synpunkt lända till statens fördel.

Hvad beträffade stadens anhållan att få med eganderätt tillösa sig den del af lägenheten Kungsängen, hvilken åtminstone för närvarande ej syntes vara behöflig för öfningsfältet, ansåge departementschefen emellertid pröfningen deraf böra anstå till dess frågan om den ändrade mötesplatsen blifvit afgjord.

Uti ofvanberörda, inom Andra Kammaren väckta motion hafva

motionärerna, med förmälan att de vore bosatta och hade sin verksamhet mer eller mindre nära såväl den nuvarande mötesplatsen Salbohed som den föreslagna nya och på grund deraf ansåge sig ega god kännedom om förhållandena på begge platserna, förklarat sig icke hafva af Kongl. Maj:ts framställning kunnat öfvertygas om vare sig behöfligheten eller lämpligheten af mötesplatsens flyttning från Salbohed till Vesterås.

Motionärerna hafva vidare anfört att, ehuru de icke kunde bilda sig något eget omdöme om de olika platsernas större eller mindre lämplighet i militäriskt hänseende, de dock äfven ur denna synpunkt hyste vissa betänkligheter emot den ifrågavarande flyttningen, enär de hade sig bekant, att mötesplatsen Salbohed ända till för några få år sedan ansetts vara så väl lämpad för sitt ändamål, att man funnit skäligt att å densamma nedlägga betydande kostnader för förskönningar, markens torrläggning och uppförande af nybyggnader, hvarmed man fortfarit äfven sedan chefen för femte arméfördelningen, enligt hvad i den kongl. propositionen omförmäldes, i skrifvelse den 13 oktober 1893 framhållit de olägenheter, som voro förenade med ifrågavarande mötesplats. Såsom bevis på hvad under de senaste 21 åren åtgjorts för att sätta denna plats i fullgodt skick, hvad byggnader beträffade, och att man dermed fortfarit äfven efter tiden för nyssnämnda skrifvelses afgifvande, erinrade motionärerna om åtskilliga uppgifna byggnadsarbeten, som der skulle utförts under den nämnda tiden, och hvilka säkerligen, i synnerhet som en del af byggnaderna vore uppförda af tegel, representerade ganska afsevärda belopp.

Man kunde med hänsyn härtill svårligen värja sig för den tanken, att vederbörande militära myndigheter för sent kommit under fund med Salboheds olämplighet som mötesplats, eller ock att en del af de verkstälda förbättringarna och nybyggnaderna icke bort komma till utförande, åtminstone icke i det dyrbara skick, hvari de nu förefunnes. Egendomligt förefölle äfven i denna belysning det i den kongl. propositionen anförda yttrandet af kongl. arméförvaltningen, att etablissementet å Salbohed skulle befinna sig »i så bristfälligt och otillfredsställande skick, att, om regementet fortfarande skulle förblifva derstädes, betydande kostnader måste nedläggas å detta etablissement».

De såsom hufvudskäl för flyttningen anförda olägenheterna vid Salbohed vore enligt den kongl. propositionen: den otillräckliga skottvidden, bristen på godt dricksvatten och det långa afståndet från närmaste järnvägsstation.

Hvad den första olägenheten beträffade nemligen i afseende på skottlinien, hölle motionärerna före, att ett misstag blifvit begånget då den nuvarande skjutbanan anlades. Skottvidden vore der otillräcklig, i det att kulorna, när de icke träffade skottvallen, ginge öfver kronans mark och vidare öfver en del af Norr Salbo byamäns odlade jord, förorsakande dem hinder i landtbruket och andra obehag, hvarför ersättning måste till dem erläggas. Detta missförhållande skulle emellertid lätt kunna afhjelpas. Dertill funnes två möjligheter. Antingen kunde skjutbanan förläggas så, att kulorna stannade mot den s. k. Skalleråsen med skjutplats på kronans mark vid Odlingshagen, mellan hvilka punkter afståndet utgjorde omkring 3,000 fot; eller ock, hvilket enligt motionärernas åsigt säkerligen vore fördelaktigast, kunde skjutbana anläggas å indragna fanjunkareboställets i Norr Salbo skogsmark, hvilken sträckte sig fram till mötesplatsen och erbjöde särdeles lämplig terräng för så stor skottvidd, som gerna kunde ifrågakomma.

Synnerlig svårighet att anskaffa godt dricksvatten å Salbohed ansåge motionärerna icke böra möta. Om de nuvarande brunnarna skulle tryta eller icke lemna tillräckligt godt vatten, vore det säkerligen en lätt sak att, då marken hufvudsakligen bestode af grusblandad jord, nedslå rörbrunnar, eller ock kunde man anlägga rörledning från en vid byn Sand befintlig källa med ymmigt vatten af god beskaffenhet.

Beträffande kommunikationerna ville motionärerna anföra, att förslag till byggande af en jernväg Sala—Salbohed—Engelsberg vore uppgjordt och avanceradt så långt, att banan vore utstakad och kartlagd samt kostnadsförslag upprättadt, men på grund af de höga omkostnaderna m. m. vore frågan förklarad hvilande till nästa sommar. Då emellertid flera skäl talade för nödvändigheten af en jernväg i omförmälda rigtning, vore det högst sannolikt, att den ifrågavarande olägenheten inom den närmaste framtiden komme att afhjelpas.

Hvad slutligen de *sanitära* förhållandena anginge, hade motionärerna för sin del icke erfarit, att de skulle vara sämre vid Salbohed eller att, såsom det sades i den kongl. propositionen, »febrar och andra sjukdomar» oftare skulle förekommit der än vid andra mötesplatser; allra minst kunde motionärerna föreställa sig, att större vådor i sanitärt hänseende skulle vara förenade med regementets förblifvande der, än med dess förflyttning till Vesterås, om hvilken plats det vore allmänt bekant i orten, att den, troligen till följd af de lågländta omgifningarna, ej sällan hemsöktes af smittosamma sjukdomar, särskildt, åtminstone under de senaste åren, af skarlakansfeber och difteri.

En omständighet, som syntes motionärerna afgjordt tala till förmån

för Salboheds bibehållande som vapenöfningsplats för regementet, vore dess afskildhet från hvarje större befolkningscentrum, hvarigenom det borde vara vida lättare att bland manskapet vidmagthålla sedlighet och god disciplin, än om regementet förlades till en stad med så starkt utvecklad industri och så talrik befolkning som Vesterås. Vid Salbohed rådde det lyckliga förhållande, att andra sprithaltiga drycker än öl der icke finge tillhandahållas, och motionärerna skulle för sin del känna det ytterst motbjudande att vara nödsakade att till vapenöfning skicka ortens ynglingar till en plats, der starkare rusdrycker säkerligen komme att bli mycket lätt tillgängliga, hvilket gifvetvis måste medföra mycket sorgliga följder i moraliskt afseende.

Motionärerna ville vidare fästa uppmärksamheten vid den kostnadsberäkning öfver de särskilda mötesplatsernas försättande i fullfärdigt skick, hvilken innehölles i Kongl. Maj:ts proposition. Vid Vesterås skulle det kosta 410,336 kronor att nyanlägga, nybygga och till alla delar fullständigt utrusta den tilltänkta mötesplatsen och vid Salbohed skulle det kosta 240,450 kronor att reparera och komplettera den der förut befintliga, i motionärernas tanke ganska fullständigt genomförda anläggningen. Proportionen mellan de båda kostnadsberäkningarna syntes icke kunna vara rigtig.

Till betäckande af kostnaderna för den nya mötesplatsen vid Vesterås hade Kongl. Maj:t beräknat, att 35,500 kronor skulle erhållas genom försäljning af mötesplatsen Salbohed; men då byamännen i Norr Salbo vid markens upplåtande till mötesplats genom kontrakt förbehållit sig vissa förmåner med afseende på densamma, hölle motionärerna före, att detta förhållande skulle komma att i icke oväsentlig mån försvåra försäljningen.

Vidare hade Kongl. Maj:t föreslagit, att 128,000 kronor skulle tagas ur Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa. Anmärkningsvärdt vore, att så väl Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län som kongl. arméförvaltningen ansett sig kunna, utan rotehållarnes hörande, tillstyrka detta förslag, dervid grundande sina skäl på det förhållandet, att 115 af de i kassan delegande 932 rotarna blifvit satta å vakans. Då det emellertid icke kunnat visas, att dessa 115 eller några andra rotar, hvarken genom laga dom eller annorledes blifvit beröfvade sin deleganderätt i kassan, förefölle det omförmälda förhållandet så mycket mera besynnerligt, som Kongl. Maj:t sjelf i nådigt bref af den 23 oktober 1849 förklarat sig af anförda skäl hafva funnit, att »de delegande rotarna ega obestridlig rätt dertill, att icke emot deras begifvande omförmälda kassa, till förringande af dermed

för dem afsedda fördelar, blifver för andra än de ursprungliga ändamålen disponerad».

I augusti 1862 hade, enligt hvad motionärerna meddelat, direktionen för knektelegomedelskassan till kongl. landtförsvarsdepartementet insändt ett förslag, med anhållan om Kongl. Maj:ts fastställelse, att rotarna måtte ega att af knektelegomedelskassan uppbära ett visst belopp till hjelp vid byggandet af soldattorp och dess underhåll. I nådigt bref af den 27 juni 1864 hade Kongl. Maj:t med anledning deraf förklarat:

»Då det af direktionen framstälda förslag om användande af en del utaf knektelegomedelskassans tillgångar till bidrag åt vederbörande rotehållare för soldattorpens byggande och underhåll är stridande mot det med kassan afsedda ändamål, samt i betraktande af de skäl, som för öfrigt vid direktionens sammanträde den 26 juli 1862 blifvit af direktionens dåvarande ordförande samt regementsbefälhafvaren emot förslaget anförda, hafva vi funnit direktionens förevarande framställning icke kunna i nåder bifallas.»

Anförda Kongl. Maj:ts nådiga bref, som säkerligen vore grundade på de den 20 november 1685 emellan Konung Karl XI och de i kassan delegande rotehållarne upprättade kontrakt, funne motionärerna tydligt visa, att kassans tillgångar icke finge för andra än de ursprungligen bestämda ändamålen disponeras; och då Kongl. Maj:ts nu förevarande förslag tydligen vore stridande mot dessa ändamål, hade motionärerna derom velat erinra och deremot inlägga sin gensaga. Skulle statsverket af någon anledning anse sig hafva skälig rätt till någon större eller mindre del af knektelegomedelskassans tillgångar, ansåge motionärerna rigtigast, att dessa på laglig väg utkräfdes, men i så fall syntes Riksdagen icke vara rätt forum.

Utskottet har vid denna frågas behandling haft tillfälle taga del af, bland annat, en af chefen för Vestmanlands regemente afgifven promemoria, hvaruti åtskilliga af motionärernas uppgifter och anföranden berigtigas eller bemötas.

Utskottet, som icke funnit sig af den förebragta utredningen öfvertygadt om nödvändigheten eller lämpligheten af den föreslagna förflyttningen, har emellertid redan i det förhållandet, att dispositionsrätten öfver Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa, hvarifrån af Kongl. Maj:t föreslagits att 128,000 kronor skulle utgå såsom bidrag till flyttningskostnaderna, icke synes vara fullt utredd, finner hinder möta för bifall till Kongl. Maj:ts nu förevarande förslag. Enär nemligen, efter

hvad motionen gifver vid handen, ett dylikt användande af en del af kassan icke torde komma att försiggå utan gensaga från åtminstone en del af rotehållarne, samt dessutom kassans direktion endast beträffande en mindre del af kassan, än Kongl. Maj:t nu ifrågasatt, förklarat sig anse hinder icke möta för dess användande till nu förevarande ändamål och dervid derjemte hemstält, att samtlige delegare i kassan måtte höras beträffande denna mindre dels användning, lärer det, enligt utskottets mening, vara af nöden, att statsverkets förfoganderätt öfver kassan eller viss del deraf blifver i vederbörlig ordning på fullt otvifvelaktigt och betryggande sätt ådagalagd, innan Riksdagen må fatta beslut om dispositionen af medel ur densamma. På grund häraf och då utskottet finner ytterligare utredning önskvärd jemväl i andra afseenden, särskildt beträffande dispositionsrätten öfver Salbohed, finner sig utskottet böra afstyrka bifall till Kongl Maj:ts ifrågavarande framställning och hemställer derför

att, i öfverensstämmelse med hvad i herr G. Lindgrens med flere ofvanberörda motion föreslagits, Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Försöksmobilisering.

Angående anslag till försöksmobilisering. [36.]

37:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för utförande under innevarande år af försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjenstöfningar vid den eller de delar af hären, Kongl. Maj:t bestämmer, äfvensom för anställande af mönstring med hästar och fordon, som erfordras för krigsmagtens ställande på krigsfot, å extra stat för år 1901 bevilja 480,000 kronor.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion (n:o 42) har herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra föreslagit att, för den händelse Riksdagen beslöte att en försöksmobilisering skulle verkställas, Riksdagen äfven måtte besluta, att värnpligtig, som fullgjorde tjenstgöring utöfver den, som enligt § 27 värnpligtslagen honom ålåge, skulle åtnjuta dagaflöning för den öfverskjutande tiden med 1 krona 50 öre om dagen, att till honom efter slutad öfning kontant utbetalas.

Dessa framställningar hafva af statsutskottet öfverlemnats till sammansatt stats- och lagutskott att behandlas i sammanhang med Kongl. Maj:ts propositioner (n:o 34) med förslag till lag om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900

för utrönande af härens krigsberedskap, samt (n:o 35) med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap; hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Ersättning för förskott.

Angående anslag till ersättning för försträckning. [37.]

38:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till gäldande af ett utaf statskontoret utgifvet förskott på extra stat för år 1901 bevilja 4,719 kronor.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet meddelat, att statskontoret uti skrifvelse den 9 december 1899 till ersättande anmält ett förskjutet belopp af 4,719 kronor, utgörande resekostnads- och traktamentsersättning åt ordförande och ledamöter i den nämnd, som det enligt lagen den 2 december 1892 angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären ålegat verkställa utredning om värdet å sagda besvär, äfvensom upplyst att medel till betäckande af detta förskott ej kunde af de under fjerde hufvudtiteln uppförda tillgångar beredas.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till gäldande af ifrågavarande förskott på extra stat för år 1901 bevilja 4,719 kronor.

Dyrtidstillägg.

Angående anslag till dyrtidstillägg. [38.]

39:o. Kongl. Maj:t har under denna hufvudtitel i punkten 38 föreslagit Riksdagen att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet den 8 januari innevarande år angifna grunder, af dyrtidstillägg för samma år åt en del af den personal, som åtnjöte aflöning från fjerde hufvudtitelns medel, å extra stat för år 1901 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp af 985,000 kronor.

Öfver berörda framställning kommer utskottet att framdeles afgifva utlåtande, hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Angående en inom Första Kammaren väckt motion.

40:o. Uti en inom Riksdagens Första Kammare väckt, till utskottet hänvisad motion (n:o 9) har herr *Albert Anderson* m. fl. föreslagit, *dels* att Riksdagen måtte i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till ny organisation af landt- och sjöförsvaret, grundad, hvad manskapet anginge, uteslutande på allmän värnpligt, äfvensom förslag till bestämmelser angående öfvergången från den nu varande till den nya försvarsorganisationen; samt *dels* att Riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 10,000 kronor.

Beträffande de skäl, som i motionen anförts till stöd för den sålunda gjorda framställningen, tillåter sig utskottet att hänvisa till sjelfva motionen.

Öfver motionen, i hvad den afser sjöförsvaret, kommer utskottet att yttra sig i sammanhang med afgifvande af utlåtande angående riksstatens femte hufvudtitel.

Med anledning af en af herr Albert Anderson vid nästlidet års Riksdag väckt motion med likartadt yrkande som i den nu föreliggande motionen yttrade statsutskottet följande: »Då 1892 års härordning ännu ej hunnit blifva till alla sina delar fullt genomförd, anser sig utskottet icke böra tillstyrka, att från Riksdagens sida för närvarande åtgärder vidtagas till en så genomgripande förändring af hela vårt försvarsväsende, som motionären afsett, helst som i allt fall Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att till Riksdagen inkomma med framställning i sådant syfte, om och när så må finnas nödvändigt.» Utskottet hemstälde derför, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och blef denna hemställan af båda kamrarne bifallen.

Till förenämnda, af statsutskottet vid nästlidet års riksdag anförda skäl har utskottet nu endast velat tillägga att, enligt hvad utskottet inhemtat, arbeten lära efter departementschefens föranstaltande pågå för utredande af frågan om en ny härordning, och att således förslag i ämnet torde vara att under den närmaste tiden från Kongl.

Maj:t förvänta. Utskottet anser sig under sådana förhållanden böra hemställa,

att herr Alb. Andersons med flere ifrågavarande motion i hvad den afser landtförsvaret icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 Mars 1900.

På statsutskottets vägnar:
CHR. LUNDEBERG.

Reservationer:

vid *punkt 22:o* (angående anslag till mobiliseringsammunition för eldhandvapen):

af herrar *P. Pehrson*, *H. Andersson*, *S. G. von Friesen*, *I. Månsson*, *N. Boström*, *O. Larsson*, *S. O. Nylander*, *J. A. Sjö*, *A. Göransson*, *D. Persson*, *O. Erickson* och *O. A. Ericsson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Hvad deremot beträffar Kongl. Maj:ts förslag, att för denna ammunitionstillverknings bedrifvande skulle upprättas en hylsfabrik å Karlsborg för en beräknad kostnad af 300,000 kronor, har utskottet ansett de i statsrådsprotokollet meddelade och öfriga för utskottet tillgängliga uppgifter om den tillämnade fabrikens beskaffenhet och sannolika kostnad vara alltför ofullständiga och osäkra, för att en så pass vidlyftig anläggning lämpligen skulle kunna allenast med stöd af dem förordas. Enligt hvad för utskottet uppgifvits, lärer exempelvis kostnaden för maskiner, transmissioner m. m., som i statsrådsprotokollet angifvits till minst 100,000 kronor, sannolikt komma att i verkligheten uppgå till 150,000, kanske 200,000 kronor.

Då utskottet alltså icke funnit sig på den förebragta utredningen kunna tillstyrka förslaget i denna del, förbiser utskottet icke, att, enligt hvad statsrådsprotokollet utvisar, de patroner, hvartill hylsor skola inköpas, beräknats blifva något dyrare än dem, som i sin helhet tillverkas vid statens egna verkstäder, men dels torde detta förhållande icke böra föranleda Riksdagen att utan ledning af erforderlig utredning och kostnadsförslag fatta beslut om en ny fabriksanläggning, för hvilken kostnaden

i allt fall synes komma att blifva högst betydlig, och dels finnes inom riket en nyligen upprättad enskild fabrik för dylik hylstillverkning, hvilken redan lärer hafva af staten anlitats för beställningar.

I statsrådsprotokollet uppgifves att, äfven om den föreslagna hylsfabriken å Karlsborg icke komme till stånd, skulle bostäder dock vara derstädes behöfliga för en omkring 50 personer större arbetsstyrka än den nuvarande under den tid tillverkningen för mobiliseringsbehofvets fyllande komme att pågå. Någon utredning beträffande denna särskilda kostnad föreligger emellertid icke; och har utskottet med hänsyn dertill funnit sig sakna anledning att nu närmare ingå på frågan derom.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen för anskaffning af ammunition för eldhandvapen beviljar en summa af 3,090,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1901 anvisar ett belopp af 654,000 kronor.»

vid *punkt 23:o* (angående anslag till ny fältartillerimateriel):

af herrar *Chr. Lundeberg, A. G. L. Billing, friherre J. T. Gripenstedt, H. P. P. Tamm, I. Wijk, N. Fosser, F. E. Pettersson, E. Fränckel, K. G. Bildt, L. Grundberg, F. G. M. Ridderbjelke* och *J. T. Kennedy,* hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Utskottet, som finner den nu ifrågasatta anskaffningen af tidsenlig snabbskjutande fältartillerimateriel vara af så stor vigt för försvaret, att densamma bör så vidt möjligt påskyndas, får derför förorda Kongl. Maj:ts förslag med den af motionärerna föreslagna förändring i afseende å anskaffningstiden, och hemställer alltså,

att Riksdagen må, i öfverensstämmelse med hvad herr S. Wieselgren med flere uti ofvanberörda motion föreslagit, på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, att Riksdagen för anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition beviljar 12,000,000 kronor och deraf på extra stat för år 1901 anvisar en fjerdedel eller 3,000,000 kronor.»

vid *punkt 24:o* (angående anslag till det fasta försvaret):

af herrar *P. Pehrson, H. Andersson, S. G. von Friesen, I. Månsson, O. Larsson, S. O. Nylander, J. A. Sjö, A. Göransson, D. Persson, O. Ericksson* och *O. A. Ericsson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Utskottet har emot — — — samma förslag.

I likhet med 1896 års Riksdag håller utskottet före, att nya befästningar ej böra anläggas förr, än rikets nuvarande fasta försvar blifvit försatt i fullt försvarbart skick. Skulle emellertid ett frångående af denna grundsats sättas i fråga, anser utskottet, att tryggandet af ön Gotland, hvars betydelse i fråga om värnandet af vår neutralitet ligger i öppen dag, äfvensom ett fullständigare spärrande af Göteborgs hamn mot fiendtliga kryssare böra komma i främsta rummet, medan åter frågan om fästningsanläggningen vid Boden, om hvars nytta, läge, beskaffenhet och omfattning fackmännen hysa skilda meningar, lämpligen torde böra uppskjutas.

Hvad vidare beträffar det belopp, som i den kongl. propositionen omnämnes såsom varande behöfligt för fästningsbyggnader under år 1901, har utskottet icke något att deremot erinra, men på grund af hvad som härofvan yttrats, håller utskottet före, att man icke i en så stor och vigtig fråga, som angående anläggning af en fästning vid Boden bör binda kommande Riksdagars beslut förr, än meningarne derom hunnit mera stadga sig, samt efter en ytterligare noggrann pröfning af frågan. Det har derför synts utskottet som det vore rigtigast att nu bevilja anslag endast till nu befintliga fästningar och icke för längre tid än för nästkommande år.

Utskottet får derför hemställa,

a) att Riksdagen må medgifva — — — — försänkningarna derstädes, samt

b) att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, att Riksdagen, för fortsatt stärkande af landets *nuvarande* fasta försvar, å extra stat för år 1901 anvisar 2,147,500 kronor.»

vid *punkt 32:o* (angående anslag till skarpskytteväsendet och skjutskicklighetens befrämjande):

af herrar *Chr. Lundeberg, A. G. L. Billing*, friherre *J. T. Gripenstedt, H. P. P. Tamm, I. Wijk, N. Fosser, F. E. Pettersson, E. Fränckel, K. G. Bildt, L. Grundberg, F. G. M. Ridderbjelke* och *J. T. Kennedy*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Om än den utveckling i skjutskicklighet, som genom skytteföreningarnas verksamhet kan beredas landets vapenföre män, icke kan minska behofvet af de värnpligtiges öfning i krigstjenst, finner utskottet dock det vara synnerligen önskvärdt, att så stor skicklighet i eldhandvapnens bruk som möjligt bibringas dem, hvilka skola framföras till landets försvar, och då, på sätt i förenämnda motion framhålles och äfven af departementschefen vitsordats, den frivilliga skytterörelsen synes vara stadd i beaktansvärdt stor utveckling, och det torde vara af största betydelse, att ett sådant för fosterlandet vigtigt förhållande icke tillbakasättes genom brist på erforderligt kraftigt understöd från det allmännas sida, har utskottet ansett, att, vid det förhållande att, såsom i motionen visats, betydligt större bidrag från statsverket, än hittills utgått, erfordras för skytterörelsens främjande, sådant ej bör förvägras. På grund häraf, och då det i motionen föreslagna belopp synes för ändamålet väl behöfligt, anser sig utskottet böra förorda detsammas beviljande. Då utskottet äfven funnit sig böra tillstyrka motionärernas förslag i afseende på sättet för anslagets utgående samt de dervid fogade bestämmelser, hemställer utskottet alltså,

att Riksdagen, med föranledande af Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning och ofvan berörda motion, må till det frivilliga skytteväsendets befrämjande på extra stat för år 1901 anvisa 320,000 kronor, att af Kongl. Maj:t för ändamålet användas på sådana vilkor och under sådan kontroll, att det med det frivilliga skytteväsendet afsedda syftet må i möjligaste mån vinnas samt med rättighet för Kongl. Maj:t ej mindre att under följande år använda hvad af anslaget kan under året besparas, än äfven att förskottsvis af tillgängliga medel under innevarande år utanordna af detta anslag högst 40,000 kronor.»

Det skulle här antecknas, att herrar *K. Bohnstedt, G. D. R. Tornerhjelm* och grefve *Ph. Klingspor* icke deltagit i förestående hufvudtitels behandling inom utskottet.

Likaledes har herr *C. Persson* begärt få antecknadt, att han icke närvarit vid hufvudtitelns slutbehandling inom utskottet.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

1900 års riksstat anslår:						
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
						Landtförsvars-
						Aflöning och expenser samt
17,000	—	——	—	17,000	—	Departementschefen
50,250	—	——	—	50,250	—	Departementet
6,037	—	——	—	6,037	—	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet,
147,265	—	——	—	147,265	—	Arméförvaltningen
132,660	—	——	—	132,660	—	Generalitetsstaten
251,000	—	—	—	251,000	—	Generalstaben
12,200	—	——	—	12,200	—	Artilleristaben
14,348	—	——	—	14,348	—	Kommendantsstaten
8,608,524	—	——	—	8,608,524	—	Aflöning och rekrytering. Nuvarande belopp
						Ökas med tillsammans
394,552	—	——	—	394,552	—	Intendenturcorpsen
41,911	—	——	—	41,911	—	Ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkarne,
						Ökas med
21,800	—	——	—	21,800	—	Stipendier för fältläkarecorpsen och veterinärstaten
172,470	—	——	—	172,470	—	Inqvarteringskostnader, *förslagsanslag.* Nuvarande belopp
						Ökas med
21,450	—	——	—	21,450	—	Inqvarteringens ordnande i Stockholm, *reservationsanslag*
30,000	—	——	—	30,000	—	Ålderstillägg, *förslagsanslag*
53,516	—	——	—	53,516	—	Reservbefälet, *förslagsanslag,* högst
40,885	—	——	—	40,885	—	Ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation,
164,376	—	——	—	164,376	—	Rese- och traktamentspenningar, *förslagsanslag*
Tr:pt 10,180,244	—	——	—	10,180,244	—	

Litt. A.

riksstatens Fjerde hufvudtitel.

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.	
departementet.		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
inqvarterings- och resekostnad.							
.....		17,000	—	——	—	17,000	—
.....		50,250	—	——	—	50,250	—
förslagsanslag		6,037	—	——	—	6,037	—
.....		147,265	—	——	—	147,265	—
.....		132,660	—	——	—	132,660	—
.....		251,000	—	——	—	251,000	—
.....		12,200	—	——	—	12,200	—
.....		14,348	—	——	—	14,348	—
.....	8,608,524: —						
.....	99,303: —	8,707,827	—	——	—	8,707,827	—
.....		394,552	—	——	—	394,552	—
förslagsanslag. Nuvarande belopp	41,911: —						
.....	1,265: —	43,176	—	——	—	43,176	—
.....		21,800	—	——	—	21,800	—
.....	172,470: —						
.....	546: —	173,016	—	——	—	173,016	—
.....		21,450	—	——	—	21,450	—
.....		30,000	—	——	—	30,000	—
.....		53,516	—	——	—	53,516	—
förslagsanslag, högst		40,885	—	——	—	40,885	—
.....		164 376	—	——	—	164,376	—
	Tr:pt	10,281,358	—	——	—	10,281,358	—

	1900 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tr:pt	10,180,244	—	——	—	10,180,244	—	
	7,000	—	——	—	7,000	—	Resestipendier till artilleri- och ingeniörofficerare
	2,000	—	——	—	2,000	—	Resestipendier till militärläkare
	8,000	—	——	—	8,000	—	Durchmarschkostnader, *reservationsanslag*
							Remontering och
	172,270	—	——	—	172,270	—	Remontering och skoning m. m. för garnisonerade arméns
							Ökas med
	154,390	—	——	—	154,390	—	Lega för hästar till artilleriets och ingeniörtruppernas exercis
							Skolor för officerare, under-
	67,860	—	——	—	67,860	—	Krigshögskolor, *reservationsanslag*
	30,000	—	——	—	30,000	—	Ridskolan, *reservationsanslag.* Nuvarande belopp
							Ökas med
	41,700	—	——	—	41,700	—	Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, *reservationsanslag*
	26,175	—	——	—	26,175	—	Artilleriskjutskolor, *reservationsanslag.* Nuvarande belopp
							Ökas med
	87,500	—	——	—	87,500	—	Krigsskolan, *reservationsanslag*
	158,345	—	——	—	158,345	—	Volontärskolor, *förslagsanslag*
	6,350	—	——	—	6,350	—	Militärläkares undervisning, *reservationsanslag*
							Naturaunderhåll, sjukvård,
	70,650	—	——	—	70,650	—	Garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg, *reservations-*
	1,134,110	—	——	—	1,134,110	—	Det icke garnisonerade infanteriets och det indelta kavalle-
							rande belopp
							Ökas med
Tr:pt	12,146,594	—	——	—	12,146,594	—	

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*. Ersättningar.		Summa.	
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Tr:pt		10,281,358	—	——	—	10,281,358	—
.....		7,000	—	——	—	7,000	—
.....		2,000	—	——	—	2,000	—
.....		8,000	—	——	—	8,000	—
hästlega m. m.							
hästar, *reservationsanslag.* Nuvarande belopp ...	172,270: —						
.....	18,500: —	190,770	—	——	—	190,770	—
.....		154,390	—	——	—	154,390	—
befäl och militärläkare.							
.....		67,860	—	——	—	67,860	—
.....	30,000: —						
.....	7,500: —	37,500	—	——	—	37,500	—
.....		41,700	—	——	—	41,700	—
.....	26,175: —						
.....	850: —	27,025	—	——	—	27,025	—
.....		87,500	—	——	—	87,500	—
.....		158,345	—	——	—	158,345	—
.....		6,350	—	——	—	6,350	—
öfningar och materiel.							
anslag		70,650	—	——	—	70,650	—
riets vapenöfningar, *reservationsanslag.* Nuva-							
.....	1,134,110: —						
.....	26,530: —	1,160,640	—	——		1,160,640	—
	Tr:pt	12,301,088	—	——	—	12,301,088	—

	1900 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Tr:pt	12,146,594	—	——	—	12,146,594	—	
	3,148,020	—	——	—	3,148,020	—	De värnpligtiges vapenöfningar, *förslagsanslag.* Nuvarande ..... *Ökas* med .....
	1,430,155	—	——	—	1,430,155	—	Arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets varande belopp ..... *Ökas* med .....
	495,000	—	——	—	495,000	—	Arméns byggnader och kommendantskapsutgifter samt forti-
	5,000	—	——	—	5,000	—	Trängens öfningar, *reservationsanslag* .....
	1,421,830	—	——	—	1,421,830	—	Mathållning vid garnisonerade armén, *förslagsanslag.* Nu- ..... *Ökas* med .....
	717,800	—	——	—	717,800	—	Fouragering vid garnisonerade armén, *förslagsanslag* .....
	1,946,440	—	——	—	1,946,440	—	Arméns munderingsutrustning, *reservationsanslag.* Nuvarande ..... *Ökas* med tillsammans .....
	83,855	—	——	—	83,855	—	Arméns intendentur- och sjukvårdsträng, *reservationsanslag.* behof» till ett anslag under rubriken:
							Arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehof, *reservations-*
	213,378	—	——	—	213,378	—	Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för den ..... rande belopp ..... *Ökas* med .....
	33,323	—	——	—	33,323	—	Diverse intendenturbehof, *reservationsanslag.* Anslaget sam- ..... vårdsträng .....
							Skattelindringar och ersätt-
	3,000,000	—	——	—	3,000,000	—	Lindring i rustnings- och roteringsbesvären, *förslagsanslag.* ..... *Ökas* med .....
	——	—	693,400	—	693,400	—	Rustnings- och roteringsersättning .....
	12,500	—	——	—	12,500	—	Roteringsunderstöd, *förslagsanslag* .....
	10,000	—	——	—	10,000	—	Störtade eller skadade nummerhästar vid indelta kavalleriet,
:pt	24,663,895	—	693,400	—	25,357,295	—	

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*. Ersättningar.		Summa.	
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Tr:pt		12,301,088	—	— —	—	12,301,088	—
belopp	3,148,020: —						
	53,060: —	3,201,080	—	— —	—	3,201,080	—
öfningar och materiel, *reservationsanslag*. Nu-							
	1,430,155: —						
	11,020: —	1,441,175	—	— —	—	1,441,175	—
fikationens öfningar och materiel, *reservationsanslag*		495,000	—	— —	—	495,000	—
		5,000	—	— —	—	5,000	—
varande belopp	1,421,830: —						
	21,470: —	1,443,300	—	— —	—	1,443,300	—
		717,800	—	— —	—	717,800	—
belopp	1,946,440: —						
	110,741:	2,057,181	—	— —	—	2,057,181	—
Anslaget sammanslås med anslaget till »Diverse intendentur-							
anslag		117,178	—	— —	—	117,178	—
garnisonerade armén, *reservationsanslag*. Nuva-							
	213,378: —						
	2,243: —	215,621	—	— —	—	215,621	—
manslås med anslaget till arméns intendentur- och sjuk-		— —	—	— —	—	— —	—
ningar till rust- och rotehållare.							
Nuvarande belopp	3,000,000: —						
	330,000: —	3,330,000	—	— —	—	3,330,000	—
		—	—	693,400	—	693,400	—
		12,500	—	— —	—	12,500	—
förslagsanslag		10,000	—	— —	—	10,000	—
Tr:pt		25,346,923	—	693,400	—	26,040,323	—

	1900 års riksstat anslår:						
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag*. Ersättningar.		Summa.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	**Diverse**
Tr:pt	24,663,895	—	693,400	—	25,357,295	—	
	1,700	—	— —	—	1,700	—	Hämmande af smittosamma sjukdomar bland indelta kavalle-
	1,786,083	—	——	—	1,786,083	—	Omorganisation af indelta kavalleriet i Skåne och Norrland, *Ökas* med tillsammans .....
	249,000	—	——	—	249,000	—	Fortgående vakanssättning af indelta kavalleriet i Skåne och *Ökas* med .....
	67,000	—	——	—	67,000	—	Extra utgifter .....
S:ma	26.767,678	—	693,400	—	27,461,078	—	

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på *förslag.* Ersättningar.		Summa.	
anslag.		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
	Tr:pt	25,346,923	—	693,400	—	26,040,323	—
riets nummerhästar, *förslagsanslag*		1,700	—	——	—	1,700	—
reservationsanslag. Nuvarande belopp	1,786,083: —						
	33,400: —	1,819,483	—	——	—	1,819,483	—
Norrland, *förslagsanslag.* Nuvarande belopp	249,000: —						
	42,600: —	291,600	—	——	—	291,600	—
		67,000	—	——	—	67,000	—
	Summa	27,526,706	—	693,400	—	28,220,106	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

		Kronor.	ö.
Landtförsvarsdepartementet.			
Aflöning och rekrytering:			
För tillfällig löneförbättring åt underbefäl m. fl.		299,875	—
Värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m.:			
För tillämpning af värnpligtslagens föreskrifter i fråga om de värnpligtiges inskrifning och redovisning m. m.		53,000	—
Artilleribehof:			
För fortsatt tillverkning vid statens gevärsfaktori af eldhandvapen åt armén	1,116,000: —		
» anskaffning af ammunition för eldhandvapen	954,000: —		
» » » ny fältartillerimateriel och ammunition	2,000,000: —	4,070,000	—
Fortifikations- och artilleribehof:			
För fortsatt stärkande af landets fasta försvar		2,147,500	—
Intendenturbehof:			
Till anskaffning af lakan och handdukar åt den icke garnisonerade armén och de värnpligtige	209,072: —		
» betäckande af kostnader för anskaffande af inventarier till kasernetablissementen för Andra Svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente	17,550: —		
» anskaffning af ammunitionsgördlar med hylsor för bajonettbalja	328,500: —		
Tr:pt	555,122: —	6,570,375	—

		Kronor.	ö.
Tr:pt	555,122: —	6,570,375	—
Till anskaffning af kläde och yllefoder, att användas såsom för truppförbanden vid mobilisering erforderligt förlag	115,000: —		
» anskaffning af erforderliga, till den personliga fältutrustningen hörande beklädnads-, utrednings- och remtygs- m. fl. persedlar för vissa omorganiserade och nyuppsatta truppförband	465,500: —		
För täckande af brist i anslaget till arméns munderingsutrustning	202,000: —	1,337,622	—
Diverse behof:			
Till reseunderstöd åt officerare och intendenturtjenstemän	9,000: —		
» det frivilliga skytteväsendets befrämjande	240,000: —		
» ökade utgifter för krigshögskolan	6,600: —		
För verkställande af reparationer och ändringar af tvättinrättningen vid Karlberg	14,000: —		
Till gäldande af ett utaf statskontoret utgifvet förskott	4,719: —	274,319	—
	Summa	8,182,316	—

Anm. Öfver af Kongl. Maj:t föreslagna anslag för utförande af försöksmobilisering m. m. och till beredande af dyrtidstillägg åt en del af den personal, som åtnjuter aflöning från 4:de hufvudtitelns medel, komma utlåtanden framdeles att afgifvas.

Bil. 1.

Förslag till

Stat

för **Karlsborgs artillericorps,**

att tillämpas i den mån Kongl. Maj:t finner skäl derom förordna.

	Anvisning i Kontant. Kronor.					
Befälsaflöning.						
a) **Lön, dagaflöning m. m.**						
1 chef (öfverstelöjtnant eller major), lön	5,000	—				
dagaflöning à 4 kronor	1,460	—				
lönetillägg för 1 tjenstehäst	400	—				
fourageersättning	365	—	7,225	—		
1 kapten af första klassen, lön	2,800	—				
dagaflöning à 3 kronor	1,095	—	3,895	—		
2 d:o d:o d:o	—	—	7,790	—		
1 kapten af andra klassen, lön	1,800	—				
dagaflöning à 3 kronor	1,095	—	2,895	—		
2 d:o d:o d:o	—	—	5,790	—		
1 regementsqvartermästare (kapten af andra klassen), lön	1,800	—				
dagaflöning à 3 kronor	1,095	—				
lönetillägg för 1 tjenstehäst	400	—				
fourageersättning	365	—	3,660	—		
1 löjtnant af första klassen, lön	1,200	—				
dagaflöning à 2 kronor	730	—	1,930	—		
5 d:o d:o d:o	—	—	9,650	—		
Transport	—	—	42,835	—	—	—

	Anvisning i kontant. Kronor.					
Transport	—	—	42,835	—	—	—
1 underlöjtnant, lön	600	—				
dagaflöning å 2 kronor	730	—	1,330	—		
3 d:o d:o d:o	—	—	3,990	—		
1 styckjunkare, jemte portion, lön	720	—				
dagaflöning å 1 krona	365	—				
bekläddnad	200	—	1,285	—		
5 d:o d:o d:o	—	—	6,425	—		
1 sergeant af första klassen, jemte portion, lön	360	—				
dagaflöning å 80 öre	292	—				
lönetillägg	12	—				
bekläddnad	200	—	864	—		
11 d:o d:o d:o	—	—	9,504	—		
1 stabstrumpetare, jemte portion, lön	360	—				
dagaflöning å 80 öre	292	—				
lönetillägg	12	—				
bekläddnad	200	—	864	—		
1 bataljonsläkare, lön	900	—				
dagaflöning å 2 kronor	730	—	1,630	—		
b) **Arfvoden.**						
Till 3 kompanichefer å 600 kronor	1,800	—				
» 1 informationsofficer	500	—				
» 1 gymnastikofficer	200	—				
» 2 informationsunderofficerare å 100 kronor	200	—	2,700	—	71,427	—
Manskapsaflöning m. m.						
a) **Månadslön.**						
225 man i 1 månad å 8 kronor i månaden	1,800	—				
150 » i 11 månader å 8 » i »	13,200	—				
75 » i 11 » å 4 » i »	3,300	—	18,300	—		
Transport	—	—	18,300	—	71,427	—

	Anvisning i kontant. Kronor.					
Transport	—	—	18,300	—	71,427	—
b) Arfvoden.						
12 förste konstaplar à 180 kronor per år	2,160	—				
18 andre » à 120 » » »	2,160	—				
3 afdelningstrumpetare à 36 » » »	108	—				
6 sjukvårdssoldater à 60 » » »	360	—	4,788	—		
c) Rekryteringskostnader.						
Lega och arfvoden till värfvare m. fl. kostnader: 225 man à 40 kronor per år	—	—	9,000	—	32,088	—
Särskilda anslag.						
Expenser	—	—	500	—		
Medikamentspenningar för 225 man à 2,25 kronor	—	—	506	25		
Kommunionspenningar för samtlig personal, 275 personer à 5 öre	—	—	13	75		
Till informationsverket	—	—	100	—		
» anskaffning af undervisningsmateriel	—	—	150	—		
» anskaffning och underhåll af gymnastikapparater och persedlar	—	—	200	—		
» biblioteket	—	—	75	—		
» anskaffning af läroböcker vid informationsverket	—	—	75	—	1,620	—
Tygstaten.						
Aflöning m. m.						
a) *Lön m. m.*						
1 tygunderofficer, jemte portion, lön	720	—				
dagaflöning à 1 krona	365	—				
beklädnad	200	—	1,285	—		
1 förrådsförvaltare, lön (åtnjuter dessutom ett ålderstillägg af 300 kronor, att såsom arfvode utgå efter femte tjensteåret)	—	—	1,800	—		
1 d:o d:o d:o (d:o d:o)	—	—	1,800	—		
Transport	—	—	4,885	—	105,135	—

	Anvisning i kontant.					
	Kronor.					
Transport	—	—	4,885	—	105,135	—
1 besigtningsrustmästare, lön	—	—	1,500	—		
1 d:o d:o	—	—	1,500	—		
1 tygskrifvare, lön	—	—	1,000	—		
1 d:o d:o	—	—	1,000	—		
1 handtverksmästare, lön	—	—	700	—		
1 d:o d:o	—	—	700	—		
1 rustkammarsmed, lön	—	—	700	—		
7 d:o d:o	—	—	4,900	—		
1 stockmakare, lön	—	—	700	—		
3 d:o d:o	—	—	2,100	—		
b) *Arfvode.*						
1 tygmästare	—	—	450	—	20,135	—
Särskildt anslag.						
Kommunionspenningar för tygstatspersonalen, 21 personer à 5 öre per år	—	—	—	—	1	05
Summa	—	—	—	—	125,271	05

Anm. Af de å anslaget uppkommande besparingarne eller, om dessa ej lemna sådan tillgång, af fjerde hufvudtitelns allmänna besparingar utgå till dertill berättigade löntagare dagaflöning och fourageersättning för skottdag.

Bil. 2.

Uppgift

å den förhöjning i de under Kongl. Arméförvaltningens å civila departementet stälda statsanslag, som erfordras derest Karlsborgs artillericorps omorganiseras på tre kompanier om 75 man hvartdera.

Ordinarie anslag.	Enligt nuvarande organisation.		Efter genomförd organisation.		Ökning.	
	Kr.	öre	Kr.	öre	Kr.	öre
Aflöning och rekrytering m. m.						
Enligt nu gällande stat	56,849	—				
Enligt föreslagen stat	—	—	125,271	05	68,422	05
Erforderlig ökning i jemnadt tal 68,423 kr.						
Ökad aflöning för de till tjensteåldern äldste bataljonsläkare.						
Se departementets i skrifvelse till statsrådet och chefen för landtförsvardepartementet den 19 december 1899 lemnade utredning	—	—	1,265	—	1,265	—
Inqvarteringskostnader.						
Enligt berörda utredning utgår för närvarande från detta anslag till corpsen	462	—				
Efter genomförd organisation erfordras medel till servisersättning åt						
1 major och 7 kaptener å 30 kr. kr. 240: —						
6 löjtnanter, 4 underlöjtnanter, 1 bataljonsläkare och 2 förrådsförvaltare å 24 kr. » 312: —						
6 styckjunkare, 12 sergeanter, 1 stabstrumpetare, 1 tygunderofficer, 2 besigtningsrustmästare, 2 tygskrifvare, 2 handtverksmästare, 8 rustkammarsmeder och 4 stockmakare å 12 kr. » 456: —	—	—	1,008	—	546	—
Transport	—	—	—	—	70,233	05

		Enligt nuvarande organisation.		Efter genomförd organisation.		Ökning.	
		Kr.	öre	Kr.	öre	Kr.	öre
Transport		—	—	—	—	70,233	05
Extra anslag.							
Tillfällig löneförbättring åt underbefäl m. fl.							
Enligt förut omförmälda utredning utgår under år 1900 från nämnda anslag till corpsen		1,381	—				
Efter genomförd organisation erfordras medel till löneförbättring åt							
1 styckjunkare	kr. 182: 50.						
5 d:o	» 912: 50.						
1 sergeant	» 146: —						
11 d:o	» 1,606: —						
1 tygunderofficer	» 182: 50.						
1 stabstrumpetare	» 146: —						
1 förste konstapel	» 36: —						
11 d:o d:o	» 396: —						
1 andre d:o	» 36: —						
17 d:o d:o	» 612: —	—	—	4,255	50	2,874	50
Summa		—	—	—	—	73,107	55

Stockholm den 23 februari 1900.

G. Willner.
t. f. bokhållare.

Bil. 3.

P. M.

angående erforderliga förändringar uti de under Kongl. Arméförvaltningens å *artilleridepartementet* förvaltning stående statsanslag i samband med organisation af Karlsborgs artillericorps å tre kompanier, hvartdera om 75 man.

	Nu utgående.	Ökning.	Summa.
	Kr.	Kr.	Kr.
Ordinarie anslag.			
Arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel.			
Tit. I. *Artillerimateriel:* för fästningsartilleriet.			
Anslaget i sin helhet 16,000 kronor, hvaraf utgår för iståndsättning af materiel, som varit utlemnad till Karlsborgs artillericorps ..... omkring	500	—	1,000
Erforderlig ökning kan antagas proportionell med ökning i manskapsstyrkan eller $= \frac{113}{112} \times 500$ ..... omkring	—	500	
Tit. II. *Handvapen.*			
Af anslaget i dess helhet 50,000 kronor utgår för iståndsättning och rengöring af från Karlsborgs gevärsförråd till corpsen för exercis utlemnade persedlar ..... omkring	70	—	140
Ökning i proportion till manskapsstyrkans ökning $= \frac{113}{112} \times 70$ omkring	—	70	
Tit. III. *Ammunition* för fästningspjeser.			
Af anslaget, som för 1900 i sin helhet utgår med 37,000 kronor, bestrides ammunition till de årliga skjutöfningarne med personal tillhörande trenne corpser med en sammanlagd manskapsstyrka af 457 man. I proportion till manskapsstyrkan utgår			
Transport	570	570	1,140

	Nu utgående.	Ökning.	Summa.
	Kr.	Kr.	Kr.
Transport	570	570	1,140
på Karlsborgs artillericorps $\frac{112}{457} \times 37{,}000$ ..... omkring	9,000	—	18,000
Ökning $= \frac{113}{112} \times 9{,}000$ ..... omkring	—	9,000	
Tit. III. *Ammunition* för handvapen.			
Af anslaget i dess helhet 580,000 kronor utgår till den nuvarande förbrukningen vid corpsen kostnaden för ungefär 11,000 patroner å 9 öre ..... omkring	1,000	—	2,000
Ökning $= \frac{113}{112} \times 1{,}000$ ..... omkring	—	1,000	
Tit. IV. *Öfningar* för artilleriet.			
Af anslaget 35,000 kronor utgår till Karlsborgs artillericorps:			
Till belöningar för skjutskicklighet 100			
Till corpsens öfningar m. m. 300	400	—	800
Ökning å den första posten 100			
Ökning å den andra posten $\frac{113}{112} \times 300$ 300	—	400	
Tit. IX. *Diverse behof.*			
Af anslaget 15,155 kronor utgår bland annat till Karlsborgs artillericorps för underhåll af corpsens bibliotek 50 kronor, hvilken summa bör fördubblas	50	50	100
Summa	11,020	11,020	22,040
Artilleriskjutskolor.			
Af anslaget till fästningsartilleriets skjutskola — 4,650 kronor — utgöra 3,500 kr. allmänna omkostnader, som fördelade i proportion till manskapsstyrkan gifva för Karlsborgs artillericorps			
$\frac{112}{457} \times 3.500$ ..... omkring	850	—	1,700
Ökning $\frac{113}{112} \times 850$ ..... omkring	—	850	
Summa	850	850	1,700

Stockholm den 23 februari 1900.

Herman Fleming.

Bil. 4.

P. M.

Uträkning å den ökning, som skulle erfordras i de under *intendentsdepartementet* stående anslag i händelse Karlsborgs artillericorps ökas med 1 kompani eller till 3 kompanier om 75 man hvardera.

		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Beklädnad.							
Enligt det nu gjorda förslaget:							
225 man i 30 dagar à 33 öre per dag		2,227	50				
150 » i 335 » à 33 » » »		16,582	50	18,810	—		
Enligt nu gällande stat:							
112 man i 30 dagar à 33 öre per dag		1,108	80				
72 » i 335 » à 33 » » »		7,959	60	9,068	40	9,741	60
Underhåll.							
Enligt det nu gjorda förslaget:							
Portionsersättning: 6 styckjunkare... à 62 öre	1,357: 80						
12 sergeanter..... à 62 »	2,715: 60						
1 stabstrumpetare à 62 »	226: 30						
1 tygunderofficer à 62 »	226: 30	4,526	—				
225 man i 30 dagar à 62 öre per dag	4,185: —						
150 » i 335 » à 62 » » »	31,155: —	35,340	—	39,866	—		
Enligt nu gällande stat.							
Portionsersättning: 2 styckjunkare à 62 öre. ...	452: 60						
4 sergeanter	905: 20	1,357	80				
Transport		1.357	80	39.866	—	9,741	60

		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Transport		1,357	80	39,866	—	9,741	60
112 man i 30 dagar à 62 öre per dag	2,083: 20						
72 » i 335 » à 62 » » »	14,954: 40	17,037	60	18,395	40	21,470	60
Kaserneringskostnader.							
Enligt det nu gjorda förslaget:							
225 man à 11 kr. per år		—	—	2,475	—		
Enligt nu gällande stat:							
112 man à 11 kr. per år		—	—	1,232		1,243	—
Hvartill kommer ökad kostnad för ved och ljus, förslagsvis		—	—	—	—	1,000	—
Summa kronor		—	—	—	—	33,455	20

Ofvan beräknade ökade anslagsbelopp böra tillgodokomma följande anslag, neml.

Anslaget	till arméns munderingsutrustning	kr.	9,741: 60.
D:o	till mathållning vid garnisonerade armén	»	21,470: 60.
D:o	till kasernutredning samt ved, ljus och vatten	»	2,243: —
		Summa kr.	33,455: 20

Stockholm den 22 februari 1900.

O. Fåhrœus.
Kamererare i kongl. arméförvaltningens intendents-departement.

Bil. 5.

Beräkning

af kostnaden för anskaffning af erforderliga beklädnads-, utredningsoch remtygs- m. fl. persedlar vid VI. arméfördelningens infanteriregementen samt vid de truppförband, som jemlikt urtima Riksdagens beslut år 1892 blifvit nyuppsatta.

		Persedlarnes Antal.	Kostnad, kronor.
Beklädnad:			
Attilor	st.	365	10,037: 50
Fotlappar	par	13,319	8,657: 35
Kalsonger	»	7,685	10,759: —
Kappor	st.	9,851	285,758: 50
Klädesbyxor	par	8,514	106,498: 95
Linnebyxor	»	987	3,168: 27
Mössor	st.	9,327	25,548: 80
Skjortor	»	4,133	5,579: 55
Skor	par	3,559	39,839: 50
Spännsporrar med remmar	»	1,930	4,342: 50
Stöflar, rid- och vanliga	»	3,240	50,616: —
Ullstrumpor	»	4,369	4,369: —
Vapenrockar	st.	5,516	116,323: 20
Ylletröjor	»	6,138	19,948: 50
Utredning:			
Bärbara hackor	st.	265	795: —
» spadar	»	1,579	1,579: —
» yxor	»	804	3,015: —
Dosor för dagens kaffe	»	14,432	1,154: 56
» » reserv »	»	12,579	1,257: 90
Fodral till kokkärl med rem	»	722	1,805: —
» » putstyg	»	14,035	3,508: 75
Första förband	»	2,245	471: 45
Kappremmar	»	10	4: 50
Kappsäckar	»	2,203	26,436: —
Kokkärl	»	11,507	42,590: 20
		Transport	774,063: 98

		Transport	774,063: 98
Mattornistrar med rem	st.	10,424	28,144: 80
Nummerbrickor	»	5,806	290: 30
Påsar för dagens proviant	»	13,444	1,344: 40
» » reserv »	»	12,610	3,152: 50
Ränslar, manskaps-	»	3,833	52,703: 75
Skedar	»	15,886	2,364: 04
Remtyg:			
Eggskyddare för bärbar hacka	st.	269	134: 50
» » » yxa	»	792	396: —
Handremmar till faskinknif	»	3,460	1,730: —
» » sabel	»	1,321	1,321: —
Hylsor till faskinknifsbalja	»	3,573	3,573: —
Lifremmar	»	3,732	11,196: —
Patronväskor	»	2,999	8,997: —
Sabelkoppel	»	1,558	7,790: —
Skyddsläder för karbin	»	3,169	3,169: —
Karbinhölster för trängen	»	2,500	12,500: —
Diverse:			
Sergeantsränslar			2,500: —
Porteépéer och underofficerskokarder			6,600: —
Utredning till velocipedordonnanser m. fl.			1,200: —
Musikinstrument			2,400: —
Utredning för officershästar m. m.			5,500: —
		Summa kronor	931,070: 27